

**Pangamologa E Pe Ae
Matiu
Pa'e
Kana Turunglomatana**

Lau laekia ae Matiu pa'e ka i a lau e kapunu nga lau tugulu re nga pangamologa e pe e te Iesus Karais. Nga ina e kapunu nga lau laekia Matiu ke panana ta Iesus sisiukia memena ba oru reke lele ka inae Maria toapisigia. Ba ngarume na i ke panana ba ke loa ta ke lele ka ineke katupite nga maiskovu na ke mate. Ava ka kae a mologi ngarume nga matengana na i ke sigipaga, na ke ka'e barangalele ra kanna ba ke loapatae ta Nutu a i a tamana mallena nga tava.

Matiu ke pa'e lau laekia ta baina ragau reke momo ka kae nginngina nga loreamatana roma, Iesus Karais ka i a agau laeala a reke toe Nutu kaona ke pa'e pangamologa te pala nga lau ra kanrea. Ka i a agau a Nutu patokala pala ta i bange ta ravunglelence ragau ra Iura ba ra sana ri ra Iura bole.

Iesus Karais Sisiukia Memena

¹ Panganana inaekia ke panana te Iesus Karais sisiukia memena. Iesus ka i ae Revit sivuna, ba ka i ae Abaram sivuna. Ba panganana e te Iesus sisiukia memename kinung ke loa minakai roma:

² Abaram ka i ae Aisak tamana,
bae Aisak ka i ae Iekop tamana,
bae Iekop tuna te nge Iura kala nga tataokia bae teiteikia memena,

³ bae Iura ka i ae Peres bae Sera tamarea,
bae Peres bae Sera ka nareame nge Tamar,

bae Peres ka i ae Esron tamana,
bae Esron ka i ae Ram tamana,
⁴ bae Ram ka i ae Aminarap tamana,
bae Aminarap ka i ae Nason tamana,
bae Nason ka i ae Salamon tamana,
⁵ bae Salamon ka i ae Boas tamana,
bae Boas ka naname nge Reap,
bae Boas ka i ae Obet tamana,
bae Obet ka naname nge Rut,
bae Obet ka i ae Iesi tamana,
⁶ bae Iesi ka i ae Revit a i a kelangpatali tamana.

Bae Revit ka i ae Solomon tamana,
bae Solomon ka naname nga avale laeala a i a Uria
napengana pala,
⁷ bae Solomon ka i ae Reoboam tamana,
bae Reoboam ka i ae Abia tamana,
bae Abia ka i ae Asa tamana,
⁸ bae Asa ka i ae Ieosapat tamana,
bae Ieosapat ka i ae Ioram tamana,
bae Ioram ka i ae Usia tamana,
⁹ bae Usia ka i ae Iotam tamana,
bae Iotam ka i ae Eas tamana,
bae Eas ka i ae Esekia tamana,
¹⁰ bae Esekia ka i ae Manase tamana,
bae Manase ka i ae Amon tamana,
bae Amon ka i ae Iosaia tamana,
¹¹ bae Iosaia ka i ae Iekonaia bae teiteikia memena
tamarea.

Ba ka kae nginngina ka inae Iosaia bae Iekonaia ke
momo, na kelangpatali e ngae Babilon ke ravupatali
ka Israelme ta maga ae i.

¹² Ngarume, ka inae Israelme ke momo ngae Babilon
tale,
nae Iekonaia napengana ke toapisigia goe apanung a
giana nge Salatiel,

bae Salatiel ka i ae Serubabel tamana. Ba nga kae rae
Serubabel, nae Israel palume keke galiu tae Israel.

¹³ Bae Serubabel ka i ae Abiut tamana,

bae Abiut ka i ae Eliakim tamana,

bae Eliakim ka i ae Asor tamana,

¹⁴ bae Asor ka i ae Sarok tamana,

bae Sarok ka i ae Akim tamana,

bae Akim ka i ae Eliut tamana,

¹⁵ bae Eliut ka i ae Eleasar tamana,

bae Eleasar ka i ae Matan tamana,

bae Matan ka i ae Iekop tamana,

¹⁶ bae Iekop ka i ae Iosep tamana a i ae Maria natale,
bae Maria ka i avale ore toapisigia Iesus, a ri ke patoe
kae Karais.

¹⁷ Minmina nae Iesus sisiukia memena reke paturu nge
Abaram ta ke lele nge Revit ka ri pana tangulelu ba tugulu,
ba reke paturu nge Revit ta ke lele ka ina kelangapatali e
ngae Babilon ravupatali ka Israelme ka ri pana tangulelu
ba tugulu, ba reke paturu ka inae Israelme ke momo ngae
Babilon ta ke lele nga kae rae Karais ka ri pana tangulelu
ba tugulu muni.

Iesus Naname Toangapisigingana Kia

¹⁸ Nae Iesus Karais naname toangapisigingana kia ke
lele minakai roma: Ka ineke parokale naname ae Maria
ta i kamangpitakama kae Iosep, ava pala ta ri pana lua
momong kinung, na i ka lonamatana roma ka siana ka
Kannu E Tupu ginggingngana. ¹⁹ Bae natale ae Iosep ka i a
agau a baingana tupu ba ka sana omona ta pangavalenge
Maria, minmina na i ke bai ta kange gome mana.

²⁰ Ava ka inae Iosep bai ta kumangng minmina, na
anggelo te orae Avolau kannu ke lele nge i nga minga,
na ke role kia roma, “Iosep, Revit sivuna, maningsa
mataunga ta ravunge Maria ta i a avale ae one, ta oru e lele
ngallo nge i ke lele kurumea Kannu E Tupu kumangngana.

²¹ Ba i ke la toangapisiginge goe a panung, na ngo patoe giana kae Iesus kurumea, i ke la ravunglelenge ragau rae i nga baingarea reke sosoali.”

²² Ba oru nginngina kinung keke lele ta baina pangamologa a Avolau kanna a i tunge ta agau e toe kaona pala nge lele mannangana ine role roma:

²³ “Ngaka keke, avale ore sane keno kala nga apanung tale ka la siana, na i ke la toangapisiginge goe a panung. Na keke la patonge giana kae Emanuel,” a mirana roma, “Nutu ke momo kala nge ita.”

²⁴ Na ka inae Iosep lala kia, na i ke loakurumea anggelo ae Avolau bangapagangana kia, na ke rave Maria ta i a napengana. ²⁵ Ava ke sane keno kala nge i ta ke lele nga ine toapisigia goe a panung. Na ke patoe giana kae Iesus.

2

Ra Lomatanakana Keke Bai Ta Kelange Iesus

¹ Ngarume, ka inae Iesus naname toapisigia ngae Betleem ngallo ngae Iurea tapu, na ravollalau ra lomatanakana keke lele ngae Ierusalem. Ka ri ra ragau reke pa nga bava nga ina kae lele ngia. Ba oru nginngina keke lele ka kae nginngina inae Eroto ka i a kelangpatali.

² Na ra lomatanakana nginngina keke ballage ragau roma, “Elama eke toapisigia ta i a kelangpatali ae Iurame ka i ae? Ta mangng ka keke kana mata nga ina kae lele ngia, ikia baina mangng ka atu ta kalangapagange.”

³ Na ka inae kelangpatali ae Eroto longe pangamologa laeala, na i kala nga re nga Ierusalem kinung ka lorea-pupu. ⁴ Ba ka ine kiukinungtape re kapunu nga pirisme kinung ba ragau kinung ra pangalomatanakana nga bangapagame, na ke ballaga rea roma, “Elama aka patoe kae Karais naname ke la toangapisiginge nga ine ngaetai?”

⁵ Na ri keke ale roma, “I ke la toangapisiginge ngae

Betleem ngallo ngae Iurea kurumea pangamologa ora agau e toe Nutu kaona pa'e pala roma,

⁶ 'Ba one a Betleem a mogalo ae Iura, ko bollau raumana ngaliua nga galiau re ngae Iura kurumea, kelangpatali te ke la lele nge one, ba i ke la kelanga ta ragau rae iau re ngae Israel ma agau e ellapatali ta sipsipme.' ”

⁷ Nae Eroto ke kiugomea ra lomatanakana nginngina ravolau ba ke ballagapita rea, na keke ture kae mannan-gana ina mata lele ngia te i. ⁸ Na i ke ba rea tae Betleem ka rolengana kerea roma, “Ngaka loa, na ngaka silimasi ta goe laeala. Ba ka ina miao ngaka kalipa kia tapu, na ngaka turu te iau nga baina iau nga loa ba nga kalapage bole.”

⁹ Ka ineke longe pangamologa ra kelangpatali kanna tapu, na keke kutapu eke loa. Ba mata laeala a ri ke kele nga bava a kae lele ngia ke taoamugmuga ngamuga nge ri ta ke lele ba ke momo ngailu nga malle a Goe momo ngia. ¹⁰ Ba ka ineke kele mata laeala, na ri ka loreasereng raumana. ¹¹ Ba ka ineke lele, na keke loalu ta bale na keke kele Goe laeala kala nga naname ae Maria. Na keke toarau ba keke kalapagpage. Na keke kipole oru ra kanrea re nga ulonge oru ra kunreama ke bollau ngi, na keke tunge tunga nga ri ra gol ba onra koirea lolo te i. ¹² Ava ka ineke bai ta kangagaliu ta maga pupuna ae ri, na keke tao nga pamau tetoto kurumea, Nutu ke tunge pangamologa e gingging te ri nga minga ta ri sane ngeke kagaliu muni te Eroto.

Balekaina Ae Iosep Kangarea Tae Isip

¹³ Na ngarume nga ra lomatanakana nginngina ravolau loangarea, na anggelo te orae Avolau kanna ke lele nge Iosep nga minga, na ke role kia roma, “Ngo sigipaga ba ngo rave goe laekolong kala nga naname, na ngo ka tae Isip. Ba ngo momo nga inaeala ta nge lele nga ina iau nga

turu pakone, ta Eroto ke la siling ta Goe laekolong ta baina i samungpununge.”

¹⁴ Ka binae Iosep ke sigipaga na ke rave Goe laeala kala nga naname ka ina rigo tale, na keke kutapu tae Isip.

¹⁵ Na keke momo nga inaeala ta ke lele nga kae a Eroto mate. Ba ollaeala ke lele minmina ta baina pangamologa a Avolau kanna a i tunge ta agau e toe kaona pala nge lele mannangana ine role roma,

“Iau ka kiumalage Tugu lagapotu ngae Isip.”

Eroto Ke Sapune Goe Reke Sisina

¹⁶ Na ka inae Eroto lonamatana roma, ra lomatanakana nginngina ravolau keke goa'e, na i ka iukia raumana. Na ke ba'e ragau ta ri samungpununge goe reke sisina onra panung kinung ngallo ngae Betleem ba nga ina reke momo kokoro. Ke sapune goe reke sisina onra panung kinung ra sana karea ka pesingmatana mologi tale kurumea lomatanana laeala a i rave nga ra lomatanakana nginngina ineke ture kae ina mata lele kia te i. ¹⁷ Minmina na pangamologa a agau e toe Nutu kaona a giana nge Ieremaia rolea pala ke lele mannangana ine role roma,

¹⁸ “Keke longe kaling te ngae Rama,

ka i a taning ba lotani ore bollau raumana.

Resel ke tantania goe rae i,

ba ka sana omona ta rakia memena pangalopenge lona,

ta goe rae i keke mate tapu.”

Balekaina Ae Iosep Kangagaliungarea Tae Nasaret

¹⁹ Ngarume, ka inae Eroto mate tapu, na anggelo te orae Avolau kanna ke lele nge Iosep nga minga ine momo ngae Isip, na ke role kia roma, ²⁰ “Ngo sigipaga ba ngo rave Goe laekolong kala nga naname, na ngaka loalu ta mogalo

ae Israel, ta ragau ramreke bai ta samungpununge Goe laekolong keke mate tapu.”

²¹ Ka binae Iosep ke sigipaga na ke rave Goe laeala kala nga naname, na keke loalu ta mogalo ae Israel. ²² Ava ka ine longe pangamologa inae Arakelaus a i ae Eroto tuna rave tamana mallena nga kelangpatali ngae Iurea, na i ke matau ta loanga ta inaeala. Ba ka inae Nutu role kia nga minga ta i nge kela masi te ri, na i ke kutapu ta ina re ngallo ngae Galili. ²³ Na i ke loa ba ke momo nga maga kunna e bollau eke patoe kae Nasaret. Minmina na pangamologa a ragau reke toe Nutu kaona ke rolea pala ke lele mannangana ineke role roma: “Keke la patonge kae Nasaret te.”

3

Ion E Nga Pangamagoe Ke Kalitupe Pamau

¹ Ka kae nginngina nae Ion E Nga Pangamagoe ke atu, ba ke pulimalaglaga pangamologa nga ina a sana ragau ngia ngae Iurea, ba ke rorole ka ragau roma, ² “Ngaka pulivalakale baingamiau reke sosoali ba ngaka tunge lomiau-matenganame te Nutu kurumea, Nutu kelangpatalingana nga tava ke lele kokoro.” ³ Bae Ion ka i a agau laeala ama agau e toe Nutu kaona a giana nge Aisaia role te pala ine role roma,
 “Agau te kalingngana ke kurkura nga ina a sana ragau ngia roma,
 ‘Ngaka kalitupe pamau ae Avolau,
 ba ngaka patupe pamaume ta i taonga ngi.’ ”

⁴ Bae Ion ke lupage lungapaga eke kuma kia ka posi a kamele bulvunna, ba ka kana ka ligongpita a bulmakau patuna nga luana. Ba sisime ba miso a pinolo ka ri ra kaning rae i. ⁵ Na ragau re ngae Ierusalem, ba ragau re nga iname kinung ngallo ngae Iurea, ba ragau re nga iname

kinung reke momo kokoro ta Me Ae Ioran keke lola te i.
⁶ Na keke umma ta turungnanange baingarea reke sosoali, bae Ion ke pamagoegoe rea nga Me Ae Ioran.

⁷ Avae ka inae Ion kele ragau papatu ra ri ra Parisiome bae Sarusime ineke tatu te i ta i pangamagoe rea, na i ke role kerea roma, “Miau ra mue ra koatali goe rae ri, tai ke role kamiau ta miau kanga nga iu e la lelung?” ⁸ Miau kaka rorole roma, ‘Mangng ka pulivalakale baingamangng reke sosoali ba mangng ka tunge lomangngmatenganame te Nutu tapu.’ Ke pe, ava ngaroma miau ngaka kuma minmina ka kaomanna, na ngaka bavaia bainga ra ragau reke pulivalakale baingarea reke sosoali mannangana ke bavai rea. ⁹ Ba sana nga lomiauxomgome roma, ‘Mangng ka pe tapu nge Nutu raguna, ta mangng ka sisiukamangng nge Abaram.’ Ta iau nga role kamiau roma, Nutu ka kana ka gingginga ta kamongpiliunge lollo kokorai ta ri lelung Abaram sisivuna memena. ¹⁰ Pemo ke momalla ta telenge begame ngape nga purea. Minmina na keke la telengpisiginge bega re sane ke piaupiaue kanrea reke pepe, na keke la raunga rea nga sia.”

¹¹ Bae Ion ke role kerea bole roma, “Iau ka pamagoegoe miau ka me ta pangakosining ka pulingvalakala ngami-aungana ka baingamiau reke sosoali ba tungamiaungana ka lomiauxmatenganame te Nutu. Ava agau e la atung ngarume nge iau ka i ngailu nge iau. Ba ka sana iau a agau te mannangana ta iau nga rusulage kesingsilagi ngae i. I ke la pangamagoe miau kae Kannu E Tupu ba ka sia. ¹² Ba i ke la kalingnanange ragau ma agau e kamopite pirangapaga a kanna nga kamana ta i paerange pailli rae i kanream. Ba i ke la rongapatapu ka kumangngana laeala nga paeranga. Na nge pulikinunge pailli miraname nga kana bale, ava pailli gaulename i nge rau rea nga sia e sane la rong.”

Iesus Pangamagoengana

¹³ Nae Iesus ke pa ngae Galili ba ke lele nga Me Ae Ioran. Na ke loa te Ion ta baina Ion nge pamagoea.

¹⁴ Avae Ion ke rome ava ta kamongpiliunge Iesus gilina bagana ka rolengana kia roma, “Ke meimia na ko bai ta iau pangamagoe one? One ngo pamagoe iau!”

¹⁵ Avae Iesus ke ale roma, “Ngo ngata ta one pangamagoe iau sonrau, ta nga kumangngara laekia ita ala ka kuma kurumea bainga reke tupu nge Nutu raguna.” Minmina nae Ion ke ngata ta i pangamagoenge.

¹⁶ Ka inae Ion pamagoea Iesus tapu, nae Iesus ke lelemalaga nga me. Ba ka panna laeala mana, na tava ke pulapatali, ba i ke kele Kannu Ae Nutu ine lopolisigi ma i a manu a sinna ma kulao, ine lo te i. ¹⁷ Na kaling te ore pa nga tava ke role roma, “Aekolong ka i ae Tugu a iau materaumane. Ba ka logupe kia raumana.”

4

Satan Ke Ave Iesus

¹ Nae Kannu Ae Nutu ke taoamuga kae Iesus lakallo ta ina a sana ragau ngia, ta binae Satan nge ave. ² Ba ka inae Iesus kuri ta kaning ka kaeme ka ri giaukaina lua ba rigome ka ri giaukaina lua tapu, na i ka mate kana. ³ Nae Satan ke loa te i, na ke role kia roma, “Ngaroma one ae Nutu tuna, na ngo role ka lollo kokorai ta ri lelung ri ra beret.”

⁴ Avae Iesus ke ale roma, “Keke pa'e pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma, ‘Ke sana nga agau nge mauili ka beret mana. Ke sa. I nge mauili ka pangamologame kinung reke lelemalaga nga Nutu kaona.’”

⁵ Ngarume nae Satan ke loa kia tae Ierusalem, ba ke role ta i meising ngailu nga tempel kunna tomona, ⁶ na

ke role kia roma, “Ngaroma one ae Nutu tuna, na ngo tugutaopisigi lagape ta keke pa'e pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma,

'I ke la bange anggelo rae i ta ri kelanga masi te one',

ba

'Ri keke la sipanga one ka kamareame nga baina sano ngo pagitukole kaeng puna nga lollo te.' ”

⁷ Nae Iesus ke ale roma, “Ava keke pa'e pangamologa pattoto nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma,

'Maningsa avange Avolau a i ae Nutu ae one.' ”

⁸ Ngarume muni, nae Satan ke loa kae Iesus lakailu ta kapangnga te e gavili raumana, na ke pakosininge ka kelangpatalime kinung onre nga mogalo laekia e ngape kala nga karea kavingtulume. ⁹ Ba i ke role kia roma, “Ngaroma one ngo parovanu te iau ba ngo kalapaga iau, na iau ka la tungnge oru nginngina kinung te one.”

¹⁰ Nae Iesus ke role kia roma, “Satan, lo ngo lao! Ta keke pa'e pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna e role roma, 'One ngo kalapage Avolau a i ae Nutu ae one, ba ngo kuma ka kumangng a kanna mana.' ”

¹¹ Nae Satan ke ka'e, na anggelome keke loa te i ba keke kalaue.

Jesus Ke Pature Kumangngana Ngae Galili

¹² Ka inae Iesus longe pangamologa ineke pulia Ion nga pulangkala, na i ke galiu ta ine re ngae Galili. ¹³ Na ke ka'e maga kunna e bollau ae Nasaret, ba ke loa e momo ngae Kaperneam. Ka i maga kunna e momo nga me a sivoli kaona nga inaeala kokoro tae Sebulun bae Naptali. ¹⁴ I ke kuma minmina ta baina pangamologa a agau e toe Nutu kaona a giana nge Aisaia rolea pala nge lele mannangana ine role roma,

¹⁵ “Miau raka momo nga mogalo ae Sebulun ba mogalo ae Naptali,

miau raka momo nga pamau ore ta me a sivoli nga
Me Ae Ioran bavana tetoto, miau raka momo nga
Galili orae ragau ra sana ri ra Iura—

¹⁶ miau raka tattara nga osuguna kaka kele olamana e
bollau;
ba olamana ke lele nge miau raka tattara nga mogalo
e momo nga mateng kana nunule.”

¹⁷ Ka kae laeala nae Iesus ke paturu ta pulingmalagange
pangamologa ba ta roleng ka ragau roma, “Ngaka puli-
valakale baingamiau reke sosoali ba ngaka tunge lomi-
aumatenganame te Nutu, ta Nutu kelangpatalingana nga
tava ke lele kokoro.”

Iesus Kiungana Ka Barangalele Ra Kanna Re Kapunu

¹⁸ Ka inae Iesus tatao nga Sivoli Ae Galili kaona, na i ke
kele pana lua ra kolingana. Ke kele Saimon oreke patoe
kae Pita kala nga teiteikia ae Anru ka ineke tantamali ka
po nga sivoli, ta ka ri ra maengekana. ¹⁹ Na i ke role kerea
roma, “Ngaka atu kurume iau, na nga bai ka miau ta miau
ra maengekana reke raravu ragau.” ²⁰ Na ka panna laeala
mana, na keke ka'e po nga ri ba keke loa kurumea Iesus.

²¹ Ka ine tao lagamuga muni nga inaeala, na ke kele
pana lua pattoto ra koli. Ke kele Iems a i ae Sepeti tuna
bae teiteikia ae Ion nga manang kala nga tamarea ineke
saisaia po nga ri. Na i ke kiu rea. ²² Ba ka panna laeala
mana na keke ka'e manang kala nga tamarea, na keke loa
kurumea Iesus.

Iesus Ke Papea Ragau Nga Galili

²³ Nae Iesus ke lola ta iname kinung ngallo nga Galili,
ba ke palomatantana ngallo nga sinagog nga ri. Ba i
ke pulimalaglage pangamologa e pe e ta Nutu kelang-
patalingana, ba ke umma ta pangapenge ragau ra karea ka
soaling matantaname kinung. ²⁴ Minmina nae Iesus kana

turung ke sasa ta iname kinung ngallo ngae Siria. Na keke loa ka ragau kinung ra karea ka soalingme te i. Keke lola ka ragau ra karea ka soaling matantana ba laling matantana, ba ragau ra kannu reke sosoali ke lupaga rea, ba ragau reke baigaugau, ba ragau ra gireame ke mate, nae Iesus ke pape rea. ²⁵ Ba malua reke bollalau re ngae Galili, bae Rekapolis, bae Ierusalem, bae Iurea, ba re nga iname nga Me Ae Ioran bavana tetoto keke lola kurumea Iesus.

5

Iesus Ke Palomatane Ragau Nga Kapangng

¹ Na ka inae Iesus keke maluame, na i ke loapatae ta kapangng te na ke tara. Na barangalele ra kanna keke loa te i, ² ba i ke paturu ta pangalomatana rea ka rolengana kerea roma,

³ “Ragau reke kelapatokona roma, keke moro raumana ta bainga ra Nutu mate rea nga loreasereng, ta Nutu kelangpatalingana nga tava ka orae ri.

⁴ Ragau ra loreatani nga loreasereng, ta Nutu ke la pangalopea loreame.

⁵ Ragau reke umma ta ulongpisigia ri muni nga loreasereng, ta Nutu ke la tungnge oru ra i patokala ta i tunga rea te ri.

⁶ Ragau ra mate karea bainga reke tupu nge Nutu raguna nga loreasereng, ta Nutu ke la pangaponu rea.

⁷ Ragau ra lonanakana nga loreasereng, ta Nutu ka la lonananna rea.

⁸ Ragau ra loreame ke lelle nga loreasereng, ta ri keke la kelange Nutu.

⁹ Ragau reke umma ta pangataramasinge ragau nga loreasereng, ta Nutu ke la patongo rea ka goe rae i.

¹⁰ Ragau ra ragau pattoto ke pamiralalali rea ineke lola kurumea bainga reke tupu nge Nutu raguna nga loreasereng, ta Nutu kelangpatalingana nga tava ka orae ri.

¹¹ “Miau ra ragau ke rorolebainga kamiau, beke pamiralalali miau, beke patpato miau ka pangamologa matanana reke sosoali ra goanga kurumea atungamiaungana kurume iau, nga lomiausereng. ¹² Nga lomiausereng raumana ba nga lomiamannmanna, ta alanga ae miau e pe nga Nutu mallena nga tava ke bollau raumana kurumea, ri keke pamiralalia ragau reke toe Nutu kaona onreke momo pala nge miau minmina bole.

Olamana Ba Poae

¹³ “Miau ra lomiauapatokona te iau ka tongamiau kena ma poae e pamannmannapa'e ragau re nga mogalo laekia e ngape. Ava ngaroma poae mannmannangana nge rongo, na ka la mannmannangana muni mina ngaetai? Ke la lelung ma birasi mana. Minmina na ngeke saumalaga kia, na ragau ngeke kesipite ka kaereame.

¹⁴ “Miau ka tongamiau kena ma olamana e nga mogalo laekia e ngape. Maga kunna e bollau a ri ke kuma kia ngailu nga kapoponga sane nge ko. ¹⁵ Ba bole, ragau reke tonge lama sane ngeke pakompite ka otte. Ke sa. Ri keke la pangatarapainge nga malle oreke ulopaipaia lama kia, na ke la tungnge olamana ta ragau kinung reke momo nga bale. ¹⁶ Minmina mana, na miau ngaka kosining ka olamana ae miau nga ragau ragureame, nga baina ri ngeke kele baingamiau reke pepe, na ngeke kalapage Tamamiau e momo nga mallena nga tava.

Pangamologa Re Ta Bangapagame

¹⁷ “Sana nga lomiauuvavai roma, iau a atu ta osungrungrunge Bangapagame ba pangamologa ra ragau reke toe

Nutu kaona kanrea. Ke sa. Ka sana atu ta osungruru rea. Iau ka atu ta kumangng ka oru ra ri ke rorole tao. ¹⁸ Ta iau nga role kamiau ka kaomannmannan-gana roma, ka sana la Bangapaga isunte la saningrea ta nge lele nga tava ba mogalo rongarea. Ka sana la pangamologa isunte la saningrea ta nge lele nga ina oru ra bangapagame ke rorole tao ngeke lele mannangana. ¹⁹ Minmina na agau e karitau bangapaga nginngina te ore sina mana ba ke palomatantane ragau pattoto ta ri kumangng minmina bole, agau laeala giana nge sina raumana nga Nutu kelangpatalingana nga tava. Ava agau e lolakurumea bangapaga nginngina ba ke palomatantane ragau ki, agau laeala giana nge bollau raumana nga Nutu kelangpatalingana nga tava. ²⁰ Ta iau nga role kamiau roma, ngaroma baingamiau reke tupu sane nge papatu nga ra pangalomanakana nga bangapagame ba Parisiome baingarea reke tupu, na ka sana ka la loangalu ta Nutu kelangpatalingana nga tava.

Bainga E Nga Legengpitakao

²¹ “Miau kaka longe pangamologa eke role ka ragau kia pala nganige roma, ‘Sano ngo sapune agau te.’ Ba miau kaka longe pangamologa e role roma, ‘Agau e sapune agau tetoto keke la loanga kia ta kalingnana.’ ²² Ava iau nga role kamiau roma, agau a iukia ka kolingana keke la loanga kia ta kalingnana. Ba agau e rolepu ka kolingana keke la loanga kia ta kalingnana e bollau nga ravollalau ragureame. Ba agau e role ka agau tetoto roma, ‘Ka sana ramang!’ ke momo kokoro ta i loanga ta malle a sia e pamiralali passavele.

²³ “Minmina na, ngaroma ngo momo nga altara ta tungnge tunga ae one te Nutu, ba nga longgaliu ta oru e soali a one kuma kia ta kolingang, ²⁴ na ngo ka'e tunga ae

one nangina ngamuga nga altara. Na ngo legepitakao kala nga kolingang laeala kapunu. Na ngarume na ngo kagaliu ba ngo tunge tunga ae one te Nutu.

²⁵ “Ngo legepitakao bolvole kala nga agau e lola kone ta kalingnana ka ina onemea ngaka tatao tale nga pamau, ta baina agau laeala sane nge puli one nga akalingnanakana kamana. Na ngarume na akalingnanakana nge role ka akurtalingling ae i e tungtunge alanga, na i nge pullu one nga pulangkala. ²⁶ Iau nga role kone ka kaomannmannangana roma, one ko sono la lelengmalaga nga inaeala ta nge lele nga ina one ngo tunge kuru rongana mannangana.”

Bainga E Nga Kenong Kala Nga Avale A Sana I A Ningpengana

²⁷ “Miau kaka longge pangamologa eke rolea pala roma, ‘Sano ngo keno kala nga avale a sana i a ningpengana.’

²⁸ Ava iau nga role kamiau roma, agau e kele avale ba ke matea ta i kenong kala nge i ke baia bainga e nga kenong kala nga avale a sana i a napengana ngallo nga lona tapu.

²⁹ Ngaroma matang kannu e pe nge utu one ta one bainge bainga e soali nge Nutu raguna. Na ngo kalalage ba ngo tamali kia balakala kurumea, pangasanreangang ka mirang inte ke pe raumana nga ine ngeke tamalilu ka mirang iname karolu lakallo ta malle a sia e pamiralali passavele. ³⁰ Ba ngaroma kamang e pe nge utu one ta one bainge bainga e soali nge Nutu raguna. Na ngo sa'vatote ba ngo sau kia balakala kurumea, pangasanreangang ka mirang inte ke pe raumana nga ine ngeke tamalilu ka mirang iname karolu lakallo ta malle a sia e pamiralali passavele.

Bainga E Nga Sa'vangatotonge Palingravung Rea

³¹ “Ba pala, na keke role roma, ‘Agau e bai ta pelenge napengana nge tunge lau e ture palingravung rea rongana

te i.’ ³² Ava iau nga role kamiau roma, ngaroma agau napengana sane nge keno kala nga apanung tetoto ava natale nge pelea, na agau laeala e pelea napengana ke bai kia ta i a avale e kumkuma ka bainga e nga kenong kala nga apanung a sana i a natale. Ba agau e kamapitakama ka avale ora natale pelea ke kumkuma ka bainga e nga kenong kala nga avale a sana i a napengana.

Sana Ngaka Patokala Ngailu

³³ “Ba muni, miau kaka longe pangamologa eke role ka ragau kia pala nganige roma, ‘Sano ngo goga ino patokala ngailu ta one kumangng ka otte, ba ka ino patokala ngailu te Nutu i ae Avolau, na ngo kuma kurumea patongkala rae one te i.’ ³⁴ Ava iau nga role kamiau roma, sana ngaka patokala ngailu ta otte bavakena. Sana ngaka patokala ngailu ka Nutu mallena nga tava, ta ka i a tarang ae Nutu e nga kelangpatali. ³⁵ Ba sana ngaka patokala ngailu ka mogalo laekia e ngape bole, ta ka i a patangapaikala ae Nutu. Ba sana ngaka patokala ngailu kae Ierusalem, ta ka i a maga kunna e bollau orae Nutu a i ae Kelangapatali e bollau raumana. ³⁶ Ba sano ngo patokala ngailu ka kurung, ta ka sana kanga gingginga ta bainge giling bulvunna te ta i kavauvaunga o ta i saisainga. ³⁷ Ava nga ino ngo role roma, ‘Iii.’ na iii laeala nga kaomannmannangana kia. Ba nga ino ngo role roma, ‘Ke sa.’ na ke sa laeala nga kaomannmannangana kia bole. Pangamologa pattoto ra ri ke ulopai rea nga pangamologa nginngina ka onreke sosoali reke pa nge Satan mana.

Sana Ngaka Ale Agau Tetoto Baingana E Soali

³⁸ “Miau kaka longe pangamologa eke rolea pala roma, ‘Agau e baisoalia agau tetoto matana kanna ngeke baisoalia i bole matana kanna, ba agau e baikole agau tetoto ngingina ngeke baikole i bole ngingina.’ ³⁹ Ava

iau nga role kamiau roma, sana ngaka balikale agau e baia bainga e soali. Ngaroma agau te nge tavala one nga piskone e pe, na ngo kampiliue piskone te muni te i bole. ⁴⁰ Ba ngaroma agau te nge bai ta loanga kone ta kalingnana ta ravunge lungapaga ae one e ngallo, na ngo ngata ta i ravunge lungapaga ae one e ngapotu bole. ⁴¹ Ba ngaroma agau te nge role ka kaonaginapitangana kone ta one taonga kala nge i ka pamau bena kena, na ngo tao kala nge i ka pamau bena lua. ⁴² Ngo tunge oru a agau ballaga te nge one, ba sano ngo bali ka ging ta agau e bai ta pulinge rinao nge one.

Ngaka Materaumane Ragau Reke Baisolali Miau

⁴³ “Miau kaka longe pangamologa eke rolea pala roma, ‘One ngo materaumane kolingang, ba ngo bai’iu ka reke bai’iu kone.’ ⁴⁴ Ava iau nga role kamiau roma, miau ngaka materaumane reke bai’iu kamiau. Ba ngaka kave Nutu ta i kavingtulunge reke umma ta pangamiralali miau. ⁴⁵ Miau ngaka bai minmina ta baina miau ngaka lele miau ra goe rae Tamamiau e momo nga mallena nga tava. Iau ka role minmina kurumea, i ke bavaia kae ae i ore loapataetae nga tava ta i tungnge olamana ta reke sosoali ba reke pepe kinung. Ba ke bava’e kue ta ra baingareame ke tupu ba ra baingareame ke sane ke tupu kinung. ⁴⁶ Ngaroma miau ngaka materaumane reke materaumana miau, na kaka la ravunge alanga e pe a taru? Ta ragau ra baingareame ke soali basema ragau reke raravukinunge takisme keke umma minmina bole. ⁴⁷ Ba ngaroma miau ngaka sinro ka kolingamiau memena mana, na ka sana ka kuma ka bainga e bollau nga ragau pattoto baingareame. Ta ragau ra sana ri ra Iura keke umma minmina bole. ⁴⁸ Minmina na sana ngaka panna ta bange bainga reke pepe, basema Tamamiau ngailu nga

mallena nga tava ine sane pannpanna ta bainge bainga reke pepe.

6

Bainga E Nga Kalaunge Ra Sillolo

¹ “Ngaka ella miau masi, ba sana ngaka kumkuma ka bainga reke tupu nga ragau ragureame ta baina ri ngeke kela rea. Ngaroma ngaka kuma minmina, na ka sana ka la ravunge alanga e pe nge Tamamiau e momo nga tava.

² “Minmina na ka ina one ngo tunge otte ta ra sillolo, na tungang sana nga tongana kena ma ra goangakana tungarea. Ri keke tuturulomatana ka tungarea ka isongarea ka tarampetme ngallo nga sinagogme ba nga pamau bavaname ta baina ragau ngeke kinpataea giareame. Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ri keke rave alang ae ri tapu ba ke sane ke la ravunge te muni. ³ Ava ka ino ngo bai ta tungnge otte ta ra sillolo, na sano ngo ture ta ragau. ⁴ Ngo tungugomea mana, minmina nae Tamang e elle oru ra ragau ke ummagome ki ke la tungnge alanga e pe te one.

Bainga E Nga Kavang

⁵ “Ba ka ina miau ngaka kavkava te Nutu, na kavgamiau sana nga tongana kena ma ra goangakana kavangarea. Ta ri keke matea ta maising ba kavang ngallo nga sinagogme ba nga pamau bavaname ta baina ragau ngeke kela rea. Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ri keke rave alang ae ri tapu ba ke sane ke la ravunge te muni. ⁶ Ava ka ino ngo bai ta kavang, na ngo lu ta bale bilingana ae one e ngallo ba ngo bapite biunga, na ngo kave Tamang ore ko nga ragau matarea kanname. Minmina nae Tamang ore elle oru ra ragau ke ummagome ki ke la tungnge alanga e pe te one.

⁷ Ba ka ina miao nga kavkava, na sana ngaka tagavilvilia pangamologa onra sana mirarea basema ragau ra sana ri ra Iura ineke umma minmina. Iau ka role minmina kurumea, ri ka loreangana roma, Nutu ke la longakala rea kurumea pangamologangarea ra ri papatu. ⁸ Sana nga tongamiau me ri kurumea, pala ta miao balinglagange Tamamiau ka orume, na i ka lonamatana tapu ka oru re nga kalaunga miao.

⁹ “Minmina na ngaka kava minakai roma,
 “ Tamamangng o momo nga malleng nga tava,
 Mangng ka lomangngmatana roma, ka one o tupu
 mannangana.

¹⁰ Ngo pakosining ka kelangpatalingang nakai ngape.
 Reke momo nga mogalo laekia e ngape ngeke lolaku-
 rumea longanganame,
 ma ina reke momo nga malleng nga tava ke lolaku-
 rume rea.

¹¹ Ngo tunge kaning ra mangng ka kaninni rea ka kae
 kenakena te mangng sonrau ka kae laekia.

¹² Ba ngo osurure bainga reke sosoali ra mangng bavai rea
 te one,
 basema ina mangng bole ka osururu tape bainga reke
 sosoali ra ragau ke bai rea te mangng.

¹³ Ba sono ngo taoamuga ka mangng lakallo ta avangame,
 ava ngo ravumalaga mangng patali nga oru reke
 sosoali.

¹⁴ Miao ngaka osurure bainga reke sosoali ra ragau ke
 bavai rea te miao kurumea, ngaroma miao ngaka osurure
 ragau baingarea reke sosoali, nae Tamamiau e momo nga
 mallena nga tava nge osurure baingamiau reke sosoali
 bole. ¹⁵ Ava ngaroma miao sana ngaka osurure ragau
 baingarea reke sosoali, nae Tamamiau sane nge osurure
 baingamiau reke sosoali.

Pangalomatana Ore Ta Kuringa Ta Kaning

¹⁶ “Ba ka ina miau ngaka kuriri ta kaning, na sana ngaka kelaragumate basema ra goangakana ineke umma minmina. Ri keke kelaragumate ta baina pangakosininge kuringarea ta ragau. Iau nga role kamiau ka kaomann-mannangana roma, ri keke rave alang ae ri tapu ba ke sane ke la ravunge te muni. ¹⁷ Ava ka ino ngo bai ta kuringa ta kaning, na ngo ule saulang nga kurung base saulangang ka kurung ka kaeme kinung, ba ngo saulapa'e ragung, ¹⁸ Ngo kuma minmina ta baina ragau sane ngeke kelapote kuringang. Nga kana kae Tamang kasikena mana ore ko nga ragau matarea kanname nge kele. Minmina nae Tamang ore elle oru ra ragau ke ummagome ki ke la tungnge alanga e pe te one.

Oru Re Sane Ke La Ronga

¹⁹ “Sana ngaka umma ta pulingkinung kanmiau kilipu nga mogalo laekia e ngape. Mogalo laekia ka i a malle ora kupeme ba roso ke baisolalia orume ngia, ba ka i a malle a ragolongkana ke taolulu ba keke gologo ngia. ²⁰ Ava miau ngaka umma ta pulingkinung kanmiau kilipu nga Nutu mallena nga tava. Nutu mallena nga tava ka i a malle ora kupeme ba roso ke sane baisolalia orume ngia, ba ka i a malle a ragolongkana ke sane ke taolulu ba ke sane ke gologo ngia. ²¹ Iau ka role minmina kurumea, malle a one umma ta pulingkinung kaning kilipu ngia, ka i a malle ora longmatengana ke la momong ngia bole.

²² “Matang kanna ka i a lama ore nga mirang. Ngaroma matang kanna nge kuma masi, na olamana nge ponu nga mirang iname karolu. ²³ Ava ngaroma matang kanna nge soali, na osuguna nge ponu nga mirang iname kinung. Minmina na ngaroma olamana e momo ngallo nge one nga i a osuguna, na osuguna laeala ke bollau raumana.

Sana Nga Lomiaupupu Ta Momongamiaungana

²⁴ “Agau a i a akumangngatulu sane nge kuma nga ravollalaume ka ri lua, ta i nge bai'iu ka te ba nge materaumane te. O i nge loatunanne te ba nge malaipatantalia te. Ba miao ka tongamiau kena mana ma ollaeala. Ka sana ka gingginga ta kumangng nge Nutu kala nga oru re nga mogalo laekia e ngape kinung.

²⁵ “Minmina na iau nga role kamiau roma, sana nga lomiauupupu ta momong ngamiaungana roma, ‘Ita kaka la kaninge taru?’, o ‘Ita kaka la inunge taru?’. Ba bole sana nga lomiauupupu ta oru nga miramiaume roma, ‘Ita kaka la sisilinge taru?’. Iau ka role minmina kurumea, momong ngamiaunganame keke bollau raumana nga kaning. Ba miramiaume keke bollau raumana nga lungapagame.

²⁶ Ngaka kele manu reke lolo nga tava. Ri ke sane ke tota karea kaning, ba ke sane ke umma ta lalanga rea. Ba ke sane ke umma ta pulingkinung kaning nga baleme bole. Avae Tamamiau e momo nga mallena nga tava ke pakankani rea. Ba miao kaka bollau raumana nge ri.

²⁷ Ba tai e nge miao ka kana ka gingginga ta pulingale kae kena mana ta momongana gaviling ka lonapungana?

²⁸ Ke meimia na ka lomiauupupu ta lungapagame? Ngaka kele gaivame ineke umma ta leleng nga mogalo. Ri ke sane ke kumkuma ba ke sane ke saisaia lungapagame bole. ²⁹ Ava iau nga role pakamiau roma, ka inae Solomon kanserengea mirana raumana, na kaningserengngana laeala ka sana tongana ma te nga gaiva nginngina. ³⁰ Miao ra kamiau ka lopatokona e sina, ngaroma Nutu nge kuma minmina ka pangalupagangana ka bega ba oru re nga mogalo reke momo sonrau ava me ngangaila na ngeke tamalilu ki ta sia, na i ke la pangalupaga miao mannan-gana.

³¹ Minmina na sana nga lomiauupupu roma, ‘Ita kaka la kaninge taru?’, o ‘Ita kaka la inunge taru?’, o ‘Ita

kaka la lungapagange tarume?’ ³² Iau ka role minmina kurumea, ra sana ri ra Iura keke tangtange oru nginngina kinung, bae Tamamiau ka lonamatana tapu roma, oru palu nga oru nginngina keke bollau raumana nge miau bole. ³³ Ava kapunu na miau ngaka tange oru re nga Nutu kelangpatalingana ba bainga reke tupu nga raguna, ba i ke la tungnge oru nginngina kinung te miau bole. ³⁴ Minmina na, sana nga lomiau pupu ta kae e ngangaila, ta kae e ngangaila ka i toto nga ne sonrau. Kae kenakena ka la kana ka maenang.

7

Sana Nga Lomiaukananne Ragau Pattoto

¹ “Sana nga lomiauukananne ragau pattoto. Ngaroma miau ngaka bavai minmina, nae Nutu ke la i kalingnana miau bole. ² Ta Nutu ke la kalingnana miau kurumea baingamiau e nga lomiau kalingnanange ragau pattoto baingarea. Ba bainga ra miau ka lomiauukananne ragau pattoto ki, Nutu la kalingnana miau ki bole.

³ “Ke meimia na one ko kela paka bega pinsina e sina e momo nga kolingang matana kannna, ava ko sano kela paka bega ine bollau e lengkale matang kannna? ⁴ Ko la one roling mina ngaetai ta kolingang roma, ‘Iau ka bai ta pirangmalagange bega pinsina isu laekolong nga matang kannna,’ ava one muni ko sano kela paka bega ine bollau e lengkale matang kannna? ⁵ Ka one a goagakana. Kapunu, na ngo piramalage bega ine bollau e lengkale matang kannna, na ngarume, na ko la kelanga masi ta pirangmalagange isure sina e momo nga kolingang matana kannna.

⁶ “Sana ngaka tunge oru e tupu ta gauneme, ba sana ngaka tamali ka oru rae miau reke pepe raumana ta gieme. Ta ngaroma ngaka kuma minmina na ri keke la

patangavuvunu rea ngape nga kaerea sianame, na ngeke kampiliu rea ba ngeke pallamo pattoto kamiau.

Nutu Ke La Tungnge Oru Ra Goe Rae I Ke Ballage Tao

⁷ “Ngaka ballage Nutu, na i ke la tungnge oru ra miao ka ballage tao. Ngaka tange Nutu, na kaka la kaling pakia. Ngaka tute biunga, nae Nutu ke la pulangpatalinge.

⁸ Ta Nutu ke la tungnge oru ta agau e ballage te, ba agau e tange Nutu ke la kaling pakia. Bae Nutu ke la pulangpatalinge biunga ta agau e tute.

⁹ “Palu nge miao ka nerea ka goeme. Na ngaroma te e nge ri nge ballaga rea ta kana beret te, na ri sane ngeke tunge lollo te i. Ke sa. ¹⁰ O ngaroma i nge ballaga ta kana lea te, na ri sane ngeke tunge mue te i. Ke sa. ¹¹ Miao ra lomiauume ke sosoali ka lomiauamatana ta tungnge oru reke pepe ta goe rae miao. Bae Tamamiau e momo nga mallena nga tava ke pe raumana nga tama e nga mogalo laekia e ngape. Minmina na i ke la tungnge oru e pe ta ragau reke ballage te ka kaomannmannangana.

¹² Minmina na bainga ra miao ka matea ragau ta ri bainga rea te miao, miao bole ngaka bai rea te ri kurumea, kumangng laeala ke lola kurumea oru ra Bangapagame ba ragau reke toe Nutu kaona ke role tao mannangana.

Biunga E Pitu

¹³ “Ngaka lu lakallo nga biunga e pitu kurumea, biunga e nga raunga ke bollau, ba kana pamau ke uapapa, ba ragau reke lulu kia ka ri papatu. ¹⁴ Ava biunga e nga mauling ke sina, ba kana pamau ke pitu, ba ragau reke umma ta kaling pakia ka ri tutuna mana.

Bega Kanna Reke Pepe Ba Ne Ngeke Sosoali

¹⁵ “Ngaka ella miao masi ta poropet ra goanga. Ri keke la atung te miao ka lungapagangarea ka sipsipme

baingarea, ava ngallo nge ri ka ri ra gaune onra saililik-
 erea. ¹⁶ Miau kaka la kelangapatokona rea kurumea
 kumangngareame. Ragau ke sane ke rarave gerepeme
 nga oalooalo ra matarea. Ba ke sane ke rarave bega ra
 pik kanna nga kauila lomona bole. ¹⁷ Ba otte muni, bega
 reke pepe keke piaupiaue kanrea reke pepe, ava bega reke
 sosoali keke piaupiaue kanrea reke sosoali. ¹⁸ Bega reke
 pepe sane ngeke piaupiaue kanrea reke sosoali, ba bega
 reke sosoali sane ngeke piaupiaue kanrea reke pepe bole.
¹⁹ Keke telpalpisigi ka begame kinung re saneke piaupiaue
 kanrea reke pepe, ba keke tantamalilu ki lakallo ta sia.
²⁰ Minmina na miau kaka la kelangapatokona rea nga
 kanreame.

²¹ “Ragau reke patpato iau kae Avolau, ri kinung ke
 sane ke la lunga lakallo ta Nutu kelangapatalingana nga
 tava. Ke sa. Ragau reke lolakurumea Tamau e momo
 nga mallena nga tava lonanganame mana keke la lunga
 lakallo. ²² Ka kae laeala na, ragau papatu keke la roleng
 kau roma, ‘Avolau, mangng ama pulimalage pangamologa
 nga giang, ba mangng ama taomalage kannu reke sosoali
 nga ragau ba ka kuma ka killa papatu reke bollalau nga
 giang.’ ²³ Na iau ka la roleng kerea nga karakaranga
 roma, ‘Ka sana laumatana ka miau ka kae te.
 Miau ra longasakana te Nutu, ka kapatali iau.’

Ka Ragau Matana Lua

²⁴ “Minmina na ragau reke longe pangamologa ra
 kanau beke lolakurume rea ka tongarea kena mana ma
 agau a lomatankana ore kumapai ka bale ae i nga lollo.
²⁵ Ngarume na kue ke tugu ba me potungana e bollau ke
 lele, ba bovole reke bollalau keke iso na keke isomatagtaga
 bale laeala. Ava bale laeala ke sane pupu, ta ke mais-
 paikalle nga lollo. ²⁶ Ava ragau reke longe pangamologa ra
 kanau, ava ke sane ke lolakurume rea nga tongarea kena

mana ma agau a sana ramana ore kumapai ka bale ae i nga bai. ²⁷ Ngarume na kue ke tugu ba me potungana e bollau ke lele, ba bovole reke bollalau keke iso na keke isomatagtaga bale laeala. Na bale laeala ke pupu, ba ke gitupalvai kia.”

²⁸ Minmina na ka inae Iesus rongo ka pangamologa nginngina tapu, na maluame keke kallo raumana nga pangalomatananganame ²⁹ kurumea, pangalomatananganame ka sana tongarea kena ma ragau rae ri ra pangalomatanakana nga bangapagame. Ke sa. I ke palomatantana rea ma agau a kana ka gingginga.

8

Agau A Kana Ka Soaling A Kalangamugmugu

¹ Na ka inae Iesus sapisigi nga kapangng tapu, na malua reke bollalau keke loakurumea. ² Ba agau te ora kana ka soaling a kalangamugmugu ke loa te i. Na ke parovanu ngamuga nge i ba ke role roma, “Avolau, one ka kanga ka gingginga ta pangalellepa iau. Ngaroma nga longangana, na ngo palellepa iau.”

³ Nae Iesus ke kala'e kamana ba ke kali kia, na ke role roma, “Ka logungana. Ngo lelle.” Ba ka panna laeala mana na soaling ae i a kalangamugmugu ke rongo. ⁴ Nae Iesus ke role kia roma, “Ngo longo nasai. Sano ngo turu ta agau te, ava ngo loa ba ngo pakosining kone ta piris. Na ngo tunge tunga laeala ae Moses bapage ragau ta ri tungnge pala, nga baina ragau nga loreamatana roma soaling ae one ke rongo tapu.”

Kelangpatali Nga Ra Balingkana Lopatokona Ae I

⁵ Ka inae Iesus loalu tae Kaperneam, na kelangapatali te nga ra balingkana ke loa te i, na ke ballage ta i kalaunge. ⁶ Ba ke role kia roma, “Avolau, akumangngatulu a kanau

ke kenkeno a maga ka giname matengareangana, ba ke kanimaimaia miralali e bollau raumana.”

⁷ Nae Iesus ke role kia roma, “Iau ka la loanga na nga papea.”

⁸ Ava kelangapatali laeala ke ale roma, “Avolau, ka sana iau a agau e pe ta one ngo atu ta bale ae iau, ava one ngo role mana, na akumangngatulu ae iau nge pe. ⁹ Iau ka role minmina ta ka iau a agau e momo ngape nga reke kelapatali te iau bole. Ba ka ra balingkana reke momo ngape nge iau. Minmina na ngaroma iau nga role ka te roma, ‘Ngo loa!’ na i nge longo mana. Ba nga role ka tetoto roma, ‘Ngo atu!’ na i nge atu. Ba ngaroma iau nga role ka akumangngatulu ae iau te roma, ‘Ngo kuma ka ollaekia!’ na i nge kuma kia.”

¹⁰ Na ka inae Iesus longe pangamologa a kelangpatali laeala kanna, na pangamologa laeala ke pamagioe raumana. Minmina na i ke role ka ragau reke tataokurumea roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, iau ka sana kalipa ka te nga re ngae Israel ora lopotokona ae i bollau me aekia. ¹¹ Ba nga role kamiau roma, ragau papatu re nga iname kinung keke la atung, na keke la ravunge mallerea kala nge Abaram, bae Aisak, bae Iekop nga kaning e bollau ngallo nga Nutu kelangpatalingana nga tava. ¹² Ava ragau nginngina rae Nutu role pala ta ri momong nga kelangpatalingana keke la tamaling kerea lagapotu lakallo ta osuguna e ngapotu, nga malle laeala a ragau ke la taning ba ke la tananginge ngingireame ngia.”

¹³ Nae Iesus ke role ka kelangapatali laeala nga ra balingkana roma, “Lo ngo loa ta maga. Oru a one matea ke la leleng basema ina one longopatokona te.” Na kelangpatali laeala akumangngatulu ae i ke pe ka panna laeala mana.

Iesus Ke Papea Ragau Papatu

¹⁴ Na ka inae Iesus lu ta Pita bale ae i, na i ke kele Pita lonapengana ine kenkeno nga nia ka soaling te a mira isongpangana. ¹⁵ Na avale laeala ke kali ka avale laeala nga kamana na mira isongpangana ke ka'e. Na i ke sigipaga ba ke paturu ta tuvanga Iesus kana kaning.

¹⁶ Ba ka ina kae barelu tapu, na keke atu ka ragau papatu ra kannu reke sosoali ke lupaga rea te Iesus. Na i ke taomalage kannu nginngina ka pangamologangana. Ba ke papea ragau kinung ra karea ka soaling. ¹⁷ I ke kuma minmina ta baina pangamologa a agau e toe Nutu kaona a giana nge Aisaia rolea pala nge lele mannangana ine role roma,
 “I ke rave mirarame likisa ngareanganame,
 ba ke tolea soaling rae ita.”

Bainga E Nga Loangakurumenge Iesus

¹⁸ Na ka inae Iesus kele malua reke bollalau ineke taliutotokale, na i ke role ka barangalele ra kanna ta ri ngeke loa ta sivoli bavana tetoto kala nge i. ¹⁹ Na agau te a i a apangalomatanakana nga bangapagame ke loa te Iesus na ke role kia roma, “Apangalomatanakana, iau ka la loangakurume one ta ina nge ngaetai ra one la loanga tao.” ²⁰ Nae Iesus ke ale roma, “Gauve ra pinolo ka karea mallerea ta ri momong ngi, ba manu reke lolo nga tava ka ginureame, avae Agau Tuna ka sana mallena ta i pakenonge kunna ngia.” ²¹ Na barangalele te muni ke role kia roma, “Avolau, iau nga loa nga baina nga talue tamau ngana.” ²² Avae Iesus ke role kia roma, “One ngo atukurume iau. Ragau reke mate ngeke talue ragau rae ri muni reke mate.”

Iesus Ke Role Na Sauu Ke Malo Mana

²³ Na ka inae Iesus taepatae nga manang, na barangalele ra kanna keke taekurumea. ²⁴ Ba ngarume, ka ineke tatao ka manang, na sauu e bollau ke lelekala rea nga me a

sivoli, ba miniuame keke balikolointe manang. Avae Iesus ke kenrau suru. ²⁵ Na keke loa eke pangoe ka rolengarea roma, “Avolau, ngo ravulele ita! Ita kaka marannrale!”

²⁶ Na i ke role kerea roma, “Miau ra lomiauapatokona sina, kaka meimia aka matautau?” Na ke sigipaga ba ke baullupite sauu ba miniuame, na keke malo bavakena.

²⁷ Na barangalele ra kanna keke kallo ba keke palirole kerea roma, “Agau matana e meimia ikia? I ke role mana, na sauu ba pelau keke longo te i.”

Jesus Ke Taomalage Kannu Reke Sosoali Nga Ragau Lua

²⁸ Ka ine lele nga sivoli bavana tetoto nga ine nga Gararame, na ke keke ragau lua ra kannu reke sosoali ke lupaga rea ineke lelemalaglaga nga baveng reke tatalue reke mate ngi. Ba pana lua nginngina ka ri ra ragau ra bainga'iukana raumana. Minmina na ragau keke matau ta ri kavesinge inaeala nga pamau laeala. ²⁹ Ka ineke keke Iesus, na keke reli kaligi roma, “Nutu Tuna, ko bai ta maingamia kamangng? Ko atu ta pangamiralali mangng pala nga kae e nga kalingnana?”

³⁰ Na gie barana te keke kaninni nga inte e sane ngatauga raumana nga inaeala. ³¹ Minmina na kannu nginngina reke sosoali keke tanikale Iesus roma, “Ngaroma ngo bai ta bangamalaga mangng, na ngo balu mangng lakallo ta gie barana laeala.” ³² Nae Iesus ke role kerea roma, “Ka loa!” Minmina na keke lelemalaga patali nga ragau lua nginngina, ba keke luia gieme, na gie barana laeala ke tumvalivu maling nga ina i a mantapu, na ke toarallu kerea nga sivoli ba keke mate nga me. ³³ Na reke ellapatantali ta gie nginngina keke ka, ba keke loalu ta maga kunna e bollau. Na keke ture orume kinung reke lele. Ba keke ture ollaeala e lele nga pana lua ra kannu reke sosoali ke lupaga rea bole. ³⁴ Minmina na

ragau kinung re nga maga kunna laeala e bollau keke lelemalaga eke loa ta kelange Iesus. Ba ka ineke kele, na keke tanikale ta i kange inaeala ae ri.

9

Iesus Ke Papea Agau Te A Giname Ke Mate

¹ Nae Iesus ke taepatae nga manang, na ke ulutote me a sivoli. Na ke lele nga maga kunna ae i e bollau. ² Ngarume na ragau palu keke atu ka agau te a giname ke mate te Iesus. Ba agau laeala ke kenkeno nga nia. Ka inae Iesus keke lopatokona ae ri, na ke role ka agau a giname ke mate roma, “Tugu, maningsa mataunga. Iau ka osurure baingang reke sosoali.”

³ Na ka ina ragau palu ra ri ra pangalomanakana nga bangapagame ke longe pangamologa laeala, na ri ka loreagomgome roma, “Aekia ke rorolebainga kae Nutu!”

⁴ Avae Iesus ka lonamatana tapu ka ore momolu ngallo nga ramareame, minmina na i ke role kerea roma, “Kaka meimia na lovaingana reke sosoali ke umma ngallo nga lomiauame? ⁵ Pangamologa a taru nge ate ta iau rolenge? Ngaroma iau nga role kae aekia roma, ‘Aekolong, iau ka osurure baingangame reke sosoali’? O ngaroma iau nga role kia roma, ‘Sigipaga na ngo tao’? Te miau sonrau, nga pangamologa lua nginngina na taru ke ate ta iau rolenge? ⁶ Ava nga baina miau ngaka kelapatokona roma, Agau Tuna ka kana ka gingginga nakai nga mogalo laekia ngape ta i osungrurunge ragau baingarea reke sosoali” —na i ke role ka agau laeala a giname ke mate roma—, “Sigipaga, na ngo rave nia ae one ba ngo loa te one ta bale.” ⁷ Na agau laeala ke sigipaga, ba ke loa ta bale ae i. ⁸ Ba ka ina maluame ke keke ollaeala, na keke kallo raumana. Ba keke kalapage Nutu e tunge gingginga matana laeala ta ragau.

Iesus Kiungana Kae Matiu

⁹ Ka inae Iesus ka'e malle laeala be lola, na i ke kele agau a giana nge Matiu ine tattara nga mallena e nga ravungkinunge takisme. Na i ke role kia roma, “Ngo atukurume iau!” Minmina na i ke sigipaga, na ke loakurumea Iesus.

¹⁰ Ngarume, nae Iesus ke tattara ka bongapaikalan-ganakia ta kaning nga pala ngallo nga bale ae Matiu. Ba ragau papatu reke raravukinunge takisme ba ragau pattoto ra Iurame ke pato rea ka ra baingareame ke soali keke atu bole, na keke kani kala nge Iesus ba barangalele ra kanna. ¹¹ Ka inae Parisiome ke kele ollaeala, na keke role ka barangalele rae Iesus kanna roma, “Ke meimia nae Apangalomatanakana ae miau ke kani kala nga reke raravukinunge takisme ba ra baingareame ke soali?”

¹² Ava ka inae Iesus longe pangamologa laeala, na i ke role roma, “Ragau ra sana karea soaling ke sane ke lola ta apangapemirakana. Ke sa. Ragau ra karea ka soaling mana keke lola. ¹³ Ava ngaka loa, na ngaka rave lomatana nga pangamologa laeala nga Lau Ae Nutu Kanna ore role roma, ‘Iau ka matea lonana. Ka sana matea posi onreke bali rea beke tungu rea ma tungame.’

Minmina na miau ka la lomiamatana roma, iau ka sana atu ta kiunge ragau ra baingareame ke tupu. Ke sa. Iau ka atu ta kiunge ragau ra baingareame ke soali.”

Keke Ballage Iesus Ta Bainga E Nga Kuringa Ta Kaning

¹⁴ Nae barangalele rae Ion kanna keke atu te Iesus, na keke ballage roma, “Mangng bae Parisiome ka kuriri ta kaning, ava ke meimia na barangalele ra kaning ke sane ke kuma minmina?”

¹⁵ Nae Iesus ke ala rea ka pangateningkalangana ka pangamologa roma, “Ragau reke maispage apanung ka

kae e nga palingravung rea sana nga loreatani ina apanung laeala e kamapitakama momo kala nge ri tale. Ke sa. Ava ngarume, ka ineke ravupatali ka apanung e kamapitakama nge ri tapu, na keke la kuringa ta kaning ka kae nginngina.

¹⁶ “Ke sana agau te nge saipite malo ina pau nga lungapaga a kasana, ta inaeala a pau nge utupatali nga lungapaga, na lungapaga laeala maraengana nge bollau muni nga ne pala. ¹⁷ Ba ragau sane ngeke pullue uain a pau lakallo ta uain bagana ra kasarea bole. Ngaroma ri ngeke kuma minmina na uain a pau nge poagolue uain bagana nginngina onreke kuma ki ka meme patuna, na uain nge maling lagapotu. Ba uain patuname keke la soaling. Ragau sane ngeke kuma minmina. Ke sa. Ri keke la pulinge uain a pau lakallo ta uain patuna onra pau, na uain ba patuna kinung keke la momong masi.”

Jesus Ke Pasigipage Malaui E Mate

¹⁸ Ka inae Iesus rorole kerea ka oru nginngina tale, na agau te a i a kelangpatali nga bale e nga sinagog ke loa te i. Na ke parovanu ngamuga nge i ba ke role kia roma, “Gialgiala mana nae tugu piau ke mate, ava ngo atu na ngo ulopaia kamang nge i, na ke la i momong maui muni.” ¹⁹ Nae Iesus ke sigipaga, na ke loa kala nge i. Ba barangalele ra kanna keke loa bole.

²⁰ Ka ineke tatao eke lola, na avale te ore tattara ka luvo ka kaeme kinung ka pesingmataname ka ri tangulelu ba lua ke lele kokoro te Iesus nga gina. Na i ke kali ka lungapaga ae i sigina matana. ²¹ I ke bai minmina kurumea i ke rorole ngallo nge i muni roma, “Ngaroma iau nga kali ka lungapaga ae i mana, na iau ka la penga.”

²² Nae Iesus ke kampiliu na ke kele, na ke role kia roma, “Tugu piau, sano ngo matau. Lopatokona ae one ke pape one.” Ba ka panna laeala mana, na avale laeala ke pe.

²³ Ba ka inae Iesus lu lakallo ta bale ae agau laeala e kelapatali nga sinagog, na i ke kele ragau reke insoe isongo e nga olengkannu ba ke kele malua reke lavoalla. ²⁴ Na ke role kerea roma, “Ngaka lelemalaga. Malau laekia ke sane mate. Ke kenrau.” Ava ri keke malilia Iesus. ²⁵ Ka ineke bamalage maluame lagapotu tapu, nae Iesus ke lu lakallo na ke rapite malau laeala nga kamana, na i ke sigipaga. ²⁶ Ba turunglomatana re ta Iesus kumangngana laeala ke sasa ta magame kinung nga inaeala.

Jesus Ke Papea Pana Lua Ra Matasu

²⁷ Ka inae Iesus umma ta kange inaeala ba ke tatao e lola, na rapanung lua ra matasu keke lolakurumea ba keke kiu kaligi ka rolengarea roma, “Revit Sivuna, nga longnana mangng!” ²⁸ Ba ka inae Iesus lu lakallo ta bale te tapu, na pana lua nginngina ra matasu keke loa te i. Nae Iesus ke ballaga rea roma, “Ka lomiauapatokona roma, iau a kau ka gingginga ta pangapenge onemea?”

Na keke ale roma, “Iii Avolau.”

²⁹ Na i ke kali ka matarea kanname ba ke role roma, “Kaka la penga kurumea lopatokona ae miau.” ³⁰ Na matarea kanname keke pepe. Bae Iesus ke role kerea gingging roma, “Sana ngaka ture ollaekia ta agau te.” ³¹ Ava ri keke lelemalaga ba keke turupalisi ka turunglomatana re te Iesus nga iname kinung.

Jesus Ke Papea Agau A I A Kumba

³² Ba ka ineke umma ta lelengmalaga nga bale laeala, na ragau palu keke atu ka apanung a i a kumba ora kannu e soali luia te Iesus. ³³ Ba ka inae Iesus taomalage kannu laeala e soali tapu, na agau laeala a i a kumba ke pamologa.

Na maluame keke kallo raumana ba keke role roma, “Ka sana agau te kele otte minakai ngae Israel ka kae te.”

³⁴ Avae Parisiome keke rorole roma, “I ke taomalaglage kannu reke sosoali ka kelangpatali ae ri ginggingana.”

Barangaleleme Ka Ri Tutuna Mana

³⁵ Bae Iesus ke lola ta magame kinung reke bollalau ba ne ngeke sisina, ba ke palomatantane ragau ngallo nga sinagog rae ri. Ba ke pulimalaglage pangamologa e pe e ta Nutu kelangpatalingana, ba ke umma ta pangapenge soaling matantaname kinung. ³⁶ Ba ka ine kele maluame, na i ka lonavavai te ri raumana kurumea, ri ka tongarea kena ma sipsip ra loreapalilli ba loreapupu. Ri ka tongarea kena ma sipsip ra sana karea kelangpatali. ³⁷ Na i ke role ka barangalele ra kanna roma, “Ka kaning papatu nga ura ta lalanga rea, ava ka sana barangalele papatu ta pulingkinungu rea. ³⁸ Minmina na miau ngaka kava te Nutu a i a ura tamana ta i bange barangalele ta ri lang nga ura ae i.”

10

Iesus Ke Bamalage Pana Tangulelu Ba Lua

¹ Nae Iesus ke kiue barangalele ra kanna ka ri tangulelu ba lua te i, ba ke tunge giana ginggingana te ri ta ri taongamalagange kannu reke sosoali. Ba ke tunge gingginga te ri ta pangapenge soaling matantaname kinung.

² Ba pana tangulelu ba lua nginngina onra ri ra aposelme ka giareame rikai: Ne kapunu nge Saimon eke patoe kae Pita, bae teiteikia ae Anru; bae Iems a i ae Sepeti tuna, bae teiteikia ae Ion; ³ bae Pilip bae Bartolomiu; bae Tomas bae Matiu a i a aravungkinung takiskana; bae Iems te muni a i ae Alpaeus tuna, bae Tarius; ⁴ bae Saimon te

muni eke patoe kae “Selot”,* bae Iuras Iskariot a i a agau laeala ame pulia Iesus nga reke baisoalia kamareame.

⁵ Nae Iesus ke ba'e pana tangulelu ba lua nginngina ka potongana kerea roma, “Miau sana ngaka loa ta ragau ra sana ri ra Iura, ba sana ngaka lu ta maga kunna te e bollau orae Sameriame. ⁶ Ava ngaka loa ta ragau re ngae Israel onreke basema sipsip reke taopa. ⁷ Ba ka ina miau ngaka tatao ta iname, na ngaka pulimalaglage pangamologa roma, ‘Nutu kelangpatalingana nga tava ke lele kokoro.’ ⁸ Ngaka papea ragau ra karea ka soalingme, ba ngaka pasigipage reke mate, ba ngaka pallelepa'e ragau ra karea ka soaling a kalangamugmugu, ba ngaka taomalgage kannu reke sosoali. Miau kaka ravumane orume nge Nutu, minmina na miau bole ngaka tungumane orume ta ragau. ⁹ Sana ngaka paue gol, o siliva, o lollokanna matana palu nga ligongpita rae miau raka pulpuli lollokanna ngi. ¹⁰ Ba bole sana ngaka paue bising e nga taongamiau, o lungapaga te muni, o kesingsilagime, o to e nga kalaunge taongamiaungana. Sana ngaka paue oru nginngina kurumea, barangalele e kumkuma ke la ravunge oru ra kannu re nga kalaunge nga ragau ra i kalau rea.

¹¹ “Ba nga ina miau ngaka lu ta maga kunna te e bollau o maga kunna te e sina, na ngaka kela ta agau e pe nga maga laeala. Na ngaka momo nga bale ae agau laeala ta nge lele nga kae ina miau ka la kange malle laeala. ¹² Ba ka ina miau ngaka taolulu ta bale laeala, na ngaka tagukama ka reke momo nga bale. ¹³ Ngaroma reke momo nga bale laeala nga ri ra ragau reke pepe, na lomannmanna ae miau nge momo nge ri. Ava nge sa, na lomannmanna laeala nge galiu muni te miau. ¹⁴ Ba ngaroma ragau sana

* **10:4:** Selotme ka ri ra ragau ra siarealali ka gavaman e ngae Rom ba keke bai ta taongamalaga rea nga maga ae ri.

nga loreangatakala miao, o ngaroma ri sana nga omorea ta longa ta pangamologa rae miao, na ngaka lulupatali ka magavusa nga kaemiao sianame nga ina miao ngaka ka'e bale laeala o maga kunna laeala e bollau. ¹⁵ Iau nga role kamiao ka kaomannmannangana roma, nga kae e nga kalingnana ngarume, na re nga maga laeala ra sana loreangatakala miao keke la ravunge miralali e bollau raumana nga miralali a ragau re ngae Sorom ba re ngae Gomora ke la ravunge. ¹⁶ Ngaka longo nasai! Iau ka bava miao lagapotu ma sipsip reke momo ngaliua nga gauve ra pinolo. Minmina na ngaka lele ma mue ra loreamatana masi ka ragau taongareame. Ba ngaka lele ma manu ra kulao ra baingareame ke tupu ka kaeme kinung.

¹⁷ “Ngaka ella miao masi ta ragau kurumea, ri keke la loanga ka miao ta kalingnaname. Ba keke la sapingi miao nga sinagog rae ri. ¹⁸ Ba keke la pangamaisi miao nga gavaname ba kelangpatalime ragureame kurumea loangakurume ngamiaungana kau. Ri keke la kumangng minmina ta baina miao ngaka turupote lopatokona ae miao te iau te ri ba ta ragau ra sana ri ra Iura. ¹⁹ Ava nga ina ri ngeke loa ka miao ta kalingnana, na sana nga lomiauupupu roma, ‘Ita kaka la maingamia ka rolengara, ba ita kaka la roleng mina ngaetai?’ Sana nga lomiauupupu ta nga kae laeala mana, nae Nutu ke la tungnge pangamologa ra miao ka la rolenge rea. ²⁰ Iau ka role minmina kurumea, miao ka sana ka la pangamologa. Ke sa. Kannu ae Tamamiao ke la pangamologa nga kaomiaume.

²¹ “Ba apanung kolingana ke la ulonge ta ragau ta ri samungpununge. Ba goe tamana ke la kumangng minmina ka goe laeala ae i. Ba goeme keke la sigingpagakalange tamarea ba nareamemena na keke la ulongo rea ta ragau ta ri samungpunu rea. ²² Ba ragau kinung keke la bainga'iu kamiao kurumea lopatokona ae miao te iau.

Ava agau e momo gingging ta nge lele nga kae a ronga ka la i a agau a Nutu la ravungleleng. ²³ Nga ina ri ngeke pamiralali miau nga maga kunna te e bollau, na ngaka ka ta maga kunna tetoto e bollau. Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, miau ka sana ka la ronga ka taongamiau ta maga kunna re bollau re ngae Israel tale, nae Agau Tuna ke la atung.

²⁴ “Apangalomanakana goe a kanna ke sane momo ngailu nga apangalomanakana ae i. Ba agau a i a akumangngatulu ke sane momo ngailu nga avolaukia bole. ²⁵ Apangalomanakana goe a kanna nge matea ta i leleng basema apangalomanakana ae i. Ba agau a i a akumangngatulu nge matea ta i leleng basema avolaukia. Ri keke patoe bale tamana kae Beelsebul. Minmina na keke la rolengsoali ka ragau re nga bale laeala raumana bole.

²⁶ “Minmina na miau sana ngaka matau rea kurumea, ngarume, nae Nutu ke la pangapotange orume kinung ra ragau ke talu rea sonrau. Ba orume kinung ra ragau ke pako rea sonrau keke la leleng nga karakarangana ngarume. ²⁷ Oru ra iau role kamiau ki nga osuguna ngaka role rea nga olamana. Ba oru ra iau rolegome rea nga longamiaume ngaka kura ki nga karakarangana. ²⁸ Ba sana ngaka mataue ragau reke sapunpune miramiaume, ava ka sana karea ka gingginga ta samungpununge kan-numiau. Sana ngaka matau rea. Ke sa. Ngaka mataue Nutu a kana ka gingginga ta raunge kannumiaume ba miramiaume kinung nga malle a sia e pamiralali pas-savele. ²⁹ Ragau kinung ka loreamatana roma, ngaroma agau te ngaliua nge miau nge bai ta banga ka manu palu reke sisina, na i ke sane la ravunge lollokanna papatu ki. Ava miau sana nga lomiauavavai roma, Nutu lonapoge manu nginngina te. ³⁰ Nutu ka lonamatana ka orume

kinung ba ke sisetape gilimiau bulvunna reke momo nga kurumiaume. ³¹ Minmina na sana ngaka matau. Miau kaka bollau raumana nga manume nge Nutu raguna.

³² “Minmina na ngaroma ragau ngeke turupote lopa-tokona ae ri te iau nga ragau ragureame sonrau, na iau ka la turungpota rea nge Tamau e momo nga mallena nga tava raguna ngarume bole. ³³ Ava ngaroma agau te nge kausikala iau nga ragau ragureame sonrau, na iau ka la kausingkale nge Tamau e momo nga mallena nga tava raguna ngarume.

³⁴ “Sana nga lomiau vavai roma, iau ka atu ta pangataramasinge ragau re nga mogalo laekia e ngape. Iau ka sana atu ta pangataramasinge ragau. Ke sa. Ka atu ka resalla ta kalingpala rea. ³⁵ Iau ka role minmina kurumea, iau ka atu ta kalingpalange

“ ‘apanung nge tamana,
 ba goe avale nge naname,
 ba avale nge lonapengana;

³⁶ ba ragau reke momo nga bale ae agau te keke la bainga'iu ka agau laeala.’

³⁷ “Agau e matea tamana o naname raumana nge iau ka sana i a barangalele a kanau. Ba agau e matea tuna o tunapiau raumana nge iau ka sana i a barangalele a kanau.

³⁸ Ba agau e sane tolea maiskovu ae i be lolakurume iau ka sana i a barangalele a kanau. ³⁹ Agau e bai ta kamong-pitange maulingngana ke la pangasanrea kia. Ba agau e pasanrea ka maulingngana kurumea loangakurumengana kau ke la kaling pakia.

⁴⁰ “Agau a lonangatakala miau ka lonangatakala iau. Ba agau a lonangatakala iau ka lonangatakale Nutu e ba iau.

⁴¹ Ngaroma agau te nga lonangatakale agau e toe Nutu kaona kurumea ka i a agau e toe Nutu kaona, na agau laeala ke la ravunge alanga e pe orae agau e toe Nutu

kaona. Ba ngaroma agau te nga lonangatakale agau a baingana tupu kurumea ka i a agau a baingana tupu, na agau laeala ke la ravunge alanga e pe orae agau a baingana tupu. ⁴² Ba iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ngaroma agau te nga lonangatakale barangalele te a kanau e sina ba nge tunge me e marusu isunte mana ta i inunge kurumea ka i a barangalele a kanau, na agau laeala ke la ravunge alanga ae i e pe.”

11

Jesus Bae Ion E Nga Pangamagoe

¹ Ka inae Iesus rongotapu ka tungngana ka potongome ta barangalele ra kanna ka ri pana tangulelu ba lua, na i ke ka'e inaeala ba ke loa ta pangalomatana ba pulingmalagange pangamologa nga maga kunna rae ri reke bollalau.

² Nae Ion ke momo nga pulangkala, ba ka ine longe oru rae Karais kumkuma ki, na i ke ba'e barangalele palu rae i ³ ta ri balinglagange Iesus roma, “Ka one a agau laeala ae Nutu role pala ta i atung, o mangng nga ella ta tetoto?”

⁴ Nae Iesus ke ale pangamologa ta barangalele nginngina ra Ion kanna roma, “Ngaka loa, na ngaka turu te Ion ka oru ra miau ka longlongo rea ba oru ra miau ka kelkela rea roma: ⁵ Ragau ra matarea kanname ke su keke kelkela, ba ra kaereame ke mate keke tatao, ba reke mate keke mauili muni, ba ragau keke pulimalaglaga pangamologa e pe ta ra sillolo. ⁶ Ba agau e sane ka'e lonapatokonangana te iau nga ine kele kumangng ra kanau nga lonasereng.”

⁷ Na ka ina barangalele nginngina rae Ion kanna ke lola, nae Iesus ke ture Ion ta maluame roma, “Ka ina miau ka loa ta kelange Ion nga ina a sana ragau ngia, na miau kaka loa ta kelange taru? Kaka loa ta kelange agau te e sane gingging basema pailli launa ina bovole isomatagtagae? ⁸ Ngaroma nge sa, na miau kaka loa

ta kelange taru? Kaka loa ta kelange agau te e lupage lungapaga reke pepe raumana ae? Ngaka kele. Ragau reke lupage lungapaga reke pepe raumana keke mommo nga bale nga kelangpatalime. ⁹ Ava miau kaka loa ta kelange taru mannangana? Kaka loa ta kelange agau e toe Nutu kaona ae? Iii, iau nga role kamiau roma, miau kaka loa ta kelange agau e toe Nutu kaona. Ba kaka kele agau e bollau raumana nga agau e toe Nutu kaona. ¹⁰ Ion ka i a agau laeala ameke pa'e pangamologa te nga Lau Ae Nutu Kanna pala ore role roma:

'Ngaka kele. Iau ka la bange agau te pala nge one ta i pulingmalagange pangamologa a kanau, ba i ke la kalingtupunge pamau ae one.'

¹¹ "Iau nga role kamiau roma, nga mogalo laekia e ngape Ion E Nga Pangamagoe giana ke bollau raumana nga ragau kinung giareame. Ava agau a giana sina bavakena nge Nutu kelangpatalingana nga tava ke bollau nge Ion." ¹² Ba nga kae rae Ion E Nga Pangamagoe ta ke lele ikia e sonrau, nae Nutu kelangpatalingana nga tava ke umma ta taonga kaligi, ba ragau keke umma kaligi ta kamongpitange. ¹³ Iau ka role minmina kurumea ragau kinung reke toe Nutu kaona ba bangapaga rae Moses kanna keke pulimalaglage pangamologa rae Nutu kanna ta ke lele nga kae rae Ion. ¹⁴ Ba ngaroma miau ngaka bai ta ngatangngkale pangamologa ra kanrea, na miau kaka la kelangapatokone Ion roma, ka i ae Ilaia laeala ameke role pala ta i atung. ¹⁵ Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia.

¹⁶ "Ava iau ka la maingamia ka tongau ka ragau reke momomauli sonrau? Ri ka tongarea kena ma ragoeme reke tattara nga malle nga banga ka kaning beke kikiu ta goe pattoto ¹⁷ ka rolengarea kerea roma, " 'Mangng ka isoe isongome ta miau pesing,

ava miao ka sana ka bai ta pesing.
Ba mangng ka baue baunga te e nga lotaningngana,
ava ka sana lomiautani!

¹⁸ Iau ka role minmina kurumea, ka inae Ion atu na i ke kuriri ta kaning ba ke sane innue uain. Na ri keke roma, ‘Kannu e soali te ke momo nge i!’ ¹⁹ Nae Agau Tuna ke atu ba i ke kaninnia kaning ba ke innue uain. Ba ri keke rorole roma, ‘Ngaka kele agau laeala! Ka i agau a kaningkana ba inung uainkana. Ba ka i a ragau reke raravungkinunge takis ba ragau re sane ke lolakurumea bangapagame kolingngarea te.’ Ava iau nga role kamiau roma, ragau ra loreamatana ka lomatana e pe keke la pangakosining ka lomatana laeala ae ri ka baingareame.”

Maga Kunna Reke Bollalau Loreakalasa Ngareangana

²⁰ Iesus ke kuma ka killa papatu reke bollalau nga maga kunna palu reke bollalau, ava ragau re nga maga nginngina ka sana omorea ta ri pulingvalakalange baingarea reke sosoali ba tungnge loreamatenganame te Nutu. Minmina nae Iesus ke rolea pangamologa reke gingging ta maga kunna nginngina roma, ²¹ “Oru reke sosoali raumana keke la lelung nge one ae Korasin! Bae Betsaira, one bole! Iau ka role minmina kurumea, taroma Nutu kumangngana reke gingging ra miao ka kela rea teke lele nga Taia bae Sairon, na ri teke kampiliue baingareangana nganige. Ba teke lupage lungapaga re nga lotaningngana ba teke tara nga sia puna ka loreataningana ta baingarea reke sosoali. ²² Ava iau nga role kamiau roma, nga kae e nga kalingnana ngarume, na miao kaka la ravunge miralali e bollau raumana nga miralali laeala a re nga Taia bae Sairon ke la ravunge. ²³ Bae one ae Kaperneam, ko roma one la ravunge malle a alangpaga e pe e ngailu raumana ae? Ke sa. One ko la loanga ta malle nga reke mate e momo ngape bavakena. Iau ka role minmina kurumea, taroma

Nutu kumangngana reke gingging ra miau ka kela rea teke lele ngae Sorom, na maga kunna laeala te momo sonrau tale. ²⁴ Ava iau nga role kamiau roma, nga kae e nga kalingnana ngarume, na miau kaka la ravunge miralali e bollau raumana nga miralali laeala a re ngae Sorom ke la ravunge.”

Ragau Reke Matea Pannang Ngeke Loa Te Karais

²⁵ Ka kae laeala, nae Iesus ke role kae Nutu roma, “Tamau, ka one ae Nutu A I A Kelangpatali ngailu nga tava ba ngape nga mogalo. Sonrau na iau ka kalapaga one. Iau ka kalapaga one kurumea kumangngang ino pakoea oru kokorai nga ragau re nga mogalo laekia e ngape reke roma ri ra lomatanakana, ava ko pakosining ki ta ragau ra loreamatana ma goe reke sisina. ²⁶ Iii, Tamau, ko kuma minmina ta, kumangng laeala ke pe raumana nga ragung.”

²⁷ Nae Iesus ke role ka ragau nginngina reke momo ka kae laeala roma, “Nutu a i ae Tamau ke kalatape orume kinung te iau. Ba ka sana agau te lonamatana kae Nutu Tuna, kana kae Tamana kasikena mana. Ba bole ka sana agau te lonamatana kae Nutu, kana kae Nutu Tuna ba ragau rae Tuna bai ta pangapotange Tamana te ri.”

²⁸ “Miau ra likimiausa ba ka tololea bangapaga reke maena raumana ngaka atu te iau, na iau ka la tungnge pannang te miau. ²⁹ Ngaka ngatakale taongamugangaungana kamiau, ba ngaka rave lomatana nge iau. Ngaka bai minmina kurumea, ka iau a agau e kalaumasia ragau ba agau e ulopisigia i muni ngallo nge i. Minmina na miau kaka la kaling paka pannangamiau. ³⁰ Iau ka role minmina kurumea, pamau a iau taoamuga kamiau kia ke ate, ba oru ra iau ballaga miau ta tolonga rea keke alaleng.”

12

Karais Ka I A Avolau E Nga Kae A Sabat

¹ Ka kae te nae Iesus ke tatao ngallo nga ura e nga pailli matana eke patoe ka “giren”. Na barangalele ra kanna ka mate karea, minmina na ri keke umma ta utungtotonge giren kunna palu ba keke kaninnia kanreama. ² Ava ka inae Parisio palu ke kele ollaeala na keke role kae Iesus roma, “Ngo kele, barangalele ra kaning ke sane ke lolakurumea bangapaga e nga kae a Sabat.”

³ Avae Iesus ke ala rea roma, “Miau ka sana ka kele pangamologa laeala eke pa'e pala ore ta Revit kumangngana ina i kala nga ragau rae i matekarea ae? ⁴ I ke loalu lakallo ta bale ae Nutu, na ke rave beret laeala ore nga tungnge te Nutu, na ri keke kania. Ba beret laeala ke parototokala ta i kala nga ragau rae i kaninge. Kana ka pirisme mana. ⁵ Ba miau ka sana ka kele pangamologa nga Bangapagame ae? Ke role ta ina piris reke umma nga tempel ke umma ta karingtaonge bangapaga e nga Sabat, ava bainga laeala ke sane soali nge Nutu raguna. ⁶ Ba iau nga role kamiau roma, otte e bollau raumana nga tempel ikia. ⁷ Ngaroma miau nga lomiamatana masi ka pangamologa laeala mirana ore role roma, ‘Iau ka matea lonana. Ka sana matea posi onreke bali rea beke tungu rea ma tungame,’ na miau ala sana taka kalinane ragau onre sane ke bavaia bainga e soali nge Nutu raguna. ⁸ Iau ka role minmina kurumea, Agau Tuna ka i a Avolau e nga kae a Sabat.”

⁹ Nae Iesus ke ka'e malle laeala, na ke loalu lakallo ta sinagog ae ri. ¹⁰ Ba agau te a kamana mate ke momo ka kae laeala bole. Minmina na keke ballage Iesus roma, “Bangapagame keke parototokala ita ta pangapenge agau te ka kae a Sabat, o ke sa?” Ri keke ballage minmina ta baina ri ngeke kalipa ka pamau te ta ri turungpaga Iesus kana.

¹¹ Nae Iesus ke ale pangamologa te ri roma, “Ngaroma agau te e nge miau sipsip ae i nge pupulu nga lulu e lakallo ka kae a Sabat, na i nge rapite ba nge utupataea lagapotu, o ke sa? ¹² Agau ke bollau raumana nga sipsip nge Nutu raguna! Minmina na bangapagame ke sane ke parototokala ita ta bainge bainga e pe ka kae a Sabat.”

¹³ Nae Iesus ke role ka agau laeala a kamana mate roma, “Ngo kala'e kamang.” Na i ke kala'e kamana, na kamana laeala ke pe bavakena, basema kamana tetoto. ¹⁴ Avae Parisiome keke lelemaalaga nga sinagog, na keke potolulu Iesus kana ta ri samungpununge.

Jesus Ka I A Barangalele A Nutu Tore

¹⁵ Avae Iesus ka lonamatana ineke bai ta samungpununge, minmina na i ke ka'e malle laeala. Na ragau papatu keke loakurumea, na i ke papea ragau kinung re nge ri ra karea ka soaling. ¹⁶ Ba i ke tunge pangamologa e gingging te ri ta ri nga manereasa turunge ta ragau roma, ka i a tai. ¹⁷ I ke kuma minmina ta baina pangamologa ae Nutu kanna a agau e toe kaona a giana nge Aisaia rolea pala nge lele mannangana ine role roma,

¹⁸ “Aekia ka i a barangalele a iau tore.

Ka i a agau a iau materalumane, ba ka i a agau a baingana pe raumana nga ragugu.

Iau ka la ulonge Kannu ae iau nge i,

na i ke la pulingmalagange pangamologa e ta kalingnana ae iau e tupu e ngarume ta ragau ra sana ri ra lura.

¹⁹ Barangalele laekia a kanau ke sane la palingtete ka pangamologa, ba ke sane la bauluung;

ba ragau ke sane ke la longnge kalingngana nga pamaume.

²⁰ I ke la kalaunge ragau re sane ke gingging,

ba ke la kalaunge ragau ra likireasa ta kalaunga rea muni.

I ke la kumangng minmina ta nge lele nga kae laeala ina iau la pangapotange kalingnana ae iau e tupu e ngarume.

²¹ Ba ragau re nga iname kinung keke la momongkala te i ta i ravunglele rea.”

Jesus Bae Beelsebul

²² Ngarume, na ri keke rave apanung te a kannu e soali lua, na keke loa kia te Iesus. Agau laeala matana kanname ke su ba ka i a kumba. Nae Iesus ke papea kumba laeala, na i ke pamologa ba matana kanname keke kela. ²³ Na ragau kinung keke kallo raumana ba keke role roma, “Aekia ka i ae Revit Sivuna laeala ameke pa'e pangamologa te i pala ae?”

²⁴ Ava ka inae Parisiome ke longe pangamologa laeala, na keke role roma, “Agau laeala ke taomalaglaga kannu reke sosoali ka Beelsebul a i a kannu reke sosoali kelangpatali ae ri ginggingngana mana.”

²⁵ Bae Iesus ka lonamatana tapu ka oru reke momo ngallo nga gilirea baganame, minmina na i ke role kerea roma, “Ngaroma ragau reke momo ngape nga kelangpatali te ngeke palikalipala rea muni, na agau laeala kelangpatalingana ke la soaling bavakena. Ba ngaroma ragau re nga maga kunna te o balekaina te ngeke palikalipala rea muni, na balekaina laeala ke sane la meising.

²⁶ Ngaroma Satan nge taomalage i muni barangalele ra kannu, na i ke umma ta kalingpalange ba sanangkale i muni. Minmina na kelangpatalingana ke la maising gingging mina ngaetai? ²⁷ Ba ngaroma iau nga taomalaglaga kannu reke sosoali ka Beelsebul ginggingngana, na barangalele ra kanmiau keke taomalaglaga rea ka tai ginggingngana? Minmina na barangalele rae miau muni

keke pakosining roma, pangamologa a kanmiau ka sana kaomanna kia. ²⁸ Ava ngaroma iau nga taomalaglaga kannu reke sosoali ka Kannu Ae Nutu ginggingngana, na ollaeala ke pakosining roma, Nutu kelangpatalingana ke lele nge miau tapu.

²⁹ “Ba muni, agau te nge taolu ta bale ae agau a likina raumana basema Beelsebul, ba nge ka ka oru nga kannu mina ngaetai? I nge samapite agau laeala a likina raumana pala, na ngarume na i nge taolu ba nge ka ka orume kinung reke momo nga bale ae i.

³⁰ “Agau e sane kumkuma kala nge iau ke umma ta sanangkala iau. Ba agau e sane pulikinunge ragau kala nge iau ke umma ta taoange pallua nga ragau. ³¹ Minmina na iau nga role kamiau roma, Nutu ke la osungrurunge bainga reke sosoali kinung ba pangamologame kinung ra ragau ke rolebainga kae Nutu ki. Ava ngaroma agau te nge rolebainga kae Kannu ae Nutu, nae Nutu ke sane la osungrurunge bainga laeala e soali. ³² Ba ngaroma agau te nge patoe pangamologa e soali te Agau Tuna, nae Nutu ke la osungrurunge bainga laeala e soali. Ava ngaroma agau te nge patoe pangamologa e soali te Kannu E Tupu, nae Nutu ke sane la osungrurunge bainga laeala e soali. Ke sane la osungrurunge bainga laeala e soali ka kae kakai re sonrau ba ka kae re ngarume bole.

³³ “Ngaroma bega nga i a bega e pe, na bega laeala kanname ngeke pepe bole. O ngaroma bega nga i a bega e soali, na bega laeala kanname ngeke sosoali bole. Iau ka role minmina kurumea, ragau keke kelapatokone bega nga kanname. ³⁴ Miau ra mue ra koatali, bainga reke sosoali keke ponu nge miau. Minmina na miau kaka la rolenge onreke pepe mina ngaetai? Iau ka role minmina kurumea, agau kaona ke rorolea taru e momo ngallo nga lona. ³⁵ Agau e pe ka nena ka bainga reke pepe keke

momo ngallo nga lona, minmina na i ke pamalaglage oru reke pepe. Ba agau e soali ka nena ka bainga reke sosoali keke momo ngallo nga lona, minmina na i ke pamalaglage oru reke sosoali. ³⁶ Ba iau ka la roleng kamiau roma, nga kae laeala nga kalingnana e ngarume, nae Nutu ke la kalingnanange ragau kurumea pangamologangareame kinung ra ri sane ke kelamasi tao. ³⁷ Iau ka role minmina ta, Nutu ke la patongo one ka agau e tupu kurumea pangamologangame. Ba ke la patongo one ka agau e soali kurumea pangamologangame bole.”

Iona Kana Killa

³⁸ Nae ra pangalomatanakana nga bangapagame bae Parisio palu keke role kae Iesus roma, “Apangalomatanakana, mangng ka matea ta one kumangng ka killa te e bollau ta baina mangng nga keke.”

³⁹ Avae Iesus ke ala rea roma, “Ragau reke momo sonrau baingareame ke soali raumana, ba lokalasa ngareangana te Nutu ke bollau raumana. Keke matea raumana ta ri kelange killa te e bollau. Avae Nutu ke sane la tungnge killa te ri, ava kana ka killa amae agau e toe Nutu kaona ae Iona mana. ⁴⁰ Iau ka role minmina kurumea, Iona momongana ngallo nga lea e bollau siana ka kaeme ka ri mologi ba ka rigome ka ri mologi pala ka tongana kena mana ma inae Agau Tuna ke la momong ngallo nga mogalo e ngape ka kaeme ka ri mologi ba ka rigome ka ri mologi. ⁴¹ Ragau re ngae Niniva keke la maising nga kalingnana e bollau ngarume kala nga ragau reke momo sonrau. Na re ngae Niniva keke la turungpaga reke momo sonrau karea kurumea, ri keke pulivalakale baingarea reke sosoali ba keke tunge loreamatenganame te Nutu ka inae Iona pulimalaglage pangamologa te ri. Ba ngaka keke, agau e bollau raumana nge Iona ikia e momo sonrau. ⁴² Ba avale a i a kelangpatali pala nga Siba ke la maising nga

kalingnana e bollau ngarume kala nga ragau reke momo sonrau. Na i ke la turungpaga karea kurumea, i ke pa nga mogalo lisina ta longnge lomatana e pe ae Solomon. Ba ngaka kele, agau a lonamatana raumana nge Solomon ikia e momo sonrau.

⁴³ “Ka ina kannu te e soali nge lelemalagapatali nga agau te, na i nge tatao nga malle reke galgalangnga ba nge sissilia mallena te e nga pannang. Ava ke sane kalipa ka malle te. ⁴⁴ Minmina na i nge role roma, ‘Iau nga galiu ta bale a iau momo ngia pala.’ Na ka ine nge lele, na nga kelangana ka agau laeala a i ka'e pala i ka tongana kena ma bale a sana agau momo ngia oreke sakalolellepa'e ba keke pulia orume nga pulingtupungareame. ⁴⁵ Minmina na i nge loa, na nge ngalue kannu reke sosoali raumana nge i ka ri lima ba lua muni. Na ri keke kinung ngeke rave malle ngallo nga agau laeala. Ba momongolungarea nga agau laeala nge soali raumana nga kannu kena e soali momongana ngallo nge i pala. Ragau reke momo sonrau onra baingareame ke sosoali ka la tongarea kena mana ma ollaeala.”

Iesus Rakia Memena Mannangana

⁴⁶ Ka inae Iesus pamolloga ta maluame tale, nae naname bae teiteikia memena keke maisinsi nga potu nga bale, ba ri keke matea ta pangamologa kala nge i. ⁴⁷ Minmina na agau te ke role kae Iesus roma, “Name bae teiteikone memena keke maisinsi io ngapotu, ba keke matea ta ri pangamologa kala nge one.”

⁴⁸ Avae Iesus ke ale agau laeala roma, “Tai ka i ae nau, ba taime ka ri rae teiteikau memena?” ⁴⁹ Na i ke papanau ta barangalele ra kanna ba ke role roma, “Ngaka kele, nau bae teiteikau memena ri korai! ⁵⁰ Iau ka role minmina kurumea, agau e lolakurumea Tamau e momo

nga mallena nga tava lonangana ka i a teiteikau bae ligupiau bae nau.”

13

Pangateningkala Ore Ta Agau E Taptapue Pailli Kanne

¹ Ka kae laeala mana, nae Iesus ke lelemalaga lagapotu nga bale na ke tara nga me a sivoli kaona. ² Ba ragau reke katukala te i ka ri papatu raumana. Minmina na i ke taepatae nga manang te na ke tara ngia, ba ragau karolu keke maisinsi nga me a sivoli kaona. ³ Na i ke role kerea ka oru papatu ka pangateningkalame roma: “Ka kae te na agau te ke loa ta tapunge pailli matana te kanne nga ura ae i. ⁴ Ba ka ine taptapu rea nga mogalo, na palu keke pupu nga pamau bavana. Na manume keke atu ba keke kani rea. ⁵ Ba pailli kanna palu muni keke pupu nga mogalo ina i a lollo, ba inaeala ka sana mogalo kia raumana. Na pailli kanna nginngina keke kalapa bolvole kurumea, mogalo ke sane lu lakallo raumana. ⁶ Ava ka ina kae loapatae, na i ke sina rea na keke mate kurumea, kulareame ke sane ke sigilu lakallo ta mogalo. ⁷ Ba pailli kanna palu muni keke pupu ngaliua nga oalo ra matarea. Na oalome ba paillime keke lele kinung, ava oalome keke kalipalipita ka pailli nginngina, na keke mate. ⁸ Ava pailli kanna palu keke pupai nga mogalo ine pe. Na keke lele bollau ba keke piau masi. Ba kenakena ka kanna papatu raumana. Palu ka kanrea ka ri giaukaina lima, ba palu ka kanrea ka ri giaukaina mologi, ba palu ka kanrea ka ri giaukaina ba tangulelu. ⁹ Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia.”

¹⁰ Na barangalele rae Iesus kanna keke loa te i, na keke ballage roma, “Ke meimia na ko umma ta pangamologa ta ragau ka pangateningkalame?”

¹¹ Na i ke ala rea roma, “Nutu ke tunge lomatana te miau ta baina nga lomiamatana ka oru re ta kelangpatalingana nga tava onreke kolulu. Ava ke sane tunge lomatana laeala te ri. ¹² Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke la tungnge lomatana papatu muni ta agau a kana lomatana nga baina i nga kana lomatana papatu raumana. Ava nga agau a sana kana lomatana, Nutu ke la ravungpatali ka lomatana ae i e sina nga baina i sana nga kana lomatana bavakena. ¹³ Minmina na iau ka pamolloga ta ragau pattoto ka pangateningkalame kurumea:

“Ri keke kelkela, ava ke sane ke kelapatokona;
 ba keke longlongo, ava ke sane ke longopatokona ba
 ka sana loreamatana.

¹⁴ Minmina na pangamologa a agau e toe Nutu kaona ae Aisaia rolea pala ke lele mannangana ine rolea Nutu pangamologangana te ri roma:

“ ‘Miau ngaka longlongo ta ngaka longlongo, ava sana la lomiamatana;
 ba ngaka kelkela ta ngaka kelkela, ava ka sana ka la
 kelangapatokona.

¹⁵ Ta ragau kokorong loreame keke rutukala;
 ba keke ponrutukale longareame,
 ba keke pulakale matarea kanname;

Ngaroma matarea kanname ngeke kelkela,
 ba ngeke longlongo ka longareame,
 ba loreame nga loreamatana,

na ri ngeke kampiliugaliu,
 na iau ae Nutu nga pape rea.’

¹⁶ Avae kavingtulu ke momo nga matamiau kanname kurumea, keke kele oru ra iau kumkuma ki. Ba kavingtulu ke momo nga longamiaume kurumea, keke longe oru ra iau palomatantane ragau ki. ¹⁷ Ta iau ka la roleng kamiau ka kaomannmannangana roma, pala na ragau papatu reke

toe Nutu kaona ba ragau papatu reke tupu keke bai ta ri kelange oru nga miao ka kelkela rea, ava ke sane ke kela rea. Ba ri keke bai ta longnge oru nga miao ka longlongo rea, ava ke sane ke longo rea.”

¹⁸ Nae Iesus ke role kerea roma, “Ngaka longo nasai na ngaka rave lomatana ta pangateningkala laeala ore ta agau e taptapue pailli kanname minakai roma: ¹⁹ Ka ina agau te nge longe pangamologa e ta Nutu kelangpatalingana ava ka sana lonamatana kia, nae Satan nge atu na nge ravupatali ka pangamologa laeala a Nutu toa'e ngallo nga agau laeala lona. Agau laeala ka tongana kena ma mogalo inaeala nga pamau bavana ora ura tamana tapue pailli kanname ngia. ²⁰ Ba mogalo inaeala i a lollo ora pailli kanname ke pupai ngia ka i a pangateningkala e ta agau e longe pangamologa ae Nutu kannu ba ka lonangatakale bolvole ka lonaserengngana. ²¹ Ava i ke kamopite ka panna inte mana kurumea, i ka tongana kena ma pailli ra kulareame ke sane ke sigilu lakallo ta mogalo. Ba ka ina maenangme ke lele o ka ina ragau ke pamiralalia kurumea lonapatokonangana ta pangamologa ae Nutu kannu, na i ke ka'e lopatokona ae i bolvole mana. ²² Ba mogalo inaeala a pailli kanname ke pupu ngaliua nga oalo ra matarea ngia ka i a pangateningkala e ta agau e longe pangamologa ae Nutu kannu, ava i ka lonavavai raumana ta oru re nga mogalo laekia e ngape. Ba i ke matea ta ravunge lollokanna raumana, na lollokanna laeala ke goga'e. I ke umma minmina na oru nginngina keke kalipite ma oalo ra matarea, na pangamologa laeala a Nutu toa'e ngallo nga lona ke sane piau. ²³ Ba mogalo inaeala a pailli kanname ke pupai nga mogalo e pe kia ka i a pangateningkala e ta agau e longe pangamologa ae Nutu kannu ba ka lonamatana kia. Minmina na i ka tongana kena ma bega reke piaue kanrea papatu raumana muni. Palu keke piaue kanreama

ka ri base ma giaukaina lima, ba palu keke piaue kanreame ka ri giaukaina mologi, ba palu muni keke piaue kanreame ka ri giaukaina ba tangulelu.”

Pangateningkala E Ta Pailli Onreke Sosoali

²⁴ Nae Iesus ke rolea pangateningkala te muni te ri roma, “Iau nga toe Nutu kelangpatalingana nga tava ka agau e toa'e pailli kanna onreke pepe nga ura ae i. ²⁵ Ava ka ina ragau kinung ke kenrarau, na agau a bainga'iukana ka ura tamana ke loa, na ke toa'e pailli kanna onreke sosoali ra sinrea ma uit ngaliua nga pailli ra uit, na ke lao. ²⁶ Ngarume, ka ina pailli ra uit ke lele ba kunreame keke umma ta lelelleng bollau, na pailli onreke sosoali keke paturu ta ri lelelleng bole.

²⁷ “Na ra kumangngatulu ra ura tamana kanna keke loa te i, na keke role kia roma, ‘Avolau, one ko toa'e pailli kanna onreke pepe nga ura ae one, ava ke meimia na ne ngeke sosoali keke umma ta lelelleng kala nga ne ngeke pepe?’

²⁸ “Na ura tamana laeala ke role kerea roma, ‘Agau a bainga'iukana kau ke kuma ka kumangng laeala!’ Na ra kumangngatulu ra kanna keke role kia roma, ‘Ko bai ta mangng loanga ta lagangapa rea, o ke sa?’

²⁹ “Na i ke ala rea roma, ‘Ke sa. Ta ka ina miao ngaka lagapapa'e pailli reke sosoali, na kaka la lagangapa'e ne ngeke pepe bole. ³⁰ Ngeke momo minmina mana, na ri lua ngeke lele kinung ta nge lele nga kae e nga lalang. Na nga kae laeala iau ka la roleng ka ra lalangkana roma, “Ngaka pulikinunge pailli onreke sosoali pala. Na ngaka ligovuta ki ta raunga rea. Ava ngaka ravukinunge pailli ra uit, na ngaka pullu rea lakallo ta bale ae iau nga pulingkinung oru ngia.” ’”

Pangateningkala Ore Ta Bega Kanna E Sina Raumana

³¹ Na i ke rolea pangateningkala te muni te ri roma, “Nutu kelangpatalingana nga tava ka tongana kena ma bega kanna e sina raumana ora agau rave, na ke toa'e nga ura ae i. ³² Ba bega kanna laeala ke sina raumana nga bega kanname kinung. Ava nga ine nge lele bollau tapu, na ke la bolinglaunga raumana nga bega onreke tota rea nga ura. Ba ke la leleng i a bega nga baina manu reke lolo nga tava ngeke loa, na ngeke kumapai ka ginureame nga kamaname.”

Pangateningkala Ore Ta Isi

³³ Na i ke rolea pangateningkala muni te ri roma, “Nutu kelangpatalingana nga tava ka tongana kena ma isi isunte ora avale te rave, na ke kampiliue kala nga plaua ine bollau ta ke lele ina isi isu laeala paluvapa'e beret karolu.”

³⁴ Iesus ke rolea oru nginngina kinung ta maluame ka pangateningkalame mana. Ba ke sane rolea pangamologa te a sana i a pangateningkala. ³⁵ I ke kuma minmina ta baina pangamologa a agau e toe Nutu kaona rolea pala nge lele mannangana ine role roma,

“Iau ka la pangamologa ka pangateningkalame.

Ka la rolenge oru reke ko nganige ta ke lele ikia sonrau.”

Pangateningkala Mirana Ore Ta Pailli Onreke Sosoali

³⁶ Nae Iesus ke ka'e maluame, na ke lu lakallo ta bale te. Na barangalele ra kanna keke loa te i, ba keke role kia roma, “Pangateningkala laeala e ta pailli onreke sosoali ra agau toa rea nga ura ka mirana mina laetai? Onto panane te mangng.” ³⁷ Nae Iesus ke ala rea roma, “Agau laeala e toa'e pailli kanna reke pepe ka i a pangateningkala e te Agau Tuna, ³⁸ ba ura ka i a ragau re nga mogalo laekia e ngape. Pailli kanna reke pepe ka i a pangateningkala e ta ragau re nga Nutu kelangpatalingana. Ba pailli kanna

reke sosoali ra sinrea ma uit ka ri ra ragau rae Satan kannā. ³⁹ Ba agau a bainga'iukana ka ura tamana ore toa'e pailli kannā reke sosoali nga ura ka i a Satan. Kae e nga lalang ka i a pangateningkala e ta kae a ronga, ba ra lalangana ka ri ra anggelome.

⁴⁰ “Minmina na kumangng laeala ineke ravukinunge pailli onreke sosoali ba ke rau rea nga sia ka la tongana kena ma oru e la lelang ka kae a ronga. ⁴¹ Nga kae laeala nae Agau Tuna ke la bange anggelo rae i, na ri keke la ravungmalagapatali ka ragau reke sosoali nga Agau Tuna kelangpatalingana. Keke la ravungmalagapatali ka ragau reke bavaia ragau ta ri kumangng ka bainga reke sosoali nge Nutu raguna, ba keke la ravungmalagange ragau reke longosasa te Nutu. ⁴² Na keke la tamaling kerea lakallo ta sia e sane la ronga, nga malle laeala a ragau ke la taning ba ke la taning ngingireame ngia. ⁴³ Na ragau ra baingareame ke tupu ka la lamarea ma kae nga Tamarea kelangpatalingana. Ngaroma agau te nga omona ta longa, na i nge longe pangamologa laekia.

Pangateningkala Ore Ta Oru E Pe Raumana

⁴⁴ “Nutu kelangpatalingana nga tava ka tongana kena ma oru e pe raumana a agau te pakoea nga mogalo pala. Ngarume na agau tetoto ke kalipa kia, ba i ka lonasereng raumana. Minmina na i ke talue nga mogalo muni, na ke loa ba ke ba ka oru rae i kinung, na ke kolia mogalo inaeala.

Pangateningkala Ore Ta Lollo A Kunna Bollau Raumana

⁴⁵ “Ba muni, Nutu kelangpatalingana nga tava ka tongana kena ma agau e tange lollo ra kunreama ke bollau. ⁴⁶ Ba ka ine kalipa ka lollo te ora kunna bollau raumana, na i ke loa ba ke ba ka oru rae i kinung, na ke kolia lollo laeala.

Pangateningkala Ore Ta Po

⁴⁷ “Ba muni, Nutu kelangpatalingana nga tava ka tongana kena ma po a ragau ke toatape lakallo ta pelau lona ta launge lea matantana kia. ⁴⁸ Ba ka ina leame ke ponu nga po laeala tapu, na keke utulelea lagape ta pelau kaona. Na keke tara ba keke kintatape lea reke pepe nga po, na keke ulo rea nga toangalaume. Ava keke sau ka lea onreke sosoali. ⁴⁹ Ba ollaeala ka la tongana kena ma oru e la leleng ka kae a ronga. Nga kae laeala na anggelome keke la lelengmalaga, na keke la ravungmalagapatali ka ragau ra baingareame ke sosoali reke momo ngaliua nga ragau ra baingareame ke tupu. ⁵⁰ Na keke la tamaling kerea lakallo ta sia e sane la ronga, nga malle laeala a ragau ke la taning ba ke la tanaginge ngingireame ngia.”

⁵¹ Nae Iesus ke ballage barangalele ra kanna roma, “Miau ka lomiamatana ka oru kokorai ra iau role kamiau ki, o ke sa?”

Na ri keke ale roma, “Iii, mangng ka lomangngmatana ki.”

⁵² Na i ke role kerea roma, “Ngaroma minmina, na miau ka la lomiamatana ina iau la roleng kamiau roma, agau alomatanakana ka bangapagame ore lele i a barangalele e nga Nutu kelangpatalingana ka tongana kena ma bale tamana ore rave onra pau ba onra kasana kinung nga sasaipuna ae i.”

Ragau Re Ngae Nasaret Keke Tangulelea Iesus

⁵³ Ka inae Iesus rongo ta roleng kerea ka pangateningkala nginngina tapu, na i ke ka'e inaeala. ⁵⁴ Ba ka ine lele nga magapuna ae i, na i ke lu lakallo ta sinagog ae ri, ba ke paturu ta pangalomatanange ragau. Ba ka ineke longe pangamologangana, na ri keke magio raumana, ba keke palirorole kerea roma, “Agau laekia ke rave lomatana laekia e pe ngae tai? Ba tai ke tunge gingginga laekia te i ta i kumangng ka killa kakong reke bollalau? ⁵⁵ Ka i

a popongpita laeala tuna mana. Ba naname ka i a avale laeala eke patoe kae Maria, ba ka teiteikia memena nge Iems, bae Iosep, bae Saimon, bae Iuras. ⁵⁶ Ba liuna piau memena kinung keke momo ikia nga maga kunna ae ita. Ava i ke rave lomatana laekia ngaie tai? Ba tai ke tunge gingginga laekia te i ta i kumangng ka killa kakong reke bollalau?" ⁵⁷ Minmina na ri ka sana loreapatokona te i.

Avae Iesus ke role kerea roma, "Ragau re nga magame kinung keke la tungnge alangpaga ta agau e toe Nutu kaona, ava ragau re nga magapuna ae i ba ragau re nga balekaina ae i muni, ke sa."

⁵⁸ Minmina nae Iesus ke sane kuma ka killa papatu reke bollalau nga inaeala ta ri ka sana loreapatokona te i.

14

Keke Battote Ion E Nga Pangamagoe Ganna

¹ Ka kae nginngina, nae Eroto a i e kapunu nga gavaman e ngaie Rom nga inaeala ke longie Iesus kana turung. ² Na i ke role ka ra kumangngatulu rae i roma, "Agau laeala e kumkuma ka oru nginngina ka i ae Ion E Nga Pangamagoe. I ke mate ava ke sigipaga nga mateng! Minmina na gingginga reke bollalau raumana keke umma ta lele nge i."

³⁻⁴ Pala, nae Eroto ke rave i muni tataokia napengana a giana kae Erorias. Nae Ion ke rorole kia roma, "Ke parototokala ta one ravunge avale laeala." Minmina nae Eroto ke ba'e ra balingkana ta ri launge Ion, na keke samapite ba keke ule nga pulangkala. ⁵ Bae Eroto ke bai ta i samungpununge Ion, ava ke mataue maluame kurumea, ri keke role roma, Ion ka i a agau te e toe Nutu kaona.

⁶ Ava ka kae te, nae Eroto ke baia kaning te ta pangaserengkalange kae a naname toapisigia. Ba ka kae laeala nae, Erorias tuna piau a malau ke pesi ngamuga

nga ragau reke momo nga kaning laeala. Na malaui laeala ke paserengea Eroto raumana. ⁷ Minmina na i ke patokala ngailu ta i tungnge taru a malaui laeala matea te i. ⁸ Ba ka ine ballage naname, na naname ke role kia ta i roleng kae Eroto roma, “Iau ka matea ta one ulonge Ion E Nga Pangamagoe kunna nga raliu te, na ngo atu kia nasai te iau.” ⁹ Na ka inae Eroto a i a kelangpatali longe pangamologa laeala, na i ka ragunaso. Ava pala na i ke patokala ngailu ka pangamologanganame, ba reke tattara ta kaning kala nge i keke longe patongkalangana nginngina. Minmina na i ke ngata ta i tunge ollaeala a malaui laeala ballage te te i. ¹⁰ Ka baina i ke ba'e ra balingkana palu ta pulangkala ta ri telengtotong Ion ganna. ¹¹ Na keke ulé kunna nga raliu te, na keke atu kia ba keke tunge ta malaui laeala. Na i ke loa kia ta naname. ¹² Na barangalele rae Ion kanna keke atu, na keke rave Ion mirana na keke talue. Na keke loa ba keke turu pakae Iesus.

Iesus Ke Pakania Ragau Ka Ri 5000

¹³ Na ka inae Iesus longe ollaeala e lele nge Ion, na i ke taepatae nga manang ba ke ka'e inaeala ta loanga ta inte a sana ragau ngia, ta baina i nge momo mana me i. Ava ka ina maluame ke longe pangamologa e ta Iesus kangana, na keke lelemalaga nga maga kunna reke bollalau, ba keke tao ta ri loangakurumea. ¹⁴ Na ka inae Iesus solele nga me a sivoli kaona ba ke kele maluame, na i ka lonavavai te ri ba ke papea ragau re nge ri ra karea ka soaling.

¹⁵ Ba ka ina kae barelulu, na barangalele ra kanna keke loa te i na keke role kia roma, “Ka sana kaning nga malle laekia ba kae ke barelulu tapu. Minmina na ngo ba'e maluame ta ri loangalu ta magame ta koling karea kaning.”

¹⁶ Avae Iesus ke ala rea roma, “Ke meimia aka bai ta banga rea? Miau ngaka tungu karea kaning.”

¹⁷ Na barangalele ra kanna keke ale roma, “Ka kamangnga bereteme ka ri lima ba lea lua mana rikorai.”

¹⁸ Nae Iesus ke role kerea roma, “Ngaka atu ki nasai.”

¹⁹ Na i ke role ka ragau ta ri tarang nga pailli. Na ke rave bereteme ka ri lima ba lea lua nginngina, na ke kelapatae, ba ke kalapage Nutu. Na ke regipale bereteme, ba ke tungu rea ta barangalele ra kanna ta ri tavoanga ki nga ragau. ²⁰ Na ragau kinung keke kani ba keke rongo ka loreanganame ka kaning laeala. Na barangalele rae Iesus kanna keke ravukinunge kaning kaloname reke kanilele rea, na keke paponue guratame ka ri tangulelu ba lua ki. ²¹ Ba ragau reke kani ka kae laeala ka ri basema ra panung ka ri 5,000, ba ka ravale ba goeme keke momo bole.

Iesus Ke Taopai Nga Me

²² Ka panna isunte ngarume, nae Iesus ke role ka barangalele ra kanna ta ri taengapatae nga manang te. Na ke ba rea ta ri loanga pala nge i ta me a sivoli bavana tetoto. Avae Iesus ke momo nga baina i nge ba'e maluame ngeke lao. ²³ Ka ine ba'e maluame eke loa tapu, na i kasikena ke loapatae ta kapangng ta i kawang. Ba ka ina kae barelu, na i ke momo mana me i. ²⁴ Ava manang laeala a barangalele ra kanna ke momo ngia ke momo ngatauga nga me a sivoli kaona tapu. Ba miniuame keke balvalia manang ka balingkolopita ngareangana kia kurumea, bovole ke sanangkalkale manang taongana.

²⁵ Na ka rigo luana, nae Iesus ke loa te ri ka taonga-paingana nga me a sivoli. ²⁶ Ba ka ina barangalele ra kanna ke kele ine tataopai nga me a sivoli, na keke matau raumana. Ba keke reli kaligi ka mataungarea roma, “Ka i a kannu te!”

²⁷ Ava bolvole mana nae Iesus ke role kerea roma, “Ngaka momo masi! Iau ikia. Sana ngaka matau.”

²⁸ Nae Pita ke ale roma, “Avolau, ngaroma one ikolong, na ngo role kau ta iau taonga te one nga me.”

²⁹ Nae Iesus ke role kia roma, “Ngo atu.”

Ka baina Pita ke somalaga nga manang, na ke tatao e lola te Iesus ka taongapaingana nga me. ³⁰ Ava ka ine kelapa ka bovole, na i ke matau. Ba ka ine paturu ta maraleng, na i ke reli kaligi roma, “Avolau, ngo ravulele iau!”

³¹ Ka pannasa mana, nae Iesus ke kala'e kamana, na ke ravupite. Ba ke role kia roma, “One a kang ka lopatokona e sina, ke meimia na ka long lualua?”

³² Ba ka ineke taepatae nga manang, na bovole ke mate.

³³ Na reke momo nga manang keke kalapage Iesus ka rolengarea roma, “Ka one ae Nutu Tuna ka kaomannman-nangana.”

³⁴ Ba ka ineke ulutote me a sivoli tapu, na keke lele nga ine ngae Genesaret. ³⁵ Ba ka ina ragau re nga inaeala ke kelapatokone Iesus, na ri keke ba ka pangamologa ta magame kinung reke momotaliue inaeala. Na ragau keke atu ka ragau kinung ra karea soaling te i. ³⁶ Ba keke tanikalkale ta i ngatangng ta ra karea soaling ngeke kali ka lungapaga ae i sigina matana mana. Ba ragau kinung reke kali kia mirareame keke pepe.

15

Israelme Sisiukerea Memena Baingareame Ba Bangapaga Ra Nutu Kanna

¹ Nae Parisio palu ba ragau palu ra pangalomanakana nga bangapagame keke pa ngae Ierusalem, na keke loa te Iesus, ba keke ballage roma, ² “Ke meimia na barangalele

ra kaning keke longosasa ta sisiukita memena baingareame? Ke sane ke pallelepapa'e kamareame pala ta ri kaninge beret kurumea sisiukita memena baingareame.”

³ Nae Iesus ke ala rea roma, “Ba miau bole, ke meimia na miau kaka longlongo raumana ta sisiukamiau memena baingareame, ava kaka longosasa ta bangapaga rae Nutu kanna? ⁴ Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke role roma, ‘One ngo alapage tamang bae name.’ Ba ke role bole roma, ‘Ngeke sapune agau e rolesolali ka tamana o naname.’ ⁵ Ava miau kaka rorole roma, ngaroma agau nge role ka tamana o naname roma, ‘Oru ra kanau ra miau ka bai ta ravunge kalaungapaga ki ka ri ra tunga re nga tungnga rea te Nutu mana,’ ⁶ na i nga manenasa kalaunge tamana o naname ka oru nginngina. Minmina na miau kaka balvali ka gimiaume ta bangapaga rae Nutu kanna ka loangakurume ngamiaungana ka bainga ra miau ka ravu rea nga sisiukamiau memena. ⁷ Miau ra goangakana, Nutu pangamologangana onra agau e toe kaona ae Aisaia role rea pala keke turupote baingamiaume mannangana ine role roma,

⁸ “ ‘Ragau kokorai keke alapagpaga iau ka kaoreame, ava loreame keke momo ngatauga nge iau.

⁹ Keke kalapagpaga iau ka mirarea ina nge ngapotu mana. Keke palomatantane ragau ka lomatana ae ri muni, na keke role roma, lomatana laeala ke pa nge iau.’ ”

¹⁰ Nae Iesus ke kiue maluame te i, na ke role kerea roma, “Ngaka longo nasai nga baina nga lomiamatana masi. ¹¹ Oru e lu lakallo ta agau te kaona sane totorong ta pangamukune agau laeala nge Nutu raguna. Ke sa. Oru reke lelemalaglaga nga kaona, oru nginngina keke pamukunkune nge Nutu raguna.”

¹² Na barangalele rae Iesus kanna keke atu te i, na keke role kia roma, “Ka longmatana roma, pangamologa laeala a kaning ke bairaguso ka Parisiome?”

¹³ Nae Iesus ke ala rea roma, “Tamau e momo nga mallena nga tava ke la lagangapage begame kinung ra i sane toa rea. ¹⁴ Sana nga lomiauavavai raumana ta Parisio nginngina. Ri ka tongarea kena ma ra matasu reke amva ta taongamuga ka ra matasu pattoto. Ba ngaroma agau a matasu nge ava ta taongamuga ka matasu tetoto, na ri pana lua kinung keke la pupungalu lakallo ta lulu te.”

¹⁵ Nae Pita ke role kae Iesus roma, “Into panana mangng ka pangateningkala laeala e ta oru e pamukune agau.”

¹⁶ Nae Iesus ke ballage barangalele ra kanna roma, “Ba miau bole, ka sana lomiauamatana ae?” ¹⁷ Ngaka kele. Oru reke lulu lakallo ta agau kaona keke taolulu ta siana, na ngarume na keke lelemaalaglaga ta malle a gusali. ¹⁸ Ava oru reke lelemaalaglaga nga agau kaona keke pa nga lona, ba oru nginngina keke pamukunkune agau laeala nge Nutu raguna. ¹⁹ Iau ka role minmina kurumea, oru reke momo ngallo nga agau lona ava keke lelemaalaglaga ka onreke sosoali raumana basema: lovaingana reke sosoali, ba bainga re nga samungpununge ragau, ba bainga re nga kenong kala nga agau a sana i a agau laeala napengana o natale, ba bainga re nga kenong kala nga rapanung o ravale kalaoka, ba bainga re nga golong, ba bainga re nga turung goang, ba bainga re nga rolengsoali ka ragau pattoto. ²⁰ Oru nginngina keke pamukunkune agau te nge Nutu raguna. Ava agau e sane palellepa'e kamaname pala ta i kaning ke sane pamukunkune i muni nge Nutu raguna.

Avale E Ngae Kenan Lopatokona Ae I

²¹ Nae Iesus ke ka'e inaeala, na ke loa ta ine re ngae Taia bae Sairon. ²² Na avale te e ngae Kenan ke lelemaalaga nga inaeala, na ke loa te Iesus ka kiungana te i roma, “Avolau, one ae Revit sivuna, nga longnana iau! Kannu reke sosoali

keke luia tugu piau, ba keke umma ta baingasoalinge raumana.”

²³ Avae Iesus ke sane alakale avale laeala ka pangamologa inte. Minmina na barangalele ra kanna keke loa te i, na keke role kia gingging roma, “Ba'e nge lao, ta i ke tataokurumea ita ba ke umma ta lavongkala ita raumana ka taningkalangana.”

²⁴ Avae Iesus ke ala rea roma, “Nutu ke ba iau ta ragau re ngae Israel mana ra ri ra ragau reke basema sipsip reke taopa.”

²⁵ Ava avale laeala ke loa te Iesus, na ke parovanu ngamuga nge i ka rolengana kia roma, “Avolau, ngo kalau iau!”

²⁶ Nae Iesus ke ale roma, “Ke sane pe ta ravunge beret ae bale tamana goe rae i na tamaling ki ta gauneme.”

²⁷ Ava avale laeala ke role kia roma, “Ka kaomanna Avolau, ava gauneme bole keke kaninnia kaning mauna reke pupisigi nga tamarea pala ae i.”

²⁸ Nae Iesus ke role kia roma, “Avale, lopatokona ae one ke bollau raumana! Iau ka la tungnge ollaeala a one ballaga iau te te one.” Ba ka panna laeala mana, na avale laeala tuna piau ke pe.

Jesus Ke Papea Ragau Matantana

²⁹ Nae Iesus ke ka'e inaeala, ba ke tao kurumea Sivoli Ae Galili kaona. Na ke loapatae nga kapangng te, ba ke tara nangina. ³⁰ Na malua reke bollalau keke loa te i ka paungarea ka ragau ra kaereame ke soali, ba ragau ra kaereame ke mate, ba ragau ra matarea kanname ke su, ba ragau ra kaoreame ke sane ke pamolloga, ba ragau pattoto ra ri papatu bole. Na keke pakeno rea kokoro nge Iesus kaename. Na i ke pape rea. ³¹ Na malua nginngina keke kallo raumana ineke keke ragau ra kaoreame ke sane ke pamolloga pala ineke pamolloga, ba ragau ra kaereame ke

soali pala ineke pepe muni, ba ragau ra kaereame ke mate ineke tatao, ba ragau ra matarea kanname ke su pala ineke kelkela. Ba ri keke kalapagpage Nutu orae Israel.

Jesus Ke Pakania Ragau Ka Ri 4000

³² Nae Iesus ke kiue barangalele ra kanna te i, na ke role kerea roma, “Iau ka lauvavai raumana ta maluame kurumea, ri keke momo kala nge iau ka kaeme ka ri mologi tapu ba ka sana karea kaning. Ba ngaroma iau nga ba rea ngeke lao ka mateng kareangana, na likisa ngareangana nge bai kerea ta ri pupunga ineke tatao nga pamau.”

³³ Na barangalele ra kanna keke role kia roma, “Ita kaka momo nga malle a sana kaning ngia ba ragau kokorai ka ri papatu raumana, minmina na ita kaka la ravunge beret ngaetai nga baina ri kinung ngeke kani?”

³⁴ Nae Iesus ke ballaga rea roma, “Ka kamiau beret pia rikorong?”

Na keke ale roma, “Ka ri lima ba lua, ba ka lea tutuna reke sisina rikai.”

³⁵ Ka bainae Iesus ke role ka malua ta ri tarang ngape nga mogalo. ³⁶ Na i ke rave beret nginngina ka ri lima ba lua ba lea nginngina, ba ka ine kalapage Nutu tapu, na i ke regipale bereteme ba ke kole leame. Na ke tungu rea ta barangalele ra kanna ta ri tavoanga ki nga ragau. ³⁷ Na ragau kinung keke kani ba keke rongo ka loreanganame ka kaning laeala. Na barangalele rae Iesus kanna keke ravukinunge kaning kaloname reke kanilele rea, ba keke paponue gurata reke bollalau ka ri lima ba lua ki. ³⁸ Ba ragau reke kani ka kae laeala ka ri basema ra panung ka ri 4,000, ba ka ravale ba goeme bole. ³⁹ Ba ka inae Iesus ba'e malua eke loa tapu, na i ke taepatae nga manang te, na ke loa ta ine re ngae Magaran.

16

Parisiome Keke Ave Iesus

¹ Na ra pangalomanakana nga bangapagame bae Parisio palu keke loa te Iesus, ba keke bai ta avange. Minmina keke ballage ta i kumangng ka killa te e bollau, ta baina i nge pakosining rea roma, i ke kumkuma nga Nutu ginggingngana ka kaomannmannangana.

² Ava i ke ala rea roma, “Nga ina kae nge barelulu, na miau ngaka role roma, ‘Kae e ngangaila ke la penga, ta tava ke tente.’ ³ Ava nga sinro na miau kaka la roleng roma, ‘Kue ke la tugung, ta tava ke tente ba ke saisinga.’ Miau ka lomiamatana ta kelangapatokonange oru reke lele nga tava, ava ka sana lomiamatana ta kelangapatokonange oru rae Nutu kumkuma ki ka kae re sonrau. ⁴ Ragau reke momo sonrau baingareame ke soali raumana, ba lokalasa ngareangana te Nutu ke bollau raumana. Keke matea raumana ta ri kelange killa te e bollau. Avae Nutu ke sane la tungnge killa te ri. Ke sa. Ke la pangakosining rea ka killa laeala ame pakosining kia pala nga agau e toe Nutu kaona ae Iona mana.” Nae Iesus ke ka'e rea, na ke lao.

Isi Orae Parisiome

⁵ Na ri keke ulutote me a sivoli na keke lele nga bavana tetoto, ava barangalele rae Iesus kanna ka loreapogo ta loanga ka beret kurume rea. ⁶ Nae Iesus ke role kerea roma, “Miau ngaka ella miau masi ta isi orae Parisiome ba ra pangalomanakana nga bangapagame.”

⁷ Na ri keke sissilia pangamologangana laeala mirana, ba keke palirorole kerea roma, “I ke role minmina kurumea, ita ka sana ka atu ka beret kurume ita.”

⁸ Avae Iesus ka lonamatana ka taru a ri ke pamolloga te, minmina na i ke ballaga rea roma, “Miau ra kamiau ka lopatokona e sina, kaka meimia aka pamolloga ngaliua nge miau ta ina sana kamiau beret? ⁹ Miau ka sana

lomiaumatana tale ae? Ka ina ragau nginngina ka ri 5000 ke kania beret nginngina ka ri lima, na amaka paponue guratame ka ri pia? ¹⁰ O ka ina ragau nginngina ka ri 4000 ke kania beret nginngina ka ri lima ba lua, na amaka paponue guratame ka ri pia? ¹¹ Kaka meimia na miau ka sana lomiaumatana roma, pangamologa laeala e ta isi ama role pakamiau kia ke sane pamologa ta beret? Ke sa. Nga pangamologa laeala, iau ka rorole kamiau ta miau ngaka ella miau masi ta isi orae Parisiome ba ra pangalomanakana nga bangapagame.” ¹² Na barangalele rae Iesus kanna ka loreamatana roma, i ke sane rorole kerea ta ri ngeke ella masi ta isi laeala a ragau ke pulia nga bereteme. Ke sa. I ke rorolea pangamologa ore ta Parisiome ba ra pangalomanakana nga bangapagame pangalomanangareame.

Pita Ke Turunana Roma, Iesus Ka I Karais

¹³ Ka inae Iesus lele nga ine ngae Sisaria Pilipai, na i ke ballage barangalele ra kanna roma, “Ragau keke rorole roma, iau ae Agau Tuna ka iau a tai?”

¹⁴ Na ri keke ale roma, “Palu keke rorole roma, Ion E Nga Pangamagoe ame mate ave mauli muni. Ba pattoto keke rorole romae, Ilaia. Ba palu muni keke rorole romae Ieremaia o agau te e toe Nutu kaona ore mate pala ave mauli muni.”

¹⁵ Nae Iesus ke ballaga rea bole roma, “Ava miau kakorong, kaka role roma, iau a tai?”

¹⁶ Nae Pita ke ale roma, “Ka one ae Karais a i a Nutu e momo mauli Tuna.”

¹⁷ Nae Iesus ke ale roma, “Saimon, one ae Iona tuna, Nutu ke kavitulu one raumana. Iau ka role minmina kurumea, one ko sano rave lomatana laeala nga agau te. Ke sa. Tamau e momo nga mallena nga tava ke tunge lomatana laeala te one. ¹⁸ Ba bole iau nga role kone roma, giang nge Pita ora mirana roma ‘lollo’, ba iau ka la

kumangngpai ka ra lopatokonakana te iau ginungarea nga lollo laekia. Ba mateng sana nga kana gingginga ta ulongpisigia. ¹⁹ Ba iau ka la tungnge Nutu kelangpatalingana nga tava kana kingapolame te one. Minmina na taru ra one sano ngatakala rea nga mogalo laekia e ngape, Nutu sane la ngatangngkala rea nga mallena nga tava. Ba taru ra one ngatakala rea nga mogalo laekia e ngape, Nutu ke la ngatangngkala rea nga mallena nga tava bole.” ²⁰ Nae i ke tunge pangamologa e gingging ta barangalele ra kanna ta ri nga manereasa turunge ta ragau roma, ka i ae Karais.

Jesus Ke Ture Ine La Mateng

²¹ Ka kae nginngina nae Iesus ke paturu ta turunge matengana nga kae te e ngarume ta barangalele ra kanna. I ke ture ine la loanga tae Ierusalem, nae Iurame ravollalaukerea memena, ba re kapunu nga pirisme, ba ra pangalomanakana nga bangapagame keke la bainge oru matantana ta ri pangamiralalia. Na keke la samungpungunge, ava ka kae a mologi ngarume nga matengana, nae Nutu ke la pangasingpagange nga mateng. Na i ke la mauling muni.

²² Nae Pita ke rave Iesus balakala ba ke paturu ta mologang kia roma, “Ke sa Avolau, Nutu sane la ngatangng ta ollaeala! Ollaeala nga manenasa lelange one.”

²³ Avae Iesus ke kampiliu, na ke role kae Pita roma, “Satan, lo ngo loa lagarume ta gigu! Ko bai ta bongatotokala iau, ta one ko sano matea oru rae Nutu mate rea. Ke sa. Ko matea oru ra ragau ke mate rea.”

²⁴ Nae Iesus ke role ka barangalele ra kanna roma, “Ngaroma agau te nge bai ta atung kurume iau, na i nge bali ka gina ta i muni lonamatenganame ba nge rave maiskovu ae i. Na nge tataokurume iau. ²⁵ Iau ka role minmina kurumea, agau e bai ta ravunglelenge i muni maulingngana ke la pangasanrea kia. Ava agau e pasanrea

ka i muni maulingngana kurumea taongakurumengana kau ke la kalingpa ka maulingngana. ²⁶ Iau ka role minmina kurumea, agau ke la ravunge taru, ngaroma i nge rave orume kinung reke pepe nga mogalo laekia e ngape sonrau, ava ngarume na i muni maulingngana nge sanrea? O agau nge totorong ta tungnge taru ta ravung galiunge i muni maulingngana ngaroma i nge sanrea tapu? ²⁷ Iau ka role minmina kurumea, Agau Tuna ke la atung kala nga anggelo rae i nga olamana e toakala orae Tamana. Na i ke la tungnge agau kenakena alang ae i kurumea agau laeala bainganame. ²⁸ Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, palu nge miau raka meisinsi ikia ke sane ke la mateng ta nge lele nga ina ri ke la kelange Agau Tuna ine la lelung ta kelangpatali nga kelangpatali ae i.”

17

Jesus Mirana Ka Kelangana Toto

¹ Ngarume, ka ina kaeme ka ri lima ba kena ke rongo tapu, nae Iesus ke loa kae Pita, bae Iems, bae Iems teiteikia ae Ion kala nge i, na ri kasikerea keke loopatae nga kapangng te e gavili. ² Nae Iesus mirana ka kelangana toto nga ragureame, ba raguna ke toa ma kae e momo nga tava. Ba lungapaga rae i keke kavauvaunga raumana ma olamana. ³ Ba ka panna laeala mana, na ri keke kele Moses bae Ilaia ineke lele beke pamolloga kala nge Iesus.

⁴ Nae Pita ke role kae Iesus roma, “Avolau, ke pe ta mangng momong nakai. Ngaroma ngo matea, na iau ka la kumangng ka mannsalalame ka ri mologi, nga baina nga ningi te, bae Moses nga nena te, bae Ilaia nga nena te bole.”

⁵ Ka inae Pita pamolloga tale, na mukmukua te a lamana ke gasipita rea. Na kaling te ke lelemalaga nga mumukua

laeala ka pangamologangana roma, “Aekolong ka i ae Tugu ora iau materaumane ba ka laupei kia raumana. Miau ngaka longo te i!”

⁶ Ka ina barangalele rae Iesus kanna ke longe ol-laeala, na keke toarau lagape ka ragureame ta mogalo ka mataungarea. ⁷ Avae Iesus ke loa te ri, na ke kali kerea ba ke role kerea roma, “Ngaka sigipaga, ba sana ngaka matau.” ⁸ Ba ka ineke ilapaga, na ke sane ke kele agau te, avae Iesus mana me i.

⁹ Na ka ineke soinsigi nga kapangng, nae Iesus ke role kerea gingging roma, “Sana ngaka ture kelanga laeala a miau ka kele ta agau te ta nge lele nga inae Agau Tuna nge sigipaga tapu nga mateng.”

¹⁰ Na barangalele ra kanna keke ballage roma, “Ngaroma minmina, na ke meimia na ra pangalomatankana nga bangapagame keke rorole roma, ka i ae Nutu lonangana ta Ilaia nge atu kapunu nge Mesaia?”

¹¹ Nae Iesus ke ala rea roma, “Ilaia ke la atung ka kaomannmannangana, na i ke la pulinggaliunge orume kinung muni. ¹² Ava iau nga role kamiau roma, Ilaia ke atu tapu ba ri ke sane ke kelapatokone, ava keke kuma kia kurumea loreangana mana ka baingasoali ngareangana kia. Ba ollaeala ka tongana kena mana ma ina ri ke la pangamiralalia Agau Tuna ngarume.” ¹³ Ka inae Iesus rolea pangamologa laeala e ta Ilaia te ri, na barangalele ra kanna ka loreamatana roma, i ke rorolea pangamologa e ta Ion E Nga Pangamagoe.

Jesus Ke Papea Goe A Panung Ora Kannu E Soali Lupage

¹⁴ Na ka inae Iesus kala nga pana mologi nginngina ke lele nga maluame, na agau te ke loa te Iesus, ba ke parovanu ngamuga nge i, na ke role kia roma, ¹⁵ “Avolau, nga longnanne tugu ta i ke baigaugau ba ke soali raumana.

Ka kae papatu, na i ke umma ta pupungapai nga sia, ba ke umma ta pupungalu ta me ka kae papatu bole. ¹⁶ Ba iau ka atu kia ta barangalele ra kaning, ava ri ka sana karea gingginga ta pangapenge.”

¹⁷ Nae Iesus ke role kerea roma, “Miau ra ragau raka momo sonrau, ka sana lopatokona nge miau, ba lomiau me ke sane ke tupu. Iau ka la momong kala nge miau pa pia muni? Ba ka la kalaungapaga miau pa pia? Ngaka atu ka goe laekolong nasai te iau.” ¹⁸ Nae Iesus ke sanggipite kannu laeala e soali, na i ke lelemalagapatalia goe laeala, ba ka panna laeala mana na goe laeala a panung ke pe.

¹⁹ Ngarume na barangalele rae Iesus kanna keke loagome te Iesus ine momo mana me i, na keke ballage roma, “Ke meimia na mangng ka sana kamangng gingginga ta taongamalagange kannu laeala e soali?” ²⁰ Nae Iesus ke ala rea roma, “Ka sana kamiau gingginga ta taongamalagange kannu laeala e soali kurumea, lopatokona ae miau ke sina raumana. Ta iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, taroma lopatokona ae miau nge sina raumana ma bega a more kanna te mana, na miau taka role ka kapangng laeo roma, ‘Ngo sigipaga na ngo loa ta inaeala,’ na i nge longo mana te miau. Ba orume kinung ra miau ka bai ta kumangng ki kaka la kumangng ki mana. [²¹ Ava nga kannu matana laeala e soali, miau kaka la taongamalagange ka kavanga ba kuringa ta kaning mana. Ka sana pamau tetoto ta taongamalagange.]”*

²² Na ngarume, ka ina ri ke katukala kinung ngae Galili, nae Iesus ke role kerea roma, “Ragau keke la ulonge Agau Tuna nga reke bai ta baingasoalinge kamareame. ²³ Na ri keke la samungpununge, ava nga kae a mologi ngarume nga matengana, nae Nutu ke la pangasingngpagange nga

* **17:21:** Pangamologa e momo nga Matiu 17:21 ke momo nga lau palume mana ra ri ke pa rea pala.

mateng.” Na ka ina barangalele rae Iesus kanna ke longe pangamologa laeala, na ri ka loreatani raumana.

Takis E Nga Tempel

²⁴ Ka ineke lele ngae Kaperneam, na ragau reke raravukinunge takis e nga tempel keke loa te Pita, na keke ballage roma, “Apangalomatanakana ae miau ke tungtunge takis e nga tempel, o ke sa?”

²⁵ Nae Pita ke ala rea roma, “Iii, i ke tungtunge.”

Ngarume, ka inae Pita lu lakallo ta bale a ri ke momo ngia, ba pala ta i balinglagapitange Iesus ta takis laeala, nae Iesus muni ke ballage roma, “Saimon, one ka longvavai mina ngaetai? Kelangpatali re nga mogalo laekia e ngape keke rarave takisme ba lollokanna matana nginngina nge taima? Keke raravu rea nga goe rae ri muni, o keke raravu rea nga ragau pattoto?”

²⁶ Nae Pita ke ale roma, “Keke raravu rea nga ragau pattoto nanguni.”

Nae Iesus ke role kia roma, “Ka kaomanna ka pangamologa a kaning. Minmina na goe rae ri muni sane ngeke tungtunge takis nginngina. ²⁷ Ba nga takis e nga tempel, ka i a oru eke tungtunge ta bale ae Nutu ba ka iau ae Nutu Tuna. Ava ita ngaka tunge, nga baina ita sana ngaka bairaguso ka ragau nginngina ameke ballaga one ta takis e nga tempel. Minmina na ngo loa, na ngo toatape oalo ta me a sivoli. Na ngo rave lea e kapunu a one laue, na ngo bivipole kaona. Na one ko la kalingpa ka lollokanna te ngallo. Ngo rave lollokanna laeala, na ngo tunge te ri ta koline takis ae itaua.”

¹ Ka kae nginngina na barangalele rae Iesus kanna keke loa te i, na keke ballage roma, “Tai ka i e kapunu nga Nutu kelangpatalingana nga tava?”

² Nae Iesus ke kiue goe te e sina te i, na ke pamaisia ngaliua nge ri. ³ Na i ke role kerea roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ngaroma miau sana ngaka kamopiliu na ngaka lele ma goe reke sisina, na ka sana ka la loangalu ta Nutu kelangpatalingana nga tava. ⁴ Minmina na, agau e ulopisigia i muni basema goe laekia e sina ka i e kapunu nga Nutu kelangpatalingana nga tava.

⁵ “Ba agau a lonangatakale goe te basema goe tulaekia nga giau ka lonangatakala iau. ⁶ Ava ngaroma agau te nge taoamuga ka goe te nga goe kokorai reke sisina ra loreapatokona te iau ta i kumangng ka bainga e soali nge Nutu raguna. Na agau laeala kana alang e soali ke la bolinglaunga raumana nga alang orae agau a ri ke konapita ka lollo taneke tatamugmuge uit kanna kia nga ganna. Na keke tamalilu kia lakallo ta pelau lona ta i mateng.

⁷ “Oru reke sosoali raumana keke la leleng nga re nga mogalo laekia e ngape onreke taoamuga ka ragau pattoto ta ri kumangng ka bainga reke sosoali! Iau ka role minmina kurumea, oru reke bai ka ragau ta ri pupunga nga bainga reke sosoali keke la atung, ava oru reke sosoali raumana keke la leleng nga agau a i a pamau nga oru nginngina. ⁸ Ngaroma kamang o kaeng nge utu one ta kumangng ka bainga e soali nge Nutu raguna, na ngo sa'vatote ba ngo sau kia balakala. Ke pe ta one loangalu ta mauling e momo passavele ka kamang kena o ka kaeng kena. Ava ke soali raumana ngaroma nga kamangme ka ri lua o nga kaengme ka ri lua ava te nge utu one ta kumangng ka bainga e soali, na ngeke tamalilu ka mirang

iname karolu lakallo ta malle a sia e pamiralali passavele. ⁹ Ba ngaroma matang kannu nge utu one ta kumangng ka bainga e soali nge Nutu raguna, na ngo kalalage ba ngo tamali kia balakala. Ke pe ta one loangalu ta mauling e momo passavele ka matang kannu kena. Ava ke soali raumana ngaroma nga matang kannu ka ri lua ava te nge utu one ta kumangng ka bainga e soali, na ngeke tamalilu ka mirang iname karolu lakallo ta malle a sia e pamiralali passavele.

Pangateningkala E Ta Sipsip A Marana E Taopa

¹⁰ “Miau ngaka ella miau masi ta baina miau sana ngaka kele goe te nga goe kokorai reke sisina ra loreapatokona te iau ma i a mosmosi mana. Ta iau ka la roleng kamiau roma, anggelo rae ri reke momo nga Tamau mallena nga tava keke kelkela ta Tamau raguna palimule.

[¹¹ “Iau ka role minmina kurumea, Agau Tuna ke atu ta ravunglelenge ragau reke taopa.]*

¹² “Miau ka lomiau vavai mina ngaetai? Ngaroma agau te nga kana ka sipsip ra marana ka ri 100 ava te e nge ri nge taopa, na i ke la maingamia? Kaka roma, i sane nge ka'e na nginngina ka ri 99 nga kapopongame, na nge loa ta i silinge sipsip laeala e taopa ae? ¹³ Ke sa, i ke la loanga ta kalingpa kia. Ba iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ngaroma i nge kalipa kia, na lonaserengngana ka sipsip kena laeala ke la bolinglaunga raumana nga lonaserengngana ka sipsip nginngina ka ri 99 re sane ke taopa. ¹⁴ Minmina mana nae Tamamiau e momo nga mallena nga tava sana omona ta te e nga goe kokorai reke sisina ta i nge sanrea.

Ngaroma Alopakonakana Tetoto Nge Baia Bainga E Soali

* **18:11:** Pangamologa e momo nga Matiu 18:11 ke momo nga lau palume mana ra ri ke pa rea pala.

¹⁵ “Ngaroma alopatokonakana tetoto nge baia bainga e soali te one†, na ngo loa te i ine momo mana me i na ngo patupe baingana. Ngaroma i nga omona ta longa ta pangamologa a kaning, na alo ravugaliue kolingang tapu.

¹⁶ Ava ngaroma i sana nga omona ta longa ta pangamologa a kaning, na ngo rave pana kena o pana lua muni ta loanga kala nge one, ta baina miau ngaka kuma kurumea pangamologa nga Lau Ae Nutu Kanna ine role roma, ‘Pana lua o pana mologi ngeke momo ta turunge agau te bainganame ta baina ri ngeke paginggingia pangamologa onra kaomannmannangana ki.’

¹⁷ Ava ngaroma alopatokonakana laeala sana nga omona ta longa ta pana lua o pana mologi nginngina pangamologa ra kanrea, na ngo ture ta ra lopatokonakana reke katualla kinung. Ba ngaroma i sana nga omona ta longa ta pangamologa ra kanrea bole, na nga kelangang kia ngo kele ma i a osugunakana te o araravukinung takiskana te.

¹⁸ “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, taru ra miau sana ka ngatakala rea nga mogalo laekia e ngape, Nutu ke sane la ngatangngkala rea nga mallena nga tava. Ba taru ra miau ka ngatakala rea nga mogalo laekia e ngape, Nutu ke la ngatangngkala rea nga mallena nga tava bole.

¹⁹ “Ba muni, iau nga role kamiau roma, ngaroma pana lua nge miau nakai nga mogalo laekia e ngape nga siareakena ta ri balinglage Tamau e momo nga mallena nga tava ka otte, na i ke la tungnge ollaeala te ri. ²⁰ Iau ka role minmina kurumea, ngaroma pana lua o pana mologi ngeke katukala kinung nga giau nga inte, na iau ka la momong ngaliua nge ri nga inaeala.”

† **18:15:** Lau palu ra ri ke pa rea pala ke sane ke ule pangamologa inaeakia roma, ‘te one’.

Pangateningkala Ore Ta Akumangngatulu A Sana I A Aloanakana

²¹ Nae Pita ke loa te Iesus, na ke ballage roma, “Avolau, nga ina alopatokonakana tetoto nge baia bainga e soali te iau, na iau ka la osungrurunge baingana e soali pa pia? Ko roma, iau nga osurure pa lima ba lua?”

²² Nae Iesus ke ale roma, “Iau nga role kone roma, sano ngo osurure pa lima ba lua mana. Ke sa. Ngo osurure pa lima ba lua, ba nge lola, ba nge lola, ba sana la rongana.

²³ “Minmina mana na iau ka la tonge Nutu kelangpatalingana nga tava ka kelangpatali te ore kiue ra kumangngatulu ra kanna ta ri atung te i, nga baina ri ngeke patupe rinao ra ri ke puli rea nge i pala. ²⁴ Ba ka ine paturu ta pangatupunge rinao nginngina, na keke atu ka agau te ora kanna ka rinao tane bollau raumana, ore basema lollokanname ka ri 10 milion. ²⁵ Ava agau laeala ka sana kanna lollokanna ta i alanggaliunge rinao laeala. Minmina na avolaukia ke role ka barangaleleme ta ri ngeke ba ka agau laeala kala nga napengana ba goe rae i, ba orume kinung nga kanna, ta baina ri ngeke rave lollokanna ta alanggaliunge rinao laeala.

²⁶ “Ka ina akumangngatulu laeala longe pangamologa laeala, na i ke toarau ka kalangapitangana ka raguna nga mogalo ngamuga nga avolaukia, na ke tanikale roma, ‘One ngo momokala iau ngana, na ka la alanggaliunge lollokanna ra kaning kinung te one.’ ²⁷ Minmina na akumangngatulu laeala avolaukia ka lonanane ba ke osurure rinao laeala a kanna, na ke ba'e e lao.

²⁸ “Ava akumangngatulu laeala ke lelemalaga, na ke kalipa ka kumangngkena ae i te ore pulia rinao tune sina nge i, ore basema lollokanname ka ri tangulelu mana. Na i ke kamopite kumangngkena laeala ba ke roge, na ke role kia gingging roma, ‘Ngo alagaliue rinao amo pulia nge iau.’

²⁹ “Minmina na kumangngkena laeala ae i ke pupu la-gape ta mogalo, na ke tanikale roma, ‘One ngo momokala iau ngana, na ka la alanggaliunge te one.’

³⁰ “Ava akumangngatulu laeala ka sana omona. I ke loa, na ke rave ragau palu ta ri parongolu ka kumangngkena laeala ae i nga pulangkala ta nge lele nga ina i nge alagaliue rinao laeala te i. ³¹ Na ka ina kumangngkena rae i ke kele ollaeala e lele, na ri ka loreatani raumana. Na keke loa, ba keke ture oru nginngina kinung reke lele ta avolaukerea. ³² Na akumangngatulu laeala avolaukia ke kiue te i, na ke role kia roma, ‘Ka one a akumangngatulu e soali raumana. Iau ka osurure rinao ra kaning kinung ino tanikala iau ta osungruru rea. ³³ Ke meimia na ka sana longnane kumangngkena ae one base ina iau launana one?’ ³⁴ Na avolaukia ka iukia kia, na ke ule nga ra kurtalingling kamareame ta ri pangamiralalia ta nge lele nga ina i nge alagaliue rinaome kinung te i.

³⁵ “Nae Tamau e momo nga mallena nga tava ke la kumangng minmina mana nge miau, ngaroma kenakena nge miau sane nge osurure ra lopatokonakana pattoto baingarea reke soali ngallo nga lomiauume.”

19

Bainga E Nga Sa'vangatotonge Palingravung Rea

¹ Ka inae Iesus rongo ka pangamologa nginngina, na i ke ka'e ine nga Galili ba ke loa ta Me Ae Ioran bavana tetoto nga ine nga Iurea. ² Ba malua reke bollalau keke loakurumea, na i ke pape rea nga inaeala.

³ Nae Parisio palu keke loa te i ta baina ri avange. Minmina na keke ballage roma, “Bangapagame keke ngatakale agau te ta i pelenge napengana kurumea lonan-gana, o ke sa?”

⁴ Nae Iesus ke ala rea roma, “Ke meimia, miau ka sana ka kele pangamologa ameke pa'e nga Lau Ae Nutu Kanna ae? Ke role roma, kapunu mannangana, na 'i ke kuma ka agau apanung ba navale.’ ⁵ Ba ke role roma, ‘Kurumea ollaeala mana, na apanung nge ka'e tamana bae naname, na i nge pagiu kala nge napengana, na ri pana lua ka la ri ra mira kena mana’. ⁶ Minmina na ri pana lua ka sana ri pana lua muni. Ke sa. Ka ri ra mira kena mana. Minmina na agau te sane nge sa'vatote oru ae Nutu pagaotue.”

⁷ Nae Parisio nginngina keke ballage roma, “Ngaroma minmina, na ke meimia nae Moses ke rolea bangapaga laeala pala ore role roma, ‘Agau e bai ta pelenge napengana nge tunge lau e ture palingravung rea rongana te napengana, na nge ba'e na nge lao?’ ”

⁸ Nae Iesus ke ala rea roma, “Ka miau ra longasakana raumana, minmina nae Moses ke ngata ta miau pelenge namiaupengana memena. Ava kapunu mannangana, na bainga laeala ke sane momo. ⁹ Ba iau nga role kamiau roma, agau ora napengana sane keno kala nga apanung tetoto ava i ke pelea na ke kamapitakama ka avale tetoto, agau laeala e pelea napengana ke baia bainga e nga kenong kala nga avale a sana i a napengana.”

¹⁰ Ka ina barangalele rae Iesus kanna ke longe pangamologa laeala, na ri keke loa te i na keke role kia roma, “Ngaroma nge isopa minmina ta apanung pelenge napengana, na ke pe ta ragau momong ma ri ra taulai mana.”

¹¹ Nae Iesus ke ala rea roma, “Ava ke isopa ta ragau palu ta ri loangakurumea pangamologa laekolong. Ragau rae Nutu tunge gingginga laeala te ri mana. ¹² Iau ka role minmina kurumea, ka ragau matantana re sane ke kamapitakama. Palu ka ri ra ragau matana laeala onra lovaingana e ta ravale ke sane momo nge ri ina

nareamemena ke toapisigi rea. Ba palu nge ri ka ri ra ragau onreke toto rea ta baina sana nga karea goe. Ba palu muni keke parototokala rea muni ta ri nga manereasa kamangpitakama ta baina ri ngeke kumkuma ka kumangng e nga Nutu kelangpatalingana nga tava. Ngaroma agau te nge totorong ta i loangakurumea pangamologa laeala, na i nge loakurumea.”

Goe Reke Sisina Ba Nutu Kelangpatalingana

¹³ Na ragau palu keke atu ka goe reke sisina te Iesus ta baina i nge ulopaia kamana nge ri ba nge kava te Nutu te ri. Ava barangalele ra kanna keke sanggipita rea. ¹⁴ Avae Iesus ke role ka barangalele ra kanna roma, “Ka ule ragoeme ngeke atu te iau, ba manemiausa bongakala rea ta Nutu kelangpatalingana nga tava ka orae ragau reke ulopisigi rea muni ma goe kokorai.” ¹⁵ Ba ka ine ulopaia kamana nge ri tapu, na i ke kutapu ba ke ka'e inaeala.

Tulai A I A Kilipukana

¹⁶ Ka kae te na agau te ke loa te Iesus, na ke ballage roma, “Apangalomatanakana, iau nga kuma ka bainga e pe a taru ta ravunge mauling e momo passavele?”

¹⁷ Nae Iesus ke ale roma, “Ko meimia o ballaga iau ta bainga a taru ke pe? Ka sana agau te pe, avae Nutu kasikena mana. Ava ngaroma ngo bai ta lunga lakallo ta mauling, na ngo taokurumea bangapaga rae Nutu kanna.”

¹⁸ Na agau laeala a tulai ke ballage roma, “Ava iau nga taokurumea bangapaga ra taru?” Nae Iesus ke role kia roma, “One ko sano ngo sapune agau te, ba ko sano ngo keno kala nga avale a sana i a ningpengana, ba ko sano ngo golo, ba ko sano ngo turu goang, ¹⁹ ba one ngo alapagpage tamang bae name, ba ngo materaumane agau tetoto basema ino materaumana one muni.”

²⁰ Na taulai laeala ke role kae Iesus roma, “Iau ka tataokurumea bangapaga kokorong kinung tapu. Ava iau ka moro ta taru tale?”

²¹ Nae Iesus ke role kia roma, “Ngaroma ngo bai ta leleng tupu mannangana, na ngo loa ba ngo ba ka oru ra kaning, nga baina one ngo rave lollokanna ki. Na ngo tavao ka lollokanna nginngina ta ra sillolo. Na one ka la kanga ka oru reke pepe re nga Nutu mallena nga tava. Na ngo atukurume iau.” ²² Ava ka ina taulai laeala longe pangamologa laeala, na i ke lao ka lonataningana kurumea, ka i a agau ora kana ka oru papatu raumana.

²³ Nae Iesus ke role ka barangalele ra kanna roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, agau a kilipukana ka baingana lilli raumana ta lunga lakallo ta Nutu kelangpatalingana nga tava. ²⁴ Ba nga role kamiau muni roma, posi a kamele te lungana nga bulongpita ore nga sainga masina ke ate raumana nga agau a kilipukana te lungana nga Nutu kelangpatalingana.”

²⁵ Ka ina barangalele ra kanna ke longe pangamologa laeala, na ri keke magio raumana ba keke ballage roma, “Ngaroma minmina, nae Nutu ke la ravunglelele tai mannangana?”

²⁶ Nae Iesus ke kela te ri na ke role kerea roma, “Ragau ka sana likirea ta kumangng ka oraeala bavakena, avae Nutu ka kana ka gingginga ta kumangng ka orume kinung.”

²⁷ Nae Pita ke role kia roma, “Mangng ka ka'e orume kinung ta loangakurume one, minmina na ka la mangng ravunge taru?”

²⁸ Nae Iesus ke role kerea roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ngarume, nga ina orume kinung nge lele pau inae Agau Tuna la tarang nga tarang ae i e nga kelangpatali ore ngailu raumana, na miau

raka loakurumea iau kaka la tarang nga tarangame ka ri tangulelu ba lua re nga kelangpatali bole. Na kaka la kelangpatali ta galiau re ngae Israel ra ri tangulelu ba lua. ²⁹ Ba ragau kinung reke ka'e bale rae ri, o tataokerea memena, o teiteikerea memena, o liurea piau memena, o tamarea memena, o nareamemena, * o goe rae ri, o ura rae ri ta ri loanga kurume iau keke la ravunge karea oru papatu ngailu muni nga oru nginngina. Ba ri keke la ravunge mauling e momo passavele bole. ³⁰ Ava ragau papatu ra ri re kapunu sonrau, ka la ngarume na ri re ngarume. Ba ragau papatu re ngarume sonrau, ka la ngarume na ri re kapunu.

20

Pangateningkala Ore Ta Barangalele Reke Umma Nga Ura

¹ “Iau ka role minmina kurumea, Nutu kelangpatalin-gana nga tava ka tongana kena ma agau te a kana ka mogalo ina papatu ore loa lagapotu ka sinro luluna ta kolinege barangaleleme ta ri kumangng nga ura ae i. ² Ka ine kalipa ka ragau palu, na i ke ngata ta kolinege kenakena kumangngana ka kae laeala ka lollokanna kena a masina. Na ke ba rea ta ura ta ri kumangng.

³ “Ngarume isura, ka kae matana basema lima ba tugulu ka sinro, na i ke loa lagapotu muni ta malle nga koling kaning, na ke kele ragau pattoto reke meisinsi mana nga inaeala. Ba ri ke sane ke kumkuma ka otte. ⁴ Na ke role ka ragau nginngina roma, ‘Miau ngaka loa na ngaka kuma nga ura ae iau bole, na iau ka la koling miau kurumea kumangng ngamiaungana.’ ⁵ Minmina na ri keke loa ta kumangng nga ura ae i bole.

* **19:29:** Lau palu ra ri ke pa rea pala keke ule “o nareapengana memena” nga inaekia bole.

“Ba ka pula ba ka kae matana basema mologi ka laio, na i ke loa muni na ke kalipa ka ragau pattoto ta ri kumangng nga ura ae i bole. ⁶ Ba ka kae matana basema lima ka laio, na i ke loa muni, na ke kalipa ka ragau pattoto muni reke meisinsi mana, ba ke ballaga rea roma, ‘Kaka maimia aka meisinsi mana nakai ka kae laekia bavakena?’

⁷ “Na ri keke ale roma, ‘Ka sana agau te koli mangng ta kumangng, minmina na mangng ka maisinsi mana nakai.’

“Na i ke role kerea roma, ‘Miau ngaka loa, na ngaka kuma nga ura ae iau bole.’

⁸ “Na ka laio ina kae rongo tapu, na ura tamana laeala ke role ka barangalele a kanna e kapunu roma, ‘Ngo kiue barangalele reke umma nga ura, na ngo koli rea. Ngo paturu nga ne ngeke lele ngarume bavakena, na ngo kolia kenakena nge ri. Ba ngarume na ngo kuma minmina ta ngo lele nga ne ngeke pature kumangng kapunu mannangana.’

⁹ “Minmina na reke pature kumangng ngarume bavakena keke atu, na kenakena nge ri ke rave lollokanna kena a masina. ¹⁰ Ba ka ina ragau ra ura tamana koli rea kapunu mannangana keke atu, na ri ka loreangana roma, ri keke la ravunge lollokanna palu muni. Ava ke sa. Kenakena nge ri ke rave lollokanna kena a masina bole. ¹¹ Ba ka ineke rave lollokanna laeala, na keke loa ka kaoreame ka ura tamana ¹² roma, ‘Ragau ngakong reke lele ngarume bavakena keke kuma ka kae matana kena mana. Ba one ko koli rea basema ri keke tolea kumangng e bollau ba kae mammangana base mangnga mana.’

¹³ “Ava ura tamana laeala ke alakale te e nge ri roma, ‘Koli, iau ka sana kuma ka otte e soali nge one. Pala na itaua amaka ngata kinung ta lollokanna kena a masina, o ke sa? ¹⁴ Ngo rave kurung na ngo loa. Ava iau ka bai ta tungnge kuru ora tongana kena mana ma kurung

ta agau laekia e pature kumangng ngarume bavakena. ¹⁵ Ke meimia, ke parototokala ta iau kumangng kurumea laungana mana ka lollokanna a kanau ae? O baingau ina iau a atungakana ke bai one ta busing ae?”

¹⁶ Nae Iesus ke rongo ka pangateningkala laeala roma, “Minmina mana na ragau re ngarume sonrau, ka la ngarume na ri re kapunu. Ba ragau re kapunu sonrau, ka la ngarume na ri re ngarume.”

Iesus Ke Pamologa Muni Ta Matengana Ngarume

¹⁷ Ka inae Iesus lolapatae tae Ierusalem, na i ke ngalu-valakale Pana Tangulelu Ba Lua, na ke role kerea roma, ¹⁸ “Ita kaka la loangapatae tae Ierusalem, na agau te ke la pulinge Agau Tuna ta re kapunu nga pirisme ba ra pangalomanakana nga bangapagame kamareame. Na ri keke la kalingnanange, ba keke la roleng ta i nge mate. ¹⁹ Na keke la pulinge ta ragau ra sana ri ra Iura kamareame ta ri rolengpagalising kia, ba sapinge, ba katungpitange nga maiskovu. Na i ke la mateng. Ava nga kae a mologi ngarume nga matengana, nae Nutu ke la pangasingpage nga mateng.”

Iems Bae Ion Nareame Ke Matea Ta Ri Nga Ri Re Kapunu

²⁰ Nae Sepeti napengana kala nge tuna memena ra barangalele lua rae Iesus kanna keke loa te Iesus. Na avale laeala ke parovanu, ba ke bai ta balinglagange Iesus ta otte.

²¹ Nae Iesus ke ballage roma, “Ko matea taru?”

Na avale laeala ke role kia roma, “Iau ka matea ta one ngo role, na goe lua rae iau ngeke tara kokoro nge one nga kelangpatalingang ngarume. Te nge tara nga bavang e pe ba te nge tara nga bavang a laeva.”

²² Avae Iesus ke role kerea roma, “Miau ka sana lomiau-matana ka taru a miau ka balaglaga iau te. Kaka totorong ta inung nga gato a iau la inung ngia ae?”

Na ri pana lua keke ale roma, “Mangng ka totorong.”

²³ Nae Iesus ke role kerea roma, “Onemea kaka la inung nga gato ae iau. Ava ka sana kumangng a kanau ta roleng ta miau tarang nga bavau e pe ba nga bavau a laeva. Tamau ke kalitupe malle nginngina ta ragau ra i mate rea ta ri momong ngi.”

²⁴ Ka ina barangalele rae Iesus kanna ka ri tangulelu ke longe balinglaga a pana lua nginngina ra koli kanrea, na balinglaga laeala a kanrea ke sane tani masi nge ri. ²⁵ Avae Iesus ke kiu rea te i, na ke role kerea roma, “Miau ka lomiamatana roma, re kapunu nga ra sana ri ra lura keke umma ta bongatalala rea kalaoka ka kaoreaginap-itangana kerea, ba ravollalaukerea memena keke umma ta barangalele rea ka ginggingngarea. ²⁶ Ava miau sana ngaka bai minmina. Ke sa. Agau e bai ta lelung i a avolau ngaliua nge miau nga i a akumangngatulu ae miau. ²⁷ Ba agau e bai ta i e kapunu ngaliua nge miau nge momo ma i a agau te a miau ka barallelea ta i kumangng ka kumangng a kanmiau mana. ²⁸ Ollaeala ka tongana kena mana ma inae Agau Tuna sane atu ta agau te kumangng ka kumangnga te te i. Ke sa. I ke atu ta kalaunge ragau, ba ta i tungnge maulingngana ta kolinglengge ragau papatu nga pulangkala e nga kumangng ka bainga reke sosoali nge Nutu raguna.”

Jesus Ke Papea Ragau Lua Ra Matarea Kanname Ke Su

²⁹ Ka inae Iesus kala nga barangalele ra kanna ke lelemalaglaga ngae Ieriko, na malua e bollau keke lolakurumea. ³⁰ Ba rapanung lua ra matarea kanname ke su keke tattara nga pamau laeala bavana. Ba ka ineke longo roma, Iesus ke umma ta kavesinglele rea, na keke reli kaligi roma, “Avolau, One ae Revit Sivuna, nga longnana mangng!”

³¹ Na maluame keke sanggipita rea ka pangarulung ngareangana kerea. Ava ri keke reli kaligi ka reling e bollau muni roma, “Avolau, One ae Revit Sivuna, nga longnana mangng!”

³² Nae Iesus ke maisi ba ke kiu te ri roma, “Onemea kaka matea ta iau maingamia kamiau?”

³³ Na ri pana lua keke role kia roma, “Mangng ka matea ta matamangng kanname ngeke kela.”

³⁴ Nae Iesus ka lonananna rea, na ke kali ka matarea kanname. Ba ka pannasa mana, na matarea kanname ke pe. Na ri keke loakurumea Iesus.

21

Ragau Serengakala Ngareangana Inae Iesus Lu Tae Ierusalem

¹ Na ka inae Iesus kala nga barangalele ra kanna ke lele kokoro tae Ierusalem, ba keke lele ngae Betage a i a maga kunna e momo ngae Kapoponga Nga Bega Ra Oliv, nae Iesus ke ba'e barangalele lua ra kanna ² ka potongana kerea roma, “Onemea ngaka loa ta maga kunna laeala e ngamuga nge onemea. Ba nga ina miau nga lu ngia, na ka panna laeala mana na kaka la kalingpa ka ronki eke samapite nga inaeala kala nga goekia. Ngaka luva rea, na ngaka atu ki nasai te iau. ³ Ba ngaroma agau te nge role kamiau ka pangamologa te, na ngaka role kia roma, ‘Avolau ka kanna ka kumangng ki,’ ba i ke la bangagaliu rea bolvole.”

⁴ Na ollaeala ke lele ta baina pangamologa a agau e toe Nutu kaona rolea pala nge lele mannangana ine role roma,

⁵ “Ngaka role kae Saion tuna piau roma,

‘Ngo keke, kelangpatali ae one ikolong e tatu te one, ke tatu ka tarangapaingana nga ronki te ma i a agau a sana giana.

Ke tattarapai nga ronki te a lumangngapau. Ke tattarapaia nga ronki goekia.’”

⁶ Minmina na barangalele lua nginngina rae Iesus kanna keke loa, na keke kuma kurumea Iesus potongana kerea. ⁷ Na keke atu ka ronki laeala kala nga goekia te Iesus. Na keke unapaia lungapaga ngae ri re ngapotu nga ronki gireame. Nae Iesus ke tarapai ngi. ⁸ Na ragau papatu keke unasilagi ka lungapaga ngae ri re ngapotu nga pamau, ba pattoto keke sava'e bega kamaname, na keke una rea kurumea pamau. ⁹ Ba malua reke tatao ngamuga nge i, ba ne nge ngarume keke kikiu kaligi roma, “Osana* te Revit Sivuna!”

“Nutu ke kavitululu raumane aekia e atu nge Nutu Avolau giana!”

“Osana te Nutu e momo ngailu raumana!”

¹⁰ Nae Iesus lungana lakallo tae Ierusalem ke bai ka maimai e bollau ngaliua nga ragau kinung reke momo nga maga kunna laeala e bollau. Ba ri keke balaglaga roma, “Agau laekolong ka i a tai mannangana?”

¹¹ Na maluame keke role roma, “Aekia ka i ae Iesus a i a agau laeala e toe Nutu kaona e ngae Nasaret ngallo ngae Galili.”

Iesus Ke Taomalage Ragau Reke Bava Ka Orume Ngallo Nga Tempel

¹² Nae Iesus ke loalu ta tempel, na ke taomalage ragau kinung reke kolkoli beke bava ka orume ngallo nga inaeala. Ba ke bapalipsisigi ka pala onrae ragau reke tungugaliliue lollokanna. Ba ke bapalipsisigi ka tarang onrae ragau reke bava ka manu ra kulao. ¹³ Ba i ke role kerea roma, “Keke pa'e Nutu pangamologangana pala ore role roma, ‘Keke la patonge bale ae iau ka bale ore

* **21:9:** Osana ka i a pangamologa inte nga kaling ae lburu ora mirana roma, “Ngo ravulele mangng!”

nga kavang,' ava miau kaka bavai kia ma i a 'malle a ragolongkana ta ri katungkala.' ”

¹⁴ Na ragau ra matarea kanname ke su, ba ragau ra kaereame ke mate keke atu te i ngallo nga tempel, na i ke pape rea. ¹⁵ Ava ka ina re kapunu nga pirisme ba ra pangalomatanakana nga bangapagame ke kele oru reke pepe raumana ra i kuma ki, ba ka ineke longe ragoeme ineke kikiu nga ina re nga tempel roma, “Osana te Revit Sivuna,” na oru nginngina ke sane ke tara masi ngallo nge ri. ¹⁶ Na keke ballage Iesus roma, “Ko meimia, ko sano longe goe kokorai pangamologa ra kanrea ae?”

Nae Iesus ke ala rea roma, “Iii, iau ka longe. Ke meimia, miau ka sana ka kele pangamologa laeala eke pa'e pala nga Lau Ae Nutu Kanna ae? Ke role roma, “ ‘One ko bai ka pangamologa onreke kalapagpaga one ta ri lelengmalaga nga goe reke sisina ba nga goe ra nareame mena ke pasisiu rea kaoreame.’ ”

¹⁷ Nae Iesus ke ka rea, na ke lelemalaga ngae Ierusalem ba ke loa tae Betani. Na i ke momo nga maga laeala ka rigo laeala.

Bega A Pik Ke Manani

¹⁸ Ka sinro luluna, nae Iesus ke galiliu tae Ierusalem muni, ba i ka mate kana. ¹⁹ Na i ke kele bega te a pik ore maisi mana me i nga pamau bavana. Na i ke loa ta bega laeala, ava ke sane kalipa ka kanna te. Ke sa. Ka lalaunama mana. Na i ke role ka bega laeala roma, “Ke sane ke la kaning nge one ka kae te muni!” Ba ka pannasa mana, na bega laeala ke manani.

²⁰ Ba ka ina barangalele rae Iesus kanna ke kele ollaeala e lele nga bega laeala, na ri keke kallo raumana ba keke ballage roma, “Bega laeala a pik ke manani bolvole mina ngaetai?”

²¹ Nae Iesus ke ala rea roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ngaroma miau nga lomiau-patokona, ba sana nga lomiau lualua, na miau ka sana ka la kumangng ka kumangng laekia a iau kuma kia nga bega a pik mana. Ke sa. Miau kaka la totorong ta roleng ka kapangng laeo roma, ‘Ngo sigipaga na ngo tugutao lakallo ta pelau,’ na ollaeala ke la lelung mana. ²² Ba ngaroma nga lomiau-patokona ina miau ka kavkava, na kaka la ravunge taru ra miau ka ballaga tao.”

Keke Ballage Iesus Ta Ginggingana Puna

²³ Ba ka inae Iesus lu lakallo ta tempel, na re kapunu nga pirisme bae Iurame ravollalaukerea memena palu keke loa te i ine palomatantane ragau, na keke ballage roma, “One ko rave gingginga ta one kumangng ka oru kokorai mina ngaetai? Ba tai ke tunge gingginga laekolong te one?”

²⁴ Nae Iesus ke ala rea roma, “Iau nga ballaga miau ka balinglaga te bole. Ba ngaroma miau ngaka alamasia balinglaga a kanau, na iau bole ka la turung te miau ka tai ke tunge gingginga ta iau kumangng ka oru kokorai. ²⁵ Ion kumangngana e nga pangamagoe ka puna mina ngaetai? Ka puna nge Nutu e momo nga mallena nga tava, o ka puna nga ragau?”

Na ri keke paturu ta palingpangamologa ngaliua nge ri muni roma, “Ngaroma ita ngaka role roma, ‘Ka puna nge Nutu e momo nga mallena nga tava,’ na i nge ballaga ita roma, ‘Minmina na, ke meimia na ka sana lomiau-patokona te i?’ ²⁶ Ava ngaroma ita ngaka role roma, ‘Ka puna nga ragau,’ na ita ngaka mataue ragau kurumea, ri ka loreapatokona roma, Ion ka i a agau te e toe Nutu kaona.”

²⁷ Minmina na ri keke ale Iesus roma, “Mangng ka sana lomangngmatana.” Nae Iesus ke role kerea roma, “Iau

bole, ka sana la turung te miao ka tai ke tunge gingginga ta iau kumangng ka oru kokorai.

Pangateningkala Ore Ta Agau Te Tuna Memena Ka Ri Lua

²⁸ “Ava miao ka lomiauavavai mina ngaetai? Ka agau te ora kana ka goe lua ra panung ke momo. Ka kae te na i ke loa ta ne kapunu na ke role kia roma, ‘Tugu, ngo loa na ngo kuma nga ura sonrau.’

²⁹ “Na i ke ale tamana roma, ‘Iau sana nga loa,’ ava ngarume na i ke kampiliue ramana na ke loa.

³⁰ “Ngarume na ri pana lua tamarea ke loa ta na lua, na ke role kia roma, ‘Tugu, ngo loa na ngo kuma nga ura sonrau.’ Na goe laeala ae i a lua ke ale roma, ‘Avolau, ka la iau loanga,’ ava ke sane loa.

³¹ “Na iau nga ballaga miao roma, tai nga goe lua nginngina ke longo te tamana?”

Na reke longlonge pangateningkala laeala a Iesus kanna keke ale roma, “Ne kapunu.”

Nae Iesus ke role kerea roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ragau reke raravukinunge takisme ba ravale ra pamau luana keke la lunga lakallo ta Nutu kelangpatalingana pala nge miao. ³² Iau ka role minmina kurumea, Ion ke atu te miao ta pangapanau miao ka pamau ore ta leleng tupu nge Nutu raguna, ava ka sana lomiauapatokona te i. Ava reke raravukinunge takisme ba ravale ra pamau luana ka loreapatokona te i. Ba bole miao kaka kele ineke kuma minmina, ava ngarume na ka sana ka bali ka gimiau ta baingamiau reke sosoali ba ka sana lomiauapatokona te i.

Pangateningkala Ore Ta Ragau Reke Pa'talo Rea

³³ “Miao ngaka longe pangateningkala te muni. Ka agau te a kana ka mogalo ina papatu ke momo. Ba i ke kuma ka ura te eke toa'e gerepeme ngia. Na ke kavitotokale

ura laeala ka savanau a i a lollo. Ba ngallo nga ura laeala i ke kilia lulu te ore nga pa'tangapelange gerepeme ba kumangng ka uain ngia. Ngarume na i ke kuma ka bale e loa lakailu ore nga agau e ellapatali ta ura laeala. Ka ine kuma ka oru nginngina tapu, na i ke pa'taloe ragau palu ta ri kelangpatali ta ura laeala. Na ke loa ta maga te e ngatauga. ³⁴ Ngarume, ka ina kae e nga lalang ke kokoro, na i ke ba'e ra kumangngatulu ra kanna ta ragau nginngina ra i pa'talo rea, ta baina ri ngeke tunge kana kaning palu.

³⁵ “Ava ra nginngina ra i pa'talo rea keke rave ra kumangngatulu ra kanna, na keke balia te, ba keke sapune tetoto, ba keke tamalipune na mologi ka lollome. ³⁶ Na ura laeala tamana ke ba'e ra kumangngatulu ra kanna palu muni. Ka ri papatu muni nga ra kumangngatulu nginngina ra i ba rea pala. Ava ra nginngina ra i pa'talo rea keke balia ra kumangngatulu nginngina bole. ³⁷ Ngarume muni, na ura tamana laeala ke ba'e tuna te ri ka rolengana roma, ‘Ri keke la longa te tugu.’

³⁸ “Ava ka ina ragau nginngina ra i pa'talo rea ke keke tuna, na ri keke palirole kerea roma, ‘Aekia ka i a ura tamana tuna. Ita ngaka sapune nga baina nga kara ka ura laekia.’ ³⁹ Minmina na keke gulaemalaga kia nga ura, na keke sapune.”

⁴⁰ Nae Iesus ke ballage reke longlonge pangateningkala laeala roma, “Minmina na, ka ina ura tamana nge atu, na i ke la maingamia ka ragau nginngina ra i pa'talo rea?”

⁴¹ Na reke longlonge keke ale roma, “I ke la bainga-soalinge ragau nginngina reke sosoali raumana, na nge pa'taloe ragau pattoto ka ura laeala. Ke la pangatalong ragau onreke la tungnge kana kaning nga kae e nga lalang.”

⁴² Nae Iesus ke role kerea roma, “Ke meimia, miau ka sana ka kele pangamologa laeala eke pa'e pala nga Lau Ae Nutu Kanna ae? Ke role roma,

“Lollo ama ra popongpita ke tangulelea

ke lele i a lollo kena a kana ka gingginga ma maisi e maisingging ka bale;

Nutu a i a Avolau ke kuma ka ollaeala,
na mangng ka kele, na ke pe raumana.’

⁴³ “Minmina na iau nga role kamiau roma, Nutu ke la ravungpatali ka kelangpatalingana nge miau, na ke la tungnge ta ragau barana te onre la kumangng kurumea lonangana. ⁴⁴ Ngaroma agau te nge pupai nga lollo laeala, na i ke la gitungpalikolo kia. Ava ngaroma lollo laeala nge pupai nga agau te, na lollo laeala ke la popongpalgamung ka agau laeala.”

⁴⁵ Na ka ina re kapunu nga pirisme ba Parisiome ke longe pangateningkala nginngina rae Iesus kanna, na ri keke kelapatokona roma, i ke rorolea pangamologa re te ri mana. ⁴⁶ Minmina na ri keke sissilia pamau ta ri launge, ava keke mataue maluame kurumea, ri ka loreapatokona roma, Iesus ka i a agau te e toe Nutu kaona.

22

Pangateningkala Ore Ta Kaning E Bollau Nga Palingravung Rea

¹ Nae Iesus ke role kerea muni ka pangateningkalame roma: ² “Nutu kelangpatalingana nga tava ka tongana kena ma kelangpatali te ore bai ta bange kaning e bollau ta pangaserengkalange tuna ine la kamangpitakama. ³ Ba pala ta kaning laeala e bollau nga palingravung rea, na i ke ba'e ra kumangngatulu ra kanna ta ri kiunge ragau ra i mate rea ta ri atung ka kae laeala. Ava ra nginngina ka sana omorea ta ri atung.

⁴ “Ngarume na i ke ba'e ra kumangngatulu pattoto ka rolengana kerea roma, ‘Miau ngaka loa, na ngaka role ka ra ngama ra iau ba te ri ta ri atung roma, “Ngaka longo, iau ka kalitupe kaning ae iau tapu. Iau ka balia bulmakaume ba posi reke panro kinung, ba ka kalitupe orume kinung tapu. Ngaka atu ta kaning e bollau e nga palingravung rea.”’

⁵ “Ava ra nginngina ra i ba te ri pala ke sane ke longo ta ra kumangngatulu ra kanna. Ke sa. Keke loa ta iname kalaoka kurumea loreangana mana. Te ke loa ta kumangng nga ura ae i, ba tetoto ke loa ta kumangng a kanna e nga ravung lollokanna. ⁶ Ba pattoto nge ri keke rave ra kumangngatulu ra kelangapatali laeala kanna, na keke pamiralali rea ba keke sapunu rea. ⁷ Na kelangpatali laeala ka iukia raumana. Minmina na i ke ba'e galiau rae i re nga baling, na keke loa eke balipune ra nginngina reke sapune ra kumangngatulu ra kanna. Ba keke tune maga kunna ae ri e bollau.

⁸ “Na i ke role ka ra kumangngatulu ra kanna roma, ‘Iau ka kalitupe kaning e bollau nga palingravung rea tapu, ava ragau ra iau ba te ri ta ri atung ka sana ri ra ragau reke pepe ta ri atung ta kaning laekia. ⁹ Minmina na ngaka loa ta pamau reke bollalau, na ngaka role ta ragau kinung ra miau ka kalipa kerea nga ina nginngina ta ri atung ta kaning e bollau nga palingravung rea.’ ¹⁰ Ka baina ra kumangngatulu nginngina keke loa lagatauga ta pamaume, na keke ravukinunge ragau kinung ra ri ke kalipa kerea. Keke rave ragau reke pepe, ba ragau reke sosoali kinung. Na bale laeala eke katukala ngia ta pangaserengkalange palingravung rea ke ponu ka ragau.

¹¹ “Ava ka ina kelangpatali laeala lu lakallo ta kelange ragau reke tattara nga kaning laeala, na i ke kelapa ka apamong te ore sane lupage nena ka lungapaga matana eke

lupagpaga rea ka kae e nga palingravung rea. ¹² Minmina na i ke ballage apanung laeala roma, ‘Koli, ko sano lupage ning ka lungapaga matana eke lupagpaga rea ka kae e nga palingravung rea, ava ko lu lakallo ta malle laekia mina ngaetai?’ Ava apanung laeala ka sana kanna pangamologa.

¹³ “Na kelangpatali laeala ke role ka ra kumangngatulu ra kanna roma, ‘Ngaka samapite apanung laekia kaename ba kaname, na ngaka tamalimalaga kia lakallo ta osuguna e ngapotu, nga malle laeala a ragau ke la taning ba ke la tanaginge ngingireame ngia.’ ”

¹⁴ Nae Iesus ke rongo ka pangateningkala laeala roma, “Iau ka role minmina kurumea, ragau rae Nutu ba te ri ta ri atung ka ri patatu, ava i ke tore tutuna mana.”

Balinglaga Re Ta Takis Reke Tungtunu Rea Ta Gavaman

¹⁵ Nae Parisiome keke loa, na keke potopita ta ri launge Iesus ka pangamologanganame. ¹⁶ Minmina na ri keke ba'e barangalele palu ra kanrea kala nga ragau palu onreke pato rea ka Erotome ta ri avange Iesus ka balinglagame. Na keke ballage Iesus roma, “Apangalomanakana, mangng ka lomangngmatana roma, pangamologa ra kanning ka kaomannmannangana ki, ba one ko palomatantane ragau kurumea Nutu lonangana manngana. Ba ka lomangngmatana roma, one ko sano matautaue agau te ta ko sano pulia te ngailu nga tetoto. ¹⁷ Minmina na ngo turupaga mangng, one ka longvavai mina ngaetai? Bangapagame keke parototokala ita ta tungnge takisme te Sisa, o ke sa?”

¹⁸ Avae Iesus ka lonamatana ka ineke bai ta baingasoalinge, minmina na i ke role kerea roma, “Miau ra goangakana, kaka maimia aka amva ta patugungtao iau?

¹⁹ Ngaka pakosi iau ka lollokanna te aka takiskis kia. Na ri

keke kosi ka lollokanna te te i.” ²⁰ Na i ke ballaga rea roma, “Tai ka kannuna ba giana ikia?”

²¹ Na keke ale roma, “Orae Sisa.”

Na i ke role kerea roma, “Minmina mana na miau ngaka ale oru rae Sisa kannna te Sisa, ba ngaka ale oru rae Nutu kannna te Nutu.” ²² Ka ina ri ke longe pangamologa laeala, na keke kallo raumana. Minmina na ri keke ka'e, na keke lao.

Jesus Ke Pamologa Ta Sigingpaga Nga Mateng

²³ Ka kae laeala mana, nae Sarusi palu keke atu te Iesus ta ri balinglagange ka balinglaga te. Ka ri ra ragau ra sana loreapatokona roma, reke mate keke la sigingpaga nga mateng muni. Minmina na ri keke role kae Iesus roma, ²⁴ “Apangalomanakana, pala nae Moses ke role roma, ‘Ngaroma apanung te nge matepatalia napengana ba ka sana nerea goe, na apanung laeala tataokia o teiteikia nge ravupaga ka avale laeala ta baina apanung laeala e mate nga nena goe nge i.’ ²⁵ Na ngo kele. Ka pana lima ba lua onra panung ra ri ra koli keke momo kala nge mangng. Ba ri ka tamarea kena. Na ne kapunu ke kamapitakama ka avale te, ava ke mate. Ba ri pana lua ka sana nerea goe. Minmina na apanung laeala e mate ke ka'e napengana nge kolingana. ²⁶ Na na lua ke ravupaga ka avale laeala, ava ke mate. Na ngarume na na mologi ke rave, ava i ke mate bole. Minmina na mateng ke rongo ka pana lima ba lua nginngina ra koli kinung. ²⁷ Na ngarume bavakena, na avale laeala ke mate bole. ²⁸ Minmina na nga kae e nga sigingpaga nga mateng, na tai mannangana nge ri ka la napengana nga avale laeala kurumea, ri pana lima ba lua ra koli kinung keke kamapitakama kia?”

²⁹ Avae Iesus ke role kerea roma, “Miau ka sana lomiatumana ka pangamologa reke momo nga Lau Ae Nutu Kanna, ba ka sana lomiatumana kae Nutu ginggingngana

bole. Minmina na miao kaka taopa. ³⁰ Iau ka role minmina kurumea, ngarume, nga ina reke mate ke la sigingpaga nga mateng, na ri ke sane ke la kamangpitakama. Ba ke sane ke la palingtunga rea ta ri kamangpitakama bole. Ke sa. Ri ka la tongarea kena ma angelo reke momo nga Nutu mallena nga tava. ³¹ Ava nga sigingpaga nga mateng, miao ka sana ka kele pangamologa laeala a Nutu kannae eke pa'e pala ae? Ke role roma, ³² 'Ka iau ae Nutu ae Abaram, bae Aisak, bae Iekop.' Minmina na ka sana i ae Nutu orae ragau reke mate. Ke sa. Ka i ae Nutu orae ragau reke maui."

³³ Ka ina maluame ke longe Iesus pangamologangana laeala, na ri keke kallo raumana ka pangalomatana ra kannae.

Bangapaga Ae Nutu Kanna Ore Bollau Raumana

³⁴ Ka inae Parisiome ke longe inae Iesus parule Sarusime minmina, na ri keke katukala kinung te i. ³⁵ Na te e nge ri a i a alomatanakana ka bangapagame ke bai ta avange Iesus ka balinglaga te. Minmina na i ke ballage roma, ³⁶ "Apangalomatanakana, bangapaga a taru ke bollau raumana nga bangapagame kinung?"

³⁷ Nae Iesus ke ale roma,
"One ngo materaumane Avolau a i ae Nutu ae one ka long iname kinung, ba ka longmatenganame kinung, ba ka longmatananganame kinung.

³⁸ Bangapaga laeala ka i a bangapaga e kapunu ba bangapaga e bollau nga bangapagame kinung. ³⁹ Ba bangapaga a lua ka tongana kena ma naeala e kapunu roma,
'One ngo materaumane agau tetoto basema ino materaumana one muni.'

⁴⁰ Bangapagame kinung ba pangamologame kinung ra reke toe Nutu kaona kanrea keke maispai nga bangapaga lua nginngina."

Karais Ka I Ae Revit Sivuna Mana Ae?

⁴¹ Ka inae Parisiome ke katukala kinung minmina, nae Iesus ke ballaga rea ⁴² roma, “Ka lomiauavavai te Karais mina ngaetai? Ka i a tai sivuna?”

Na ri keke ale roma, “Ka i ae Revit sivuna.”

⁴³ Ka binae Iesus ke ballaga rea roma, “Ngaroma minmina, na ke meimia nae Revit ke patoe Karais kae ‘Avolau’ kurumea Kannu Ae Nutu taongamugangana kia? Iau ka role minmina kurumea pala, nae Revit ke role roma, ⁴⁴ “ ‘Nutu a i ae Avolau ke role kae Avolaukau roma:

“Ngo tara nga bava nga kamau e pe nga malle a alangpaga

ta nge lele nga kae laeala ina iau la ulopisiginge reke bai'iu kone ngape nga kaeng sianame.” ’

⁴⁵ Revit muni ke patoe agau laeala kae Avolaukia. Minmina nae Karais ka i ae Revit sivuna mana mina ngaetai?”

⁴⁶ Ka inae Iesus rolea pangamologa laeala, na ka sana agau te totorong ta alanggaliue ka pangamologa inte mana. Ba ngarume nga kae laeala, na ragau kinung keke matau ta ri balinglaga Iesus ka balinglaga te muni.

23

Iesus Ke Turupote Parisiome Ba Ra Pangalomatanakana Nga Bangapagame Baingareame

¹ Nae Iesus ke role ka maluame kala nga barangalele ra kannu ² roma, “Ra pangalomatanakana nga bangapagame bae Parisiome keke rave malle e nga taongamuga nge Moses. ³ Minmina na miau ngaka longlono te ri, ba ngaka lolakurumea pangamologame kinung ra ri ke tungu rea te miau. Ava sana ngaka lolakurumea baingareame. Iau ka role minmina kurumea, ri keke rorolea orume, ava ri muni ke sane ke lolakurumea oru nginngina. ⁴ Keke ligoe ligongpita reke maena raumana na keke patololea ragau

ki, ava ri muni ka sana omorea ta kalange kamarea ririna te mana ta paunga rea.

⁵ “Orume kinung ra ri ke kumkuma ki keke kuma ki ta baina ragau ngeke kela rea, na ngeke kinpataea giareame. Keke umma ta pangavolaunge oru re nga pulinglunga pangamologa rae Nutu kannu nga onreke samapitpita rea nga ramareame. Ba keke umma ta ulonge oalo reke gavili nga lungapaga nga ri sigirea mataname. Keke kumkuma ka oru nginngina ta baina ragau nga loreavavai roma, ka ri ra ragau reke lolakurumea Nutu lonangana mannangana. ⁶Keke materaumane malle a alangpaga nga kaning reke bollalau, ba keke materaumane taranga ra ravollalau ngallo nga sinagogme. ⁷Keke materaumane ragau ta ri kalangapaga rea ka ineke lele nge ri nga malle re nga banga ka kaning. Ba keke materaumane ragau ta ri patongo rea kae ‘Apangalomatanakana.’

⁸ “Ava nge miao, sana ngaka matea ta ragau patongo miao kae ‘Apangalomatanakana.’ Iau ka role minmina kurumea, ka kamiau ka Apangalomatanakana kena mana, ba miao kinung ka miao ra koli. ⁹Ba sana ngaka patoe agau te e nga mogalo laekia e ngape ka tamamiau. Iau ka role minmina kurumea, ka Tamamiau kena mana, ba i ke momo nga mallena nga tava. ¹⁰Ba sana ngaka matea ta ragau patongo miao ka re kapunu. Iau ka role minmina kurumea, ka kamiau ka agau kena mana e kapunu, a i ae Karais. ¹¹Agau a i a avolau ngaliua nge miao nga i a akumangngatulu ae miao. ¹²Ba agau e kinpataetaea i muni giana sonrau ka sana la giana ngarume. Ava agau e ulopisigsigia i muni giana sonrau ke la ravunge gia e bollau ngarume.

¹³ “Oru reke sosoali raumana keke la lelung nge miao ra pangalomatanakana nga bangapagame ba miao ra Parisiome. Ka miao ra goangakana. Miao kaka bototalle

ragau ta ri manereasa lunga ta Nutu kelangpatalingana nga tava. Miau muni ka sana ka taolulu, ba kaka umma ta lengatotokale ragau pattoto reke bai ta lunga bole.

[¹⁴ “Oru reke sosoali raumana keke la lelung nge miau ra pangalomatanakana nga bangapagame ba miau ra Parisiome. Ka miau ra goangakana. Miau ka kaomiaug-
inapitpite ravale ra nareatale memena ke matepatali rea ta ravunge bale nga ri. Kaka umma minmina ka ina miau ka bavaia kavang reke gavili ta panaunga roma, miau raka momo ngailu nga ragau pattoto. Minmina nae Nutu ke la nameng kamiau raumana, ba nameng laeala nge bollau raumana nga ragau pattoto onre sane ke kuma minmina.]

*

¹⁵ “Oru reke sosoali raumana keke la lelung nge miau ra pangalomatanakana nga bangapagame ba miau ra Parisiome. Ka miau ra goangakana. Miau kaka tatao kalaoveka nga pelau ba nga mogalo ta kalingpa ka agau te ta baina nga i a agau e lolakurume miau te. Ba ka ine nge lele i a agau a miau te, na miau kaka bai kia ta i kumangng ka bainga reke sosoali raumana muni nge miau.

¹⁶ “Oru reke sosoali raumana keke la lelung nge miau. Ka miau ra ragau ra matarea kanname ke su onreke amva ta taongamuga ka ragau pattoto. Kaka umma ta roleng roma, ‘Ngaroma agau te nge patokala ngailu ka tempel, na ka sana otte nga ollaeala. Ava ngaroma agau te nge patokala ngailu ka gol e momo nga tempel, na i nge kuma kurumea patongkalangana laeala.’ ¹⁷ Ka miau ra ragau ra sana ramarea ba ragau ra matarea kanname ke su. Taru ke bollau raumana nge Nutu raguna, gol e momo nga tempel o tempel ore bai ka gol ta i a oru e tupu? ¹⁸ Ba miau kaka umma ta roleng bole roma, ‘Ngaroma

* **23:14:** Pangamologa e momo nga Matiu 23:14 ke momo nga lau palume mana ra ri ke pa rea pala.

agau te nge patokala ngailu ka altara, na ka sana otte nga ollaeala. Ava ngaroma agau te nge patokala ngailu ka tunga e momopai nga altara, na i nge kuma kurumea patongkalangana laeala.’ ¹⁹ Ka miao ra ragau ra matarea kanname ke su. Taru ke bollau raumana nge Nutu raguna, tunga e momopai nga altara o altara ore bai ka tunga ta i a oru e tupu? ²⁰ Minmina na agau e patokala ngailu ka altara ke patokala ngailu ka altara ba oru reke momopai kia kinung. ²¹ Ba agau e patokala ngailu ka tempel ke patokala ngailu ka tempel bae Nutu e momo ngia kinung. ²² Ba agau e patokala ngailu ka Nutu mallena nga tava ke patokala ngailu ka tarang ae Nutu e nga kelangpatali bae Nutu e tarapai ngia kinung.

²³ “Oru reke sosoali raumana keke la lelung nge miao ra pangalomanakana nga bangapagame ba miao ra Parisiome. Ka miao ra goangakana. Miao kaka lolakurumea bangapaga rae Nutu kanna palu mana. Kaka tungtunge oru kenakena nga tangulelu nga oru reke sisina te Nutu, basema lau re nga pangamannmannange kaning. Ava kaka umma ta ulongvalakale bangapaga reke bollalau raumana basema: bainga e nga kalingnana e tupu, ba bainga e nga lonana, ba bainga e nga lokalangana. Ke pe ta miao loangakurumenge bangapaga reke sisina, ava sana ngaka ulovalakale bangapaga nginngina reke bollalau. ²⁴ Ka miao ra ragau ra matarea kanname ke su onreke amva ta taongamuga ka ragau pattoto. Miao ka tongamiau kena ma agau e kele posi tune sina nga kaning ae i, na ke paeralelepatalia. Ava ke sane kele posi te ora mirana e bollau raumana e momo nga kaning laeala, na ke sonia bavakena.

²⁵ “Oru reke sosoali raumana keke la lelung nge miao ra pangalomanakana nga bangapagame ba miao ra Parisiome. Ka miao ra goangakana. Miao kaka palellepa'e

gato e nga inung ba kato ina nge ngapotu, ava golong ba bainga e nga loangakurumea lomiauungana mana keke ponu ngallo nge ri. ²⁶ Miau ra Parisiome ka miau ra ragau ra matarea kanname ke su. Kapunu na miau ngaka palellepa'e gato ba kato ina nge ngallo nga baina ina nge ngapotu ngeke lelle bole.

²⁷ “Oru reke sosoali raumana keke la lelung nge miau ra pangalomatanakana nga bangapagame ba miau ra Parisiome. Ka miau ra goangakana. Miau ka tongamiau kena mana ma baveng nga reke mate ra ragau ke buvunipita rea ka buvuningpita e kavauvaunga raumana, ba keke kela masi raumana nga ina nge ngapotu. Ava reke mate gireame ba orume kinung ra mukurea raumana keke ponu ngallo nge ri. ²⁸ Miau ka tongamiau kena minmina mana kurumea, nga miramiau ina nge ngapotu ka miau ra ragau reke tupu raumana nga ragau kelangareangana, ava goanga ba longasa te Nutu keke ponu ngallo nge miau.

²⁹ “Oru reke sosoali raumana keke la lelung nge miau ra pangalomatanakana nga bangapagame ba miau ra Parisiome. Ka miau ra goangakana. Miau kaka kumkuma ka baveng nga ragau reke toe Nutu kaona reke mate pala ta ri lelung ma baveng ra pau. Ba kaka umma ta kavingtulunge lulu nga reke tupu onreke mate pala. ³⁰ Ba kaka rorole roma, ‘Taroma mangng ta momomauli nga kae rae sisiukamangng memena, na mangng sana ta kalau rea ta samungpununge ragau reke toe Nutu kaona.’ ³¹ Minmina mana na miau muni kaka umma ta turungpaga kamiau ina miau ka patpato miau ka reke sapune ragau reke toe Nutu kaona sivurea memena. ³² Ngaka loa nga ravuale sisiukamiau memena baingarea reke sosoali.

³³ “Miau ra mue ra koatali, miau ra mue ra koatali goe rae ri, miau kaka la kangapatali nga kalingnana kana alang e nga momong nga malle a sia e pamiralali passavele

mina ngaetai? ³⁴ Minmina na iau ka la bange reke toe Nutu kaona te miao. Ba ka la bange ragau ra karea ka lomatana e pe, ba ragau ra pangalomatanakana. Na miao kaka la samungpununge palu nge ri, ba kaka la katungpite palu nga maiskovume. Ba kaka la sapinge palu nga sinagog rae miao. Ba kaka la taonga rea. Ba nga ine ngeke ka'e maga kunna te e bollau, na kaka la loanga kurume rea, na kaka la pangamiralali rea nga maga kunna tetoto e bollau. ³⁵ Miao kaka la kumangng minmina ta baina alang nga reke tupu kinung totorea e rava nga mogalo laekia e ngape nge momopai nge miao. Ke la pangaturu nge Abel abaingana tupu totona, na nge atu te Berekia tuna ae Sekaraia totona a i a agau ameke sapune ngaliua nga tempel ba altara. ³⁶ Iau nga role kamiao ka kaomannmannangana roma, Nutu ke la alange oru nginngina kinung nga ragau reke momo sonrau.”

Jesus Lonataningana Tae Ierusalem

³⁷ Nae Iesus ke pamologa ta maga kunna e bollau ae Ierusalem roma, “Kooe Ierusalem. Re nge one keke sapune ragau reke toe Nutu kaona, ba keke tamalipune ragau rae Nutu ba rea te one! Ka kae papatu, nae iau ka bai ta lengakale goe rae one ma kukulega e ballapite goekiam e ngape nga papaname. Ava ka sana omong. ³⁸ Ngo keke, Nutu ke sane la momong nge one muni. ³⁹ Ta iau ka la roleng kone roma, ngarume na one ko sano la kelanga iau muni ta nge lele nga kae laeala ina one la roleng roma, ‘Nutu ke kavitulu raumane aekia e atu nge Nutu a i ae Avolau giana.’”

24

Oru Reke La Leleng Ngarume

¹ Nae Iesus ke lelemaalaga nga tempel. Ba ka ine umma ta kange inaeala, na barangalele ra kanna keke loa te i ba keke umma ta pangapanaunge ka bale re nga tempel. ² Na i ke role kerea roma, “Kaka kelapa ka oru papaena ngakarai kinung reke pepe ae? Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ngarume na ka sana la lollo te nakai nge kenopai nga tetoto. Keke la gulaengapisigi ki kinung lagape.”

³ Ngarume, ka inae Iesus tattara nga Kapoponga Nga Bega Ra Oliv, na barangalele ra kanna keke loa te ine momo mana me i, na keke role kia roma, “Onto role paka mangng, oru nginngina ramo role tao pala ke la lelung nga pia? Ba mangng ka la kelange killa a taru, na nga lomangngmatana roma atungang ba momong gunguna keke tatu kokoro?”

⁴ Nae Iesus ke ala rea roma, “Ngaka ella miau masi ta baina agau te sane nge pataopa miau. ⁵ Iau ka role minmina kurumea, ragau papatu keke la ri atung nga giau, na keke la kumangng ta roleng roma, ‘Ka iau ae Karais.’ Ba keke la pangataopange ragau papatu. ⁶ Ba miau kaka la longnge maimai re nga baling reke bollalau, ba kaka la longnge pangamologa re kalaoka re ta baling reke bollalau. Ava sana ngaka matau. Ka kaomannmannangana, oru nginngina keke la lelung, ava ollaeala ka sana la mirana roma, momong gunguna ke lele tapu. ⁷ Iau ka role minmina kurumea, galiau te ke la loanga ta baling kala nga galiau tetoto, ba re nga kelangpatali te keke la loanga ta baling kala nga re nga kelangpatali tetoto. Ba ka la oru giongana tatana reke bollalau, ba osangana reke bollalau nga iname bole. ⁸ Ava oru nginngina kinung ka la ri ra oru pangaturungana mana ma ina avale te nge paturu ta kaningmainge mirana lalinganame ine bai ta toangapisinginge goe.

⁹ “Na keke la ri ulongo miao nga reke la pangamiralali miao kamareame, ba keke la samungpunu miao. Ba re nga iname kinung keke la bainga'iu kamiau kurumea loangakurume ngamiaungana kau. ¹⁰ Ba ka kae nginngina na ragau papatu ra loreapatokona te iau keke la kange lopatokona ae ri. Ba keke la ulonge ra lopatokonakana pattoto nga reke bai ta baingasoali rea kamareame. Ba keke la ri bainga'iu ka ra lopatokonakana pattoto. ¹¹ Ba poropet ra goanga papatu keke la lelung, na keke la pangataopange ragau papatu. ¹² Ba bainga re nga longasa te Nutu keke la ri lelung papatu raumana. Minmina na ragau ke sane ke la matengraumanange Nutu, ba ke sane ke la matengraumanange ragau pattoto bole. ¹³ Ava agau e momo gingging ta nge lele nga kae a ronga ka la i a agau a Nutu la ravunglelung. ¹⁴ Ba ragau keke la pulingmalagange pangamologa laekia e pe e ta Nutu kelangpatalingana nga iname kinung nga mogalo laekia e ngape ta baina ragau re ngae iname kinung ngeke long. Na kae a ronga ke la lelung.

¹⁵ “Minmina na miao kaka la kelange ollaeala a mukuna raumana amae agau e toe Nutu kaona ae Raniel role te pala. Kaka la kelange ‘ollaeala a mukuna raumana ore baia iu nge Nutu ne bai kia ta i baingasoalinge tempel. Kaka la kelange ine nge maisinsi nga malle e tupu ngallo nga tempel. Na agau e kele pangamologa laeala ae Raniel kanna nga lonamatana masi. ¹⁶ Na ragau reke momo ngae Iurea nga kae laeala ngeke ka ta kapangngme. ¹⁷ Ba agau e momo nga bale bilingana e ngailu sane nge sosisigi ta bale bilingana e ngape ta ravunge oru nga kanna reke momo nga malle laeala. Ke sa. Nge ka bolvole. ¹⁸ Ba agau e momo nga ura sane nge kagaliu ta bale ae i ta ravunge lungapaga ae i e ngapotu. ¹⁹ Kae nginngina keke la ri isongpa raumana ta ravale ra siarea ba ta ravale reke

pasiuie goe rae ri ra lagalaga. ²⁰ Ava ngaka kava te Nutu ta kangamiaungana sane nge lele nga kae reke marusu, o nga kae a Sabat. ²¹ Iau ka role minmina kurumea, maenang laeala ore la lele nga kae nginngina ka la i a maenang tanakena. Ke la bolinglaunga raumana nga maenangme kinung paturu ka ina mogalo laekia e ngape lele pau ta ke lele nga kae laekia e sonrau. Ba ngarume nga maenang laeala, na ka sana la maenang te e bollau muni nga naeala bole. ²² Ba taroma Nutu sane te pamore kae nginngina re ngarume, na ragau kinung teke sanrea. Ava i ka la lonananne ragau rae i ra i toro rea te i, minmina na i ke la pangamoronge kae nginngina. ²³ Na ngaroma agau te nge role kamiau nga kae nginngina roma, ‘Ngaka kele, Karais ikia!’ o ‘Ngaka kele, Karais iala!’ na sana nga lomiauapatokona ta pangamologa a kannu. ²⁴ Iau ka role minmina kurumea, Karais ra goanga ba poropet ra goanga keke la lele nga kae nginngina. Ba ri keke la kosining ka killa ba kumangng reke bollalau raumana ta baina ri ngeke pataope ragau. Avae Nutu sane la ngatangngkale kumangng nginngina ta ri pangataopange ragau rae i ra i toro rea te i. ²⁵ Ngaka longo masi, iau ka umma ta turunglomatana pakamiau ta oru nginngina pala ta ri lele.

²⁶ “Minmina na ngaroma ragau ngeke role kamiau roma, ‘Ngaka kele, i ke momo nga inaeala a sana ragau ngia,’ na sana ngaka loa ta inaeala ta kelanga te i. O ngaroma ri ngeke role kamiau roma, ‘Ngaka kele, i ke momo nga bale bilingana re ngallo,’ na sana nga lomiauapatokona ta pangamologa nga kanrea. ²⁷ Iau ka role minmina kurumea, kae laeala e nga Agau Tuna atungngana ngarume ka la tongana kena ma saia ine nge killama nga ina kae lele ngia, na lamanangana nge sasa bavakena ta ina kae barelulu ngia.” ²⁸ Na i ke role kerea

ka pangateningkala te roma, “Manu reke kaninnia onreke bona keke la ginunga nga malle a oru e bona momo ngia.”

²⁹ “Na nga ina maenang reke la lelung nga kae nginngina ngeke rongo tapu na bolvole mana na,

“ ‘Kae matana ka la osuguna,

ba inna ke sane la talanga muni;

ba matame keke la pupungpisigi nga tava lagape,

bae Nutu ke la baingamatagange oru reke gingging rau-
mana reke momo nga tava.’

³⁰ “Nae Agau Tuna kana killa ke la lelung nga tava. Na ragau re nga iname kinung nga mogalo laekia e ngape ka la loreatani. Ba ri keke la kelange Agau Tuna ine nge tatu nga mukmukua reke momo nga tava ka ginggingngana e bollau ba olamana ae i e bollau raumana ore toakala. ³¹ Na tarampet ka la maina kaligi, na i ke la bange anggelo rae i ta ravungkinunge ragau rae i ra i toro rea onreke momo nga iname kinung ngape nga tava.

³² “Ngaka rave lomatana nga bega a pik minakai roma: nga ina bega a pik supungana ba launa ra pau ngeke lele tapu, na nga lomiamatana roma, kaepa ke kokoro.

³³ Minmina mana, na nga ina miau ngaka keke oru nginngina kinung ama iau role tao, na nga lomiamatana roma, Agau Tuna atungana ke lele kokoro. Ke atu kokoro mannangana. ³⁴ Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ragau reke momomauli sonrau keke la momongmauli tale, na keke la kelange oru nginngina kinung ama iau role tao lelungarea. ³⁵ Tava ba mogalo keke la ronga, ava pangamologa ra kanau ke sane ke la ronga.

³⁶ “Ava sana agau te lonamatana ka kae a taru ba kae matana a taru ina oru nginngina ke la lelung. Anggelo reke momo nga Nutu mallena nga tava ka sana loreamatana, bae Nutu Tuna ka sana lonamatana bole. Avae

Nutu kasikena ka lonamatana. ³⁷ Iau ka role minmina kurumea, oru reke la lelung nga Agau Tuna atungngana ngarume ka la tongarea kena ma oru reke lele pala ka kae rae Noa. ³⁸ Iau ka role minmina kurumea, pala ka kae nginngina ina me potungana e bollau sane lele tale, na ragau keke kaninni, ba keke innu, ba keke paliraravu rea ta ke lele nga kae laeala a Noa kala nga balekaina ae i ke lu lakallo ta mono. ³⁹ Ba ri ka sana loreamatana ka taru e la lelung ta ke lele ina me potungana e bollau ke lele, na ke ravupatali ka ri kinung. Ollaeala ka tongana kena mana ma oru reke la lelung nga Agau Tuna atungngana ngarume. ⁴⁰ Nga kae laeala na rapanung lua keke la kumangng kinung nga ura, nae Nutu ke la ravunge te nge ri pana lua nginngina, ava te ke la momong. ⁴¹ Ba bole ravale lua keke la naunga lamasi kinung, nae Nutu ke la ravunge te nge ri pana lua nginngina, ava te ke la momong.

⁴² “Minmina na miao ngaka momo ba ngaka kelkela kurumea, ka sana lomiamatana ka kae a Avolaukamiau la atung kia. ⁴³ Ava nga lomiamatana roma: Taroma bale tamana ta lonamatana ka kae matana a taru ka rigo a agolongkana la atung kia, na i te ella ba sane te ngatakale agolongkana ta i taongalu ta bale ba golonge orume. ⁴⁴ Minmina na miao bole ngaka momo ba ngaka ella kurumea, Agau Tuna ke la atung ka kae matana te a miao ka lomiauavavai roma, ke sane la atung kia.

⁴⁵ “Akumangngatulu e loatunanne avolaukia ba ka kana ka lomatana e pe ke meimia ka baingana? Ka i a agau matana a avolaukia nge pulia ta i kelangpatali ta ra kumangngatulu reke momo nga bale ae i ba ta i tunga karea kaning ka kae matana e nga kaning. ⁴⁶ Akumangngatulu laeala nga lonasereng raumana ngaroma avolaukia nge lele, na nge kalipa kia ine umma minmina. ⁴⁷ Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, avolaukia ke

la pulinge ta i kelangapatali ta oru ra i kinung. ⁴⁸ Ava ngaroma akumangngatulu laeala nga i a akumangngatulu e soali ba nge role ngallo nge i muni roma, ‘Avolaukau ke la momong ka panna tane gavili nanguni,’ ⁴⁹ na i nge paturu ta balinge kumangngkena rae i, ba nge kaninni ba nge innu kala nga ra inungkana. ⁵⁰ Na akumangngatulu laeala avolaukia ke la atung ka kae te a akumangngatulu laeala lonavavai roma i ke sane la atung kia, ba ka kae matana te a i sana lonamatana kia. ⁵¹ Na i nge sapipatoto kia ba nge pulia ta i momong kala nga ragau ra goangakana nga malle laeala a ragau ke la taning ba ke la tanaginge ngingireame ngia.”

25

Pangateningkala E Ta Ra Malau Ka Ri Tangulelu

¹ “Ba ka kae laeala e nga Agau Tuna atungngana ngarume, nae Nutu kelangpatalingana nga tava ka la tongana kena ma ra malau ka ri tangulelu onreke rave lama ra kanrea, na keke lelemalaga ta pangaserengkale apanung ore tatu ta kamangpitakama ka avale te. ² Lima nga malau nginngina ka onra sana ramarea, ba lima ka karea ka lomatana e pe. ³ Ba ka ina ra sana ramarea ke rave lama nga kanrea, na ke sane ke rave me e nga lamame kurume rea. ⁴ Ava malau ra karea ka lomatana e pe keke rave lama nga ri, ba keke rave gato onra me momo ngi bole. ⁵ Na keke momalle apanung laeala e tatu ta kamangpitakama, ava ke sane lele bolvole. Minmina na matarea kanname keke rurulu, na keke kenrau eke momo.

⁶ “Ava ka rigo luana na agau te ke reli roma, ‘Apanung ame la kamangpitakama ikolong e lele! Ita ngaka loa ta pangaserengkale nga pamau.’

⁷ “Na malau nginngina kinung keke sigipaga, na keke katupe lama nga ri. ⁸ Ba malau onra sana ramarea keke

role ka nanga karea ka lomatana e pe roma, ‘Ngaka tunge kanmangng me ina palu nge miao ta lama nga mangng keke bai ta mateng.’

⁹ “Ava malau nginngina ra karea ka lomatana e pe keke ala rea roma, ‘Ke sa. Me ina ra kanmangng keke moro ta kalaunga mangng ba miao, ava mangnga mana. Ngaka loa ta reke bava ka me, na ngaka kolia kanmiao me ina panu.’

¹⁰ “Ava ka ina malau nginngina ra sana ramarea ke lola ta koline me, na apanung laeala e bai ta kamangpitakama ke lele. Na malau nginngina reke kalitupu tapu keke lu lakallo ta kaning kala nge i nga kaning e bollau e nga palingravung. Na ragau keke pulakale bale kaona.

¹¹ “Ngarume na malau nginngina onra sana ramarea keke lele bole, na keke meisinsi ngapotu ba keke kikiu roma, ‘Avolau, avolau, ngo pulapatalia balkaona te mangng.’

¹² “Ava i ke ala rea roma, ‘Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, iau ka sana laumatana kamiau.’”

¹³ Nae Iesus ke rongo ka pangateningkala laeala roma, “Minmina na miao ngaka momo ba ngaka ella kurumea, ka sana lomiamatana ka kae a Agau Tuna la atung kia. Ba ka sana lomiamatana ka kae matana a i la lelung kia bole.”

Pangateningkala E Ta Lollokanna Ra Avolau Te Pa'taloe Ra Kumangngatulu Ra Kanna Ki

¹⁴ Nae Iesus ke role kerea ka pangateningkala te muni roma, “Ba muni, iau nga toe Nutu kelangpatalingana nga tava ka agau te a bollau e bai ta loanga ta maga te e ngatauga. Minmina na i ke kiukinunge ra kumangngatulu ra kanna, na ke pa'talo rea ka oru nga kanna. ¹⁵ I ke tunge lollokanname ka ri lima ta akumangngatulu te, ba ke tunge lollokanname ka ri lua ta te, ba ke tunge

lollokanna kena ta te. Ke tunge lollokanna nginngina te ri kurumea kenakena likinangana. Na ke ka rea e loa ta maga laeala e ngatauga. ¹⁶ Na akumangngatulu e rave lollokanname ka ri lima ke loa bolvole na ke pakumane lollokanna nginngina. Na ke rave lollokanname ka ri lima muni. ¹⁷ Ba akumangngatulu e rave lollokanname ka ri lua ke kuma minmina bole, na ke rave lollokanname ka ri lua muni. ¹⁸ Ava akumangngatulu e rave lollokanna kena ke loa, na ke kilia lulu te nga mogalo ba ke talue lollokanna laeala a avolaukia kannna.

¹⁹ “Ngarume, ka ina kae papatu ke rongo tapu, na akumangngatulu nginngina avolaukerea ke galiu. Na i ke kiukinungu rea ta baina i nga lonamatana ka kenakena pangakamongana ka lollokanname. ²⁰ Na naeala e rave lollokanname ka ri lima ke loa ka lollokanname ka ri lima muni, na ke role ka avolaukia roma, ‘Avolau, one ko pa'talo iau ka lollokanname ka ri lima. Ba ngo keke, iau ka rave lollokanname ka ri lima muni.’

²¹ “Na avolaukia ke role kia roma, ‘Ko kuma masi, ka one a akumangngatulu e pe ba akumangngatulu a lokalakana. One ka longkala ka oru tutuna, minmina na iau ka la puling one ta one kelangpatali ta oru papatu. Ngo atu, na nga longsereng kala nge iau.’

²² “Na akumangngatulu e rave lollokanname ka ri lua ke loa ta avolaukia bole, na ke role kia roma, ‘Avolau, one ko pa'talo iau ka lollokanname ka ri lua. Ba ngo keke, iau ka rave lollokanname ka ri lua muni.’

²³ “Na avolaukia ke role kia roma, ‘Ko kuma masi, ka one a akumangngatulu e pe ba akumangngatulu a lokalakana. One ka longkala ka oru tutuna, minmina na iau ka la puling one ta one kelangpatali ta oru papatu. Ngo atu, na nga longsereng kala nge iau.’

²⁴ “Ngarume na akumangngatulu e rave lollokanna kena ke loa ta avolaukia bole, na ke role kia roma, ‘Avolau,

iau ka laumatana roma, ka one a avolau te ore isopa. One ko umma ta lagange kaning a agau tetoto toa'e. Ba ko raravukinunge kaning nga ina ra ragau pattoto ke toa'e kaning ngi. ²⁵ Minmina na iau ka matau one. Ka baina iau ka loa na ka talue lollokanna a kaning nga mogalo. Ngo kele, lollokanna ama kaning ikia.'

²⁶ "Na akumangngatulu laeala avolaukia ke ale roma, 'Ka one a akumangngatulu e sane pe, ba akumangngatulu a omosalilikana. Ka longmatana tapu roma, iau ka umma ta lagange kaning a agau tetoto toa'e, ba ka raravukinunge kaning nga ina ra ragau pattoto ke toa'e kaning ngi. ²⁷ Na ke meimia na one ko sano pulia lollokanna a kanau nga malle e ta i pangakumana ngia nga baina iau nga galiu na nga rave lollokanna a kanau ba palu ngailu muni?'

²⁸ "Minmina na avolaukia ke role ka barangaleleme roma, 'Miau ngaka ravugaliue lollokanna kena laeala nge aekolong, na ngaka tunge ta akumangngatulu laeala a kanna ka lollokanname ka ri tangulelu. ²⁹ Iau ka role minmina kurumea, iau ka la tungnge oru papatu muni ta agau a kana oru nga baina i nga kana oru papatu raumana. Ava nga agau a sana kana oru, iau ka la ravungpatali ka ottutunna rae i nga baina i sana nga kana oru bavakena. ³⁰ Ba ngaka tamalimalaga ka akumangngatulu laekia ore soali lakallo ta osuguna nga malle laeala a ragau ke la taning ba ke la tanaginge ngingireame ngia.' "

Kalingnana E Bollau Ngarume

³¹ Nae Iesus ke role kerea roma, "Ngarume, ka inae Agau Tuna la atung nga olamana ae i e toakala kala nga anggelo rae i kinung, na i ke la tarang nga tarang ae i e nga kelangpatali ora lamana toakala. ³² Na keke la ravungkinunge ragau re nga iname kinung ta ri maising nga raguna. Na i ke la kalingpala rea ma agau e ellapatantali ta sipsipme

ine nge kalipale posi ra marana, na nge ule sipsipme nga inte ba posi ra meme nga inte toto. ³³ Agau Tuna ke la kumangng minmina bole, ba i ke la ulonge sipsipme nga bavana e pe ba posi ra meme nga bavana a laeva.

³⁴ “Nae Agau Tuna a i a Kelangpatali ke la roleng ka ragau reke momo nga bavana e pe roma, ‘Miau rae Tamau kavitulu miau ramana ngaka atu, nae Tamau ke la tungnge kavingtulu re nga kelangpatalingana te miau. Ka ri ra kavingtulu ra i kalitupu rea pala nganige ka ina mogalo laekia e ngape sane lele tale. Ke kalitupu rea ta tunga rea te miau. ³⁵ Iau ka role minmina kurumea, pala ka ina matekau, na miau kaka tung kau kaning. Ba ka ina matekau me, na kaka tung kau me. Ba ka ina iau a agau te e nga maga tetoto, na miau kaka ravu iau ta bale rae miau. ³⁶ Ba ka ina sana kau lungapaga, na kaka tung kau lungapaga. Ba ka ina kau ka soaling, na kaka atu ta kelanga iau. Ba ka ina iau momo nga pulangkala, na kaka atu te iau.’

³⁷ “Na ra nginngina ra baingareame ke tupu reke momo nga Kelangpatali bavana e pe keke la alange roma, ‘Avolau, mangng ka kela one ina matekang, na mangng ka tung kang kaning nga pia? O mangng ka kela one ina matekang me, na mangng ka tung kang me nga pia? ³⁸ Ba mangng ka kela one ka ina one a agau te e nga maga tetoto, na mangng ka ravu one ta bale rae mangng nga pia? O mangng ka kela one ina sana kanga lungapaga, na mangng ka tung kanga lungapaga nga pia? ³⁹ Ba mangng ka kela one ka ina kanga ka soaling o ka ina one momo nga pulangkala, na mangng ka loa te one nga pia?’

⁴⁰ “Nae Kelangpatali ke la alange pangamologa ra kanrea roma, ‘Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ka ina miau ka kuma ka oru nginngina ta te mana

nga barangalele kokorai ra kanau ora sana giana, na miau alaka kuma ki te iau.’

⁴¹ “Na i ke la roleng ka ragau reke momo nga bavana a laeva roma, ‘Miau ra Nutu la tungnge alang e soali te miau ngaka kapatali iau. Na ngaka loa ta sia e sane matmate ora Nutu kalitupe ta Satan kala nga anggelo rae i. ⁴² Iau ka role minmina kurumea, pala ka ina matekau, na miau ka sana ka tung kau kaning. Ba ka ina matekau me, na ka sana ka tung kau me. ⁴³ Ba ka ina iau a agau te e nga maga tetoto, na miau ka sana ka ravu iau ta bale rae miau. Ba ka ina sana kau lungapaga, na ka sana ka tung kau lungapaga. Ba ka ina kau ka soaling, ba ka ina iau momo nga pulangkala, na ka sana ka atu ta kelanga iau.’

⁴⁴ “Na ri bole keke la alange roma, ‘Avolau, mangng ka kela one ina matekang, o ina matekang me, o ka ina one a agau te e nga maga tetoto, o ina sana kanga lungapaga, o ina kang ka soaling, o ka ina one momo nga pulangkala, ava mangng ka sana kela te one nga pia?’

⁴⁵ “Nae Kelangpatali ke la alange pangamologa ra kanrea roma, ‘Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, ka ina miau ka sana ka kuma ka oru nginngina ta te nga barangalele kokorai ra kanau ora sana giana, na miau ala sana ka kuma ki te iau.’

⁴⁶ “Na ragau nginngina keke la loanga lakallo ta malle e nga ravunge alanga e soali passavele. Ava ragau ra baingareame ke tupu keke la loanga ta malle e nga momong maui passavele.”

26

Reke Taoamuga Ka Iurame Keke Potolu Iesus Kana

¹ Ka inae Iesus rolea pangamologa nginngina kinung tapu, na i ke role ka barangalele ra kanna roma, ² “Miau ka lomiamatana tapu roma, ngarume nga kae lua, na Paska

ke la lelung. Na ri keke la ulonge Agau Tuna nga ragau kamareame ta ri katungpitange nga maiskovu.”

³ Na re kapunu nga pirisme ba Iura ravollalaukerea memena keke katukala kinung ngallo nga malle e ngapotu nga bale ae piris e kapunu a giana nge Kaiapas. ⁴ Na keke potolu Iesus kana ta ri ngeke laugomea, na ngeke samupune. ⁵ Ava keke palirorole kerea roma, “Ita sana ngaka kuma kia ka kae re nga Kaning E Bollau. Ta ngaroma ita ngaka kuma kia ka kae nginngina na reke momo nga Kaning E Bollau keke la kelange, na keke la ri kumangng ka lavongkala e bollau.”

Avale Te Ke Kelingia Saulang A Koina Lolo Nge Iesus Kunna

⁶ Ka inae Iesus mommo nga maga kunna ae Betani nga bale ae Saimon te eke patoe ka akalangamugmugukana, ⁷ na avale te ke rave gato a lollo ora saulang a koina lolo ba a kunna bollau raumana ke momolu ngia, na ke loa te Iesus. Na i ke kelingia saulang laeala nge Iesus kunna ine tattara ka bongapaikalanganakia ta kaning nga pala.

⁸ Ava ka ina barangalele rae Iesus kanna ke kele ollaeala, na ri ka sana siareakena ka kumangng laeala. Ba keke palibalaglaga rea roma, “Ke meimia, na ke rongomana ka saulang laeala? ⁹ Taroma ita taka ba kia, na taka rave lollokanna papatu ta tunga rea ta ra sillolo.”

¹⁰ Avae Iesus ka lonamatana ka taru a ri ke pamolloga te, minmina na i ke pavokala rea roma, “Kaka meimia aka umma ta mologang ka avale laekia? I ke kuma ka bainga e pe te iau. ¹¹ Iau ka role minmina kurumea, ra sillolo keke mommo kala nge miau ka kaeme kinung, ava iau sana la momong kala nge miau ka kaeme kinung. ¹² Ka ina avale laekia kelingia saulang laekia a koina lolo nga mirau, na i ke kuma ka ollaeala ta kalingtupu iau nga talungau. ¹³ Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana

roma, nga iname kinung nga mogalo laekia e ngape reke la pulingmalagange pangamologa laekia e pe e te iau ngi ngarume, keke la turunglomatana ta avale laekia kumangngana bole ta baina ragau nga loreagaliu te i.”

Iuras Ke Ngata Ta Ulonge Iesus Nga Reke La Baingasoalinge Kamareame

¹⁴ Na te e nga Pana Tangulelu Ba Lua, ora giana nge Iuras Iskariot, ke loa ta piris re kapunu. ¹⁵ Na i ke ballaga rea roma, “Ngaroma nga tunge Iesus te miau, na miau kaka la tungnge taru te iau?” Na ri keke sisia lollokanna onra siliva ka ri gi aukaina ba tangulelu, na keke tungu rea te i. ¹⁶ Ba ngarume nga kae laeala, nae Iuras ke ella ta pamau te ta i ulonge Iesus nga kamareame.

Iesus Avolau Kaningngana A Ronga

¹⁷ Na ka kae e kapunu nga kae re nga Kaning E Bollau E Nga Berete A Sana Kana Isi, na barangalele rae Iesus kanna keke loa te i, na keke ballage roma, “Ko matea ta mangng kalingtupunge orume ta one kaninge kaning e nga Paska nga ine ngaetai?”

¹⁸ Na i ke ala rea roma, “Ngaka taolu tae Ierusalem, na kaka la kalingpa ka apanung te. Na ngaka role kia roma, ‘Apangalomanakana ke role roma, “Kae ae iau ke lele kokoro. Iau ka la kaninge kaning e nga Paska nga bale ae one kala nga barangalele ra kanau.” ’ ” ¹⁹ Na barangalele rae Iesus kanna keke kuma kurumea Iesus pangamologangana te ri. Na keke kalitupe orume ta ri kaninge kaning e nga Paska.

²⁰ Ka ina kae barelu tapu, nae Iesus ke tattara ka bongapaikalanganakia ta kaning nga pala kala nga barangalele ra kanna. ²¹ Ba ka ineke kaninni, na i ke role kerea roma, “Iau nga role kamiau ka kaomannmannangana roma, te

e nge miau ke la ulongo iau nga reke la baingasoali iau kamareame.”

²² Ka ineke longe pangamologangana laeala, na ri ka loreatani raumana. Na kenakena nge ri ke paturu ta balinglagange roma, “Avolau, iau ke sa ae?”

²³ Nae Iesus ke ala rea roma, “Ne kalalue kamana nga kato kala nge iau ke la ulongo iau nga reke la baingasoali iau kamareame. ²⁴ Ka kaomanna. Agau Tuna ke la mateng kurumea pangamologa e te i a ri ke pa'e pala, ava oru reke sosoali raumana keke la lelung nga agau laeala e ule nga reke bai ta baingasoalinge kamareame! Te pe nga apanung laeala taroma naname sane te toapisigia.”

²⁵ Nae Iuras, a i a agau laeala e la ulonge Iesus nga reke bai ta baingasoalinge kamareame, ke role roma, “Rabai, iau ke sa ae?”

Nae Iesus ke ale roma, “One muni ko rolea.”

²⁶ Ka ineke kaninni, nae Iesus ke rave beret palu, na ke kalapage Nutu ba ke regipale beret laeala. Na ke tunge ta barangalele ra kanna ka rolengana kerea roma, “Ngaka rave, na ngaka kania. Beret laekolong ka i a mirau.”

²⁷ Na i ke rave gato te e ponu ka uain, ba ka ine kalapage Nutu tapu, na i ke tunge gato laeala te ri ka rolengana kerea roma, “Ngaka inu nga gato laekolong, miau kinung. ²⁸ Iau ka role minmina kurumea, uain nga gato laekolong ka i a totogu ore nga piunga ba bonga a Nutu la kumangng kia. I ke la kengalingia totogu ta kalaungapage ragau papatu. Ke la kengalingia ta kumangng ka pamau ta i osungrurunge baingarea reke sosoali nga raguna. ²⁹ Iau nga role kamiau roma, iau ka sana la inunge uain laekia muni ta nge lele nga kae laeala nga inungau a pau ka uain kala nge miau nga Tamau kelangpatalingana ngarume.”

³⁰ Ba ka ineke baue baunga te a kalangapaga tapu, na keke lelemaalaga nga maga kunna e bollau na keke loa ta Kapoponga Nga Bega Ra Oliv.

Jesus Ke Rolea Pangamologa Ta Inae Pita La Kaulingkalange Ngarume

³¹ Nae Iesus ke role kerea roma, “Ka rigo laekia mana, na miao kinung kaka la kanga iau nga ina miao nga kele oru reke la lelung nge iau. Iau ka role minmina ta pala, na ri keke pa'e pangamologa e role roma:

“‘Iau ka la balinge kelangapatali ae sipsipme,
na sipsip rae i keke la kanga kalaoveka.’

³² Ava ngarume, ka ina iau nga sigipaga nga mateng tapu, na iau ka la loanga pala nge miao tae Galili.”

³³ Avae Pita ke ale roma, “Ngaroma ragau kinung ngeke ka one nga ineke kele oru reke lele nge one, na iau sana la kanga one.”

³⁴ Nae Iesus ke role kae Pita roma, “Iau nga role kone ka kaomannmannangana roma, ka rigo laekia mana pala ta kukulega toangako, na one ko la kaulingkala iau pa mologi.”

³⁵ Nae Pita ke role kae Iesus roma, “Ngaroma otte nge bai kau ta mateng kala nge one, ollaeala bole ke sane la bainga kau ta kaulingkala one.” Ba barangalele rae Iesus kannu kinung keke role minmina bole.

Getsemani

³⁶ Nae Iesus ke loa kala nga barangalele ra kannu ta malle te eke patoe kae Getsemani. Na ke role kerea roma, “Miao ngaka tara nakai, ava iau nga loa ta kavang te Nutu na'ina.” ³⁷ Na i ke rave Pita kala nge Sepeti tuna memena ka ri lua kurumea. Na ke paturu ta kaningmainge lotaningngana e bollau ba maenang ngallo nge i. ³⁸ Na ke role kerea roma, “Iau ka kanimaimaia lotaningngana

e bollau raumana ore bavai kau kokoro ta mateng. Miau ngaka momo nakai, ba ngaka ella kala nge iau.”

³⁹ Na i ke loa lagatauga isura nge ri, na ke pupisigi ka raguna nga mogalo ba ke kava te Nutu roma, “Tamau, ngaroma nga pamau te, na ngo ravupatali ka gato laekia a miralali nge iau. Ava ka sana matea ta one kumangng kurumea laungana. Ke sa. Ka matea ta one kumangng kurumea longangana.”

⁴⁰ Na i ke loa ta barangalele nginngina ra kanna ka ri mologi, ava ka ine lele nge ri na keke kenrarau. Minmina na i ke role kae Pita roma, “Miau ka sana ka gingging ta kelanga kala nge iau ka panna inte mana ae? ⁴¹ Ngaka ella ba ngaka kava te Nutu ta baina miau sana ngaka lele nga avangme. Agau kannuna ka omona, ava mirana ka likinasa.”

⁴² Nae Iesus ke ka rea ka kangana kerea a lua, ba ke kava te Nutu roma, “Tamau, ngaroma sana nga pamau tetoto, ba ngaroma one ngo matea ta iau inung nga gato laekia a miralali, na iau ka matea ta one kumangng kurumea longangana.”

⁴³ Na i ke galiu muni te ri, ba ke ine lele nge ri na keke kenrarau kurumea, matarea kanname keke rurulu. ⁴⁴ Na i ke ka rea muni. Na ke loa ba ke kava te Nutu ka kavangana a mologi. Ba kavangana laeala ka tongana kena ma ine kava pala.

⁴⁵ Na i ke loa ta barangalele ra kanna, na ke role kerea roma, “Miau kaka kenrarau baka pannpanna kamiau tale ae? Ngaka kele, panna ina ae iau ke lele kokoro ba agau te ke kumkuma gialgiala mana ta i ulonge Agau Tuna nga ra baingareame ke soali kamareame. ⁴⁶ Ka sigipaga nga ita lola. Agau e la ulongo iau nga reke la baingasoali iau kamareame ikolong e tatu!”

Reke Taoamugmuga Kae Iurame Keke Laue Iesus

⁴⁷ Ka inae Iesus pamolloga tale, nae Iuras, a i a te e nga Pana Tangulelu Ba Lua, ke lele. Ba malua e bollau onreke kamopitpite resalla ra matareame ka ri lua ba butume keke momo kala nge i. Ka ri ra ragau ra piris re kapunu ba Iurame ravollalaukerea memena ke ba rea. ⁴⁸ Ba agau laeala ore bai ta ulonge Iesus nga kamareame ke tunge killa te te ri pala roma, “Agau a iau la tagungkao kia ka i a agau a miau ka matea. Ngaka laue agau laeala.” ⁴⁹ Minmina nae Iuras ke loa tupu te Iesus, na ke role kia roma, “Rabai, rigo e pe!” Na ke tagukao kae Iesus.

⁵⁰ Nae Iesus ke role kia roma, “Koli, ngo kuma ka ollaeala a one atu ta kumangng kia.”

Na reke atu kala nge Iuras keke loa te Iesus, na keke laue. ⁵¹ Ava ka ina reke lolakurumea Iesus ke keke ollaeala e lele, na te i nge ri ke ravumalage resalla a kanna a mataname ka ri lua. Na ke magala kia nga akumangngat-ulu ora piris e kapunu kanna, ba ke sa'vatote longana.

⁵² Avae Iesus ke role kia roma, “Pulgaliue resalla a kaning lakallo ta mallena! Ragau reke rarave resallame ta baling ki keke la mateng ka resalla bole. ⁵³ One ko roma, iau ka sana totorong ta kiunge Tamau ta i bange galiaume ka ri tangulelu ba lua ba papatu muni ra anggelo ta ri atung ta kalaunga iau bolvole ae? ⁵⁴ Ava ngaroma iau nga kuma minmina, na pangamologa ra ri ke pa rea pala nga Lau Ae Nutu Kanna keke la leleng mannangana mina ngaetai? Pangamologa nginngina keke role roma, oru kokorai reke umma ta leleng nge iau keke la leleng kurumea Nutu lonangana.”

⁵⁵ Ka panna laeala nae Iesus ke role ka maluame roma, “Kaka meimia aka atu ta launga iau ka resallame ba butume ma iau a agolongkana te? Ka kaeme kinung, na iau ka tattara ba palomatantana ngallo nga tempel, ba miau ka sana ka lau iau. ⁵⁶ Ava oru kokorai kinung keke

lele ta baina pangamologa ra reke toe Nutu kaona ke pa rea pala nga Lau Ae Nutu Kanna ngeke lele mannangana.” Na barangalele rae Iesus kanna kinung keke ka'e ba keke ka.

Keke Pamaisia Iesus Nga Reke Taoamugmuga Kae Iurame Ragureame

⁵⁷ Na ra nginngina reke laue Iesus keke loa kia te Kaia-pas, a i a piris e kapunu. Ba ra pangalomatanakana nga bangapagame kala nga Iurame ravollalaukerea memena keke katukala kinung nga inaeala bole. ⁵⁸ Ba pala, ka ineke lola kae Iesus nae Pita ke lolakurume rea bole, ava ke momo ngatauga nge ri isura. Minmina na i ke loakurume rea ta ke lele nga malle ngallo nga savanau ore nga bale ae piris e kapunu. Na ke taolu lakallo ta malle laeala, ba ke tara kala nga kurtalinglingme nga baina i nge kele taru e la leleng nge Iesus.

⁵⁹ Na re kapunu nga pirisme kala nga ra nginngina kinung reke taoamugmuga kae Iurame keke kikiue ra turunggoangakana ta ri atung ta turungpaga Iesus kana. Keke kumkuma minmina ta baina ngeke kalipa ka otte ta turungpaga Iesus kana kia, na ngeke sapune. ⁶⁰ Minmina na ra turunggoangakana papatu keke atu ta pangamologa, ava ri ke sane ke kalipa ka otte ta turungpaga Iesus kana kia.

Ava ngarume na pana lua keke atu, ⁶¹ na keke role roma, “Agau laekolong ke role roma, ‘Iau ka totorong ta rurunge tempel ae Nutu ba ta kumangngamuni kia ka kaeme ka ri mologi.’ ”

⁶² Na piris e kapunu ke maisi ba ke ballage Iesus roma, “Ko la alange pangamologa laeala a kanrea, o ke sa? Pangamologa laekia a ra kokorai ke turupaga kang kia ka kaomannmannangana kia, o ke sa?” ⁶³ Avae Iesus ke rulu mana.

Na piris e kapunu ke role kia roma, “Iau nga ballaga one nga Nutu e momomauli giana roma: Ngo role kamangng. Ka one ae Mesaia a i ae Nutu Tuna, o ke sa?”

⁶⁴ Nae Iesus ke ale roma, “One muni ko rolea. Ava iau nga role kamiau roma, ngarume na miau kaka la kelange Agau Tuna ine nge tattara nga Nutu a kana ka ginggingame kinung kamana e pe. Ba kaka la kelange ine nge tatupai nga mukmukua reke momo nga tava.”

⁶⁵ Na ka ina piris e kapunu longe pangamologa laeala, na i ke pallamoe lungapaga rae i muni re ngapotu ka iukianganana ba ke role roma, “I ke rolebainga kae Nutu! Ke meimia na ita kaka sissilia ragau palu muni ta ri turupotange agau laekia bainganame? Ngaka kele, miau muni kaka longe gialgiala ine rolebainga kae Nutu. ⁶⁶ Ka lomiau vavai mina ngaetai?”

Na keke ale roma, “Bainganame keke soali raumana. Ngeke balia na nge mate.”

⁶⁷ Na keke untutaoe raguna, ba keke name kia ka kamareame. Ba palu nge ri keke tavalvale ⁶⁸ ka rolengarea kia roma, “One o roma one ae Karais, onto bai ma agau e toe Nutu kaona, na ngo role kamangng, tai ke tavalala one?”

Pita Ke Kaulikale Iesus

⁶⁹ Nae Pita ke tattara ngapotu nga malle e ngallo nga bale laeala kana savanau. Ba malau te akumangngatulu ke loa te i na ke role kia roma, “One ko momo kala nge Iesus e ngae Galili pala bole.”

⁷⁰ Avae Pita ke kaulikale malau laeala pangamologangana nga ragau kinung reke mommo nga inaeala ragureame roma, “Iau ka sana laumatana ka taru a one rorole te.”

⁷¹ Ba ngarume, ka inae Pita lelemalaga ta bale laeala kana savanau kaona, na malau te muni ora kumangngatulu ke kele, na ke role ka ragau reke mommo nga inaeala

roma, “Agau laekolong ke momo kala nge Iesus e ngae Nasaret pala.”

⁷² Avae Pita ke kaulikale muni ka patongkalangana ngailu roma, “Iau ka sana laumatana ka agau laeala.”

⁷³ Ngarume isura, na reke meisinsi nga inaeala keke loa te Pita, na keke role kia roma, “Ka one a agau te e nge ri ka kaomannmannangana ta mangng ka longopatokone kalingngang taningana.”

⁷⁴ Nae Pita ke paturu ta kaulingkala ka kaona ginangana ba patongkalangana ngailu roma, “Iau ka sana laumatana ka agau laeala!”

Ba ka panna laeala mana, na kukulega te ke toako. ⁷⁵ Nae Pita ka lonagaliu ta pangamologa ae Iesus kannane role kia pala roma, “Pala ta kukulega toangako, na one ko la kaulingkala iau pa mologi.” Nae Pita ke lelemalaga lagapotu ba ke tani raumana.

27

Iuras Ke Kone I Muni

¹ Ka sinro luluna, na ragau kinung re kapunu nga pirisme ba ragau reke taoamugmuga ka Iurame ka kanrea pangamologa kena mana ta ri ulonge Iesus ta i mateng.

² Minmina na keke samapite, na keke loa kia ta ulonge nge Pilatus kamana a i e kapunu nga gavaman e ngae Rom nga inaeala.

³ Na ka inae Iuras, a i a agau e ule Iesus nga reke bai ta baingasoalinge kamareame, ke kele ineke ba'e Iesus ta i mateng, na i ka lonatantani kurumea lonagaliungana ta kumangngana laeala e pala. Na ke tungugaliue lollokanna nginngina onra siliva ka ri giaukaina ba tangulelu ta re kapunu nga pirisme ba Iurame ravollalaukerea memena ka rolengana kerea roma, ⁴ “Iau ka baia bainga e soali

nge Nutu raguna kurumea, agau laeala a iau ule nga kamamiaume ke sane baia bainga te e soali.”

Ava ri keke ale roma, “Ollaeala ka sana ora kanmangng. Ka ora kaning mana.”

⁵ Nae Iuras ke tamali ka lollokanna nginngina lakallo ta tempel. Na ke lao ba ke kone i muni.

⁶ Na re kapunu nga pirisme keke rave lollokanna nginngina onra siliva, na keke role roma, “Lollokanna kokorai ka ri ra kuru ore nga samungpununge agau. Minmina na bangapagame keke parototokala ita ta ulongo rea nga malle e nga pulinglunge lollokanname ngia ngallo nga tempel.” ⁷ Keke role minmina, na ka kanrea pangamologa kena mana ta ri koline mogalo inte ka lollokanna nginngina. Ka i a mogalo inte orae agau e kumkuma ka gato ba orume ka mogalo. Ba keke kolia ta nga i a o ore nga talunge ragau re nga maga re ngatauga ngia. ⁸ Minmina na keke patpatoe mogalo inaeala ka Mogalo A Toto ta ke lele ikia e sonrau kurumea, ka i a mogalo eke kolia ka lollokanna ameke tungulu Iesus kana ki. ⁹ Na pangamologa a agau laeala e toe Nutu kaona ae Ieremaia rolea pala ke lele mannangana ine role roma,

“Keke rave lollokanna nginngina ra siliva ka ri giaukaina ba tangulelu onra ragau re ngae Israel ke tungulu apanung laeala kana ki,

¹⁰ na keke kolia mogalo inte orae agau e kumkuma ka gato ba orume ka mogalo kurumea pangamologa a Avolau rolea pala te iau.”

Iesus Ke Meisi Ngamuga Nge Pilatus Raguna

¹¹ Nae Iesus ke maisi ngamuga nga gavana raguna, ba gavana ke ballage roma, “Ka one a kelangpatali ae Iurame, o ke sa?”

Nae Iesus ke ale roma, “Ke base ino role.”

¹² Ba re kapunu nga pirisme kala nga Iurame ravollalaukerea memena keke turupagpaga Iesus kana, ava i ke sane ala rea. ¹³ Minmina nae Pilatus ke ballage roma, “One ko longlonge oru papatu reke turupagpaga kang ki, o ke sa?” ¹⁴ Avae Iesus ke sane ale. Ke sane ale pangamologa inte mana eke turupaga kana kia. Ba ka ina gavana kele ollaeala, na i ke magio raumana.

¹⁵ Na ka pesingmatana re pala nga kaning laeala e bollau, na gavana ke lolakurumea baingana te na ke ulomalaglage apulangkala kena a maluame ke matea te ri. ¹⁶ Ba ka kae laeala na agau te a giana e soali raumana eke patoe kae Barabas ke momo nga pulangkala. ¹⁷ Minmina na ka ina maluame ke katukala kinung tapu, nae Pilatus ke ballaga rea roma, “Miau kaka matea ta iau ulongmalagange tai te miau? Kaka matea Barabas, o kaka matea Iesus eke patoe kae Karais?” ¹⁸ Pilatus ke role minmina kurumea, i ka lonamatana roma, ri keke kelalelea Iesus, minmina na keke ule Iesus nga kamana.

¹⁹ Ba bole, pala, ka inae Pilatus tattara nga tarang e nga kalingnana, na napengana ke ba ka pangamologa te i ore role roma, “Sono ngo bai ka otte nga apanung laeala a baingana tupu kurumea, ngalla ka rigo, na iau ka lausoali raumana ina rave minga te i.”

²⁰ Ava re kapunu nga pirisme bae Iurame ravollalaukerea memena keke pasigipage maluame siareame ta ri balinglagange Pilatus ta i ulongmalagange Barabas ava nge pulia Iesus ta i mateng.

²¹ Ava gavana ke ballaga rea roma, “Kaka matea ta iau ulongmalagange tai nge ri pana lua te miau?” Na keke ale roma, “Ngo ulomalage Barabas.”

²² Nae Pilatus ke ballaga rea roma, “Ava iau nga meimia kae Iesus eke patoe kae Karais?”

Na ri kinung keke ale roma, “Ngo katupite nga maiskovu!”

²³ Nae Pilatus ke ballaga rea roma, “Ta ke meimia? I ke kuma ka bainga a taru e soali?”

Ava ri keke rereli kaligi raumana muni roma, “Ngo katupite nga maiskovu!”

²⁴ Ka inae Pilatus kelapatokona roma, ke sane ke la longa te i, ava lavongkala e bollau raumana ke umma ta pangaturu, na i ke rave me inte. Na ke mume kamaname nga maluame ragureame ka rolengana kerea roma, “Apanung laekia totona kengalingngana sana la puna nge iau. Ke sa. Ka la puna nge miau mana!”

²⁵ Na ragau nginngina kinung keke ale roma, “Totona nge momo nge mangng ba nga goe rae mangng!”

²⁶ Minmina nae Pilatus ke ulomalage Barabas te ri, ava ke role ka ra balingkana ta ri sapinge Iesus. Na ke ule nga kamareame ta ri katungpitange nga maiskovu.

Ra Balingkana Keke Rolepagalising Kae Iesus

²⁷ Na ra balingkana ra gavana kanna keke rave Iesus lakallo ta bale te ora gavaman e ngae Rom. Na ra balingkana kinung re ngae Rom reke momo nga inaeala keke katukala kinung nge i. ²⁸ Na keke palale lungapaga rae i, ba keke palupage ka lungapaga e ngapotu ore belveloga. ²⁹ Na keke lule oalo a matana ma i a kurung orae kelangpatali te, na keke patutale nga kunna. Ba keke ule bega kalkanna te ma i a to ora kelangpatali te kanna nga kamana e pe. Na keke umma ta parongvanu ngamuga nge i, ba keke rorolepagalising kia roma, “One ae Kelangpatali ae Iurame, ko ngailu raumana!” ³⁰ Na keke untutaoe, ba keke rave bega kalkanna laeala na keke paturu ta balinge nga gilina bagana kia. ³¹ Ba ngarume, ka ineke rolepagalising kia tapu, na keke palale lungapaga laeala e

ngapotu ore belveloga, na keke palupage ka lungapaga rae i muni. Na keke loa kia ta katungpitange nga maiskovu.

Keke Katupite Iesus Nga Maiskovu

³² Na ka ineke lelemalaglaga nga maga kunna laeala e bollau, na keke kalipa ka apanung te ore ngae Sairin a giana nge Saimon. Na keke rave ka kaoreaginapitangana kia ta i paunge maiskovu ae Iesus. ³³ Ba ka ineke lele nga malle te eke patoe kae Golgota, a mirana roma Malle A Agau Gilina Bagana, ³⁴ na keke tunge uain eke kampiliue kala nga oru e mamaoga te Iesus. Ava ke ine kanimaia, na ka sana omona ta i inunge. ³⁵ Ba ka ineke katupite nga maiskovu tapu, na keke kintoto ta tavoanga ka lungapaga rae i ngaliua nge ri muni. ³⁶ Na keke tattara, ba keke kelalelepatantalia nga inaeala. ³⁷ Ba keke ule pangamologa eke turupaga Iesus kana kia nga maiskovu ngailu nga kunna ore role roma:

AEKIA KA I A IESUS A I A KELANGPATALI AE IURAME

³⁸ Ba keke katupite ra golongkana lua nga maiskovume ka kae laeala bole. Keke katupite te nga maiskovu e momo nga Iesus kamana e pe, ba keke katupite te nga maiskovu nga Iesus kamana a laeva. ³⁹ Ba ragau reke kavesillelea inaeala keke rorolebainga kia. Keke lulumatagtage kunreame te i, ⁴⁰ ba keke rorole kia roma, “One amo role roma, one la rurunge tempel ba kumangngamuni kia ka kaeme ka ri mologi, onto ravulele one muni! Ngaroma one ae Nutu Tuna, na ngo atupisigi nga maiskovu!”

⁴¹ Ba re kapunu nga pirisme kala nga ra pangalomanakana nga bangapagame ba Iurame ravollalaukerea memena keke umma minmina bole ka rolengpagalising ngareangana kia roma, ⁴² “I ke ravulelea ragau pattoto, ava ka sana likina ta ravungleleenge i muni. Ka i a Kelangpatali ore ngae Israel. Minmina na i nge atupisigi nga maiskovu gialgiala, na ita ka la lorapatokona te i.

⁴³ “I ka lonapatokona te Nutu. Ngaroma Nutu nga lonasereng kia, na i nge ravulelea ta i muni ke role roma, ‘Ka iau ae Nutu Tuna.’” ⁴⁴ Ba ra golongkana nginngina onreke katupita rea nga maiskovume kala nge i keke rorolebainga kia ka rolengbainga kena laeala.

Jesus Matengana

⁴⁵ Na paturu nga pula ta ke lele nga kae matana a mologi ka laio, na osuguna ke gasipite inaeala bavakena. ⁴⁶ Ba ka kae matana basema kae matana a mologi ka laio, nae Iesus ke kiu kaligi roma, “*Eli, Eli, lama sabaktani?*”, a mirana roma, “Nutu ae iau, Nutu ae iau, ko maimia o ka iau?”

⁴⁷ Na ka ina palu re nga ra nginngina reke meisinsi nga inaeala ke longe Iesus pangamologangana laeala, na keke role roma, “Apanung laeala ke kikiu te Ilaia.”

⁴⁸ Na te i nge ri ke pira bolvole, na ke rave otte ba ke parume uain e mamaoga kia. Ba ka ina ollaeala ponu ka uain tapu, na i ke paupite nga bega kamana te ba ke kalapataea lakailu te Iesus ta i inunge. ⁴⁹ Ava pattoto nge ri keke role roma, “Ita ngaka kelapita roma, Ilaia ke la atung ta ravunglelenge, o ke sa.”

⁵⁰ Nae Iesus ke kiu kaligi muni, na ke ngata ta kannuna kange mirana.

⁵¹ Ba ka panna laeala mana, na malo laeala e bollau eke kone ma i a lengakala ngallo nga tempel ke marae ka rina lua ngailu bavakena ta ina e ngape. Ba mogalo laekia e ngape ke mataga, ba lollo reke bollalau keke mapala. ⁵² Ba baveng onreke talue reke mate ngi keke pulapatali, na ragau papatu rae Nutu reke tupu onreke mate pala mirareame keke sigipaga. ⁵³ Ba ngarume nga Iesus sigingpagangana nga mateng, na keke lelemalaga nga baveng nginngina onreke talu rea ngi. Na keke lu ta maga kunna laeala e bollau ore tupu. Ba ragau papatu keke kela rea.

⁵⁴ Ka ina abalingkana e ngae Rom ba ra nginngina reke momo kala nge i ta kelangalelepatali te Iesus keke kele oru giongana ba oru reke umma ta leleng, na keke matau raumana. Ba keke role roma, “Agau laekia ka i a Nutu Tuna ka kaomannmannangana!”

⁵⁵ Ba ravale papatu keke momo nga inaeala bole. Keke meisinsi ngatauga isuru ba keke elle oru nginngina reke lele. Ka ri ra ravale reke atukurumea Iesus ine ka'e Galili be atu tae Ierusalem. Keke atukurumea ta baina ngeke kalaue ka orume. ⁵⁶ Te e nge ri ka i ae Maria Magaralene, ba te ka i ae Maria a i ae Iems riluae Iosep nareame, ba te ka i Sepeti tuna memena nareame.

Keke Talue Iesus

⁵⁷ Ka laio ina kae matana barelulu, na apanung te a kilipukana ore ngae Arimatea a giana nge Iosep ke atu. Ka i a agau ore lele i a barangalele te ae Iesus kanna pala bole. ⁵⁸ Apanung laeala ke loa te Pilatus, na ke palonge ta i ravunge Iesus lavusakia. Nae Pilatus ke bapage ra balingkana ta ri tunge Iesus lavusakia te Iosep. ⁵⁹ Nae Iosep ke rave, ba ke lulupite ka malo te ore lelle. ⁶⁰ Na ke pakenoe ngallo nga baveng a pau ae i muni ore nga talunge agau e mate ngia. Ka i a baveng ore sane ke pulluia lavusa te ngia pala a ri ke kuma kia lakallo nga lollo. Ka ine pakenoe Iesus lavusakia ngallo nga baveng laeala tapu, na i ke patate lollo e bollau ta patangapite baveng kaona kia. Na ke lao. ⁶¹ Bae Maria Magaralene kala nga Maria laeala a i ae Iems riluae Iosep nareame keke momo nga inaeala bole. Keke tattara kokoro ta malle laeala eke pulluia lavusa ngia.

⁶² Me ngangaila, ka kae e ngarume nga kae orae Iurame nga kalingtupunge oru re nga kae a Sabat, na re kapunu nga pirisme bae Parisiome keke loa te Pilatus. ⁶³ Na keke role kia roma, “Avolau, mangng ka lomangnggaliu

roma, ka ine momo mauli tale, na agoangkana laeala ke role roma, 'Ngarume nga kaeme ka ri mologi, na iau ka la sigingpaga muni.' ⁶⁴ Minmina na one ngo role ka ragau ra kaning ta ri pulangkalamasinge malle laeala eke pulluia lavusa ngia ta nge loa te nge lele nga kae a mologi ngarume. Ngo kuma minmina ta baina barangalele ra kanna sane ngeke loa na ngeke golopatali kia ba ngeke role ka ragau roma, 'I ke sigipaga nga mateng.' Ngaroma ri ngeke kuma minmina, na goanga laeala e ngarume ke la bolinglaunga muni nga goanga laeala e pala ine patoe i muni kae Mesaia ae Nutu." ⁶⁵ Nae Pilatus ke role kerea roma, "Miau ngaka rave ra balingkana palu, na ngaka loa ba ngaka kuma ka orume kinung ra miau lomiauamatana ki ta pulangkalamasinge malle laeala." ⁶⁶ Ka baina keke loa, na keke pulakalamasia baveng laeala ka ulongareangana ka killa te nga lollo e patapite kaona. Killa laeala ke parototokale agau te ta i nga manenasa pulangpatalia malle laeala. Ba keke ule ra balingkana palu ta ri kelangalelepatali ta malle laeala bole.

28

Jesus Ke Sigipaga Nga Mateng

¹ Na ka ina kae a Sabat rongo tapu ba kae ke paturu ta magolung ka kae e kapunu nga kumangng maina laeala, nae Maria Magaralene kala nga Maria laeala a i ae Iems riluae Iosep nareame keke loa ta ri kelange malle laeala eke pullue Iesus ngia.

² Na oru giongana tane bollau ke lele ina anggelo te orae Nutu kanna sosisigi nga tava, na ke loa ba ke patalele patali ka lollo laeala e bollau. Na ke tarapai ngia.

³ Ba anggelo laeala sinna ka tongana kena ma saia ine killama. Ba lungapaga ae i ke kavauvaunga raumana. ⁴ Ba ra balingkana nginngina reke kelalelepatantali ta malle

laeala keke mammalu ka mataungareangana kia, na keke lele ma ragau reke mate.

⁵ Ava anggelo laeala ke role ka ravale lua nginngina roma, “Sana ngaka matau kurumea, iau ka laumatana roma, onemea kaka atu ta kelanga te Iesus orame ke katupite nga maiskovu. ⁶I ke sane momo ikia. Ke sigipaga tapu kurumea pangamologa a i rolea pala. Ngaka atu, na ngaka keke malle laeala a i keno ngia pala. ⁷Na ngaka loa bolvole ba ngaka turu paka barangalele ra kanna roma, ‘I ke sigipaga nga mateng tapu, na iale lola pala nge miau lakallo tae Galili. Kaka la kelange nga inaeala.’” Na anggelo laeala ke role ka ravale lua nginngina roma, “Iala mana. Iau ka turu te onemea tapu.”

⁸ Ka baina ravale nginngina keke kutapu bolvole eke ka'e baveng laeala ka mataungarea ba loreasereng ngareangana e bollau raumana. Na keke pira ta turung paka barangalele rae Iesus kanna. ⁹ Ka ineke piripira na ka pannasa mana nae Iesus ke kalipa kerea nga pamau ba ke sinro kerea. Na keke loa te i na keke kapite nga kaena puname, ba keke kalapagpage. ¹⁰ Nae Iesus ke role kerea roma, “Sana ngaka matau. Ngaka loa, na ngaka role ka kolingau memena ta ri loanga tae Galili. Na keke la kelanga iau nga inaeala.”

Ra Balingkana Keke Ture Oru Reke Lele

¹¹ Ka ina ravale nginngina ke lola tale, na ra balingkana palu ramreke kelalelepatali ta baveng keke loalu lakallo ta maga kunna laeala e bollau, na keke ture orume kinung reke lele ta re kapunu nga pirisme. ¹² Ba ka ina re kapunu nga pirisme bae Iurame ravollalaukerea memena ke katukala kinung ba keke palipotopita tapu, na keke tunge lollokanna papatu ta ra balingkana nginngina ¹³ ka rolen-garea kerea roma, “Miau ngaka role roma, ‘Barangalele ra

kanna keke atu ka rigo, na keke golopatali kia ina mangng ka kenrau.’ ¹⁴ Ba ngaroma gavana nge longe pangamologa laeala, na mangng nga patupe pangamologa kala nge i ta baina i sane nge tunge alang e soali te miao.” ¹⁵ Ka baina ra balingkana nginngina keke rave lollokanna nginngina, na keke kuma kurumea reke taoamugmuga kae Iurame pangamologangarea te ri. Na pangamologa laeala ke sasa ta iname kalaoveka ngaliua nga Iurame, ba ke tatu ta ke tatu ta ke lele ka kae laekia e sonrau.

Iesus Ke Ba'e Barangalele Ra Kanna

¹⁶ Na barangalele rae Iesus kanna ka ri tangulelu ba kena keke loa tae Galili ta kapangng laeala ae Iesus role kerea ta ri loanga te. ¹⁷ Ba ka ineke kele Iesus, na keke kalapage. Ava palu nge ri ka lorea lualua. ¹⁸ Nae Iesus ke loa te ri, na ke role kerea roma, “Nutu ke tunge gia bolinglaungana te iau ta iau kelangpatali ta orume kinung re nga Nutu mallena nga tava ba re nga mogalo laekia e ngape. ¹⁹ Minmina na miao ngaka loa, na ngaka bai ka ragau re nga iname kinung ta ri leleng ra barangalele ra kanau. Ba ngaka pamagoe rea nga Tamau giana ba nga Tuna giana ba nga Kannu E Tupu giana. ²⁰ Ba ngaka palomatana rea ta ri loangakurumea orume kinung ra iau bapaga miao ki. Ba iau nga role kamiau ka kaomannman-nangana roma, iau ka la momong kala nge miao passavele. Ka la momong kala nge miao ta nge lele nga kae a rong.”

Piunga Ba Bonga A Pau
The New Testament in the Mengen Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tokples Mengen long Niugini

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mengen

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Oct 2021 from source files dated 27 Sep 2021

3238a1a0-2fbe-509b-b9f0-e310db3d0d43